

**СПАСЕНИ СЪКРОВИЩА
НА БЪЛГАРИЯ**

**RESCUED TREASURES
OF BULGARIA**

НАЦИОНАЛЕН NATIONAL
АРХЕОЛОГИЧЕСКИ МУЗЕЙ ARCHAEOLOGICAL MUSEUM
КАТАЛОЗИ CATALOGUES
ТОМ XI VOLUME XI

СПАСЕНИ СЪКРОВИЩА НА БЪЛГАРИЯ

RESCUED TREASURES OF BULGARIA

1892 - 1921 - 1948

Национален археологически институт с музей
при Българска академия на науките

National Archaeological Institute with Museum –
Bulgarian Academy of Sciences

София 2018 Sofia

Изложбата е организирана от The exhibition is organized by

Национален археологически институт
с музей – БАН

National Archaeological Institute
with Museum – BAS

и Министерство на вътрешните работи
на Република България

and the Ministry of Interior of the
Republic of Bulgaria

с подкрепата на Министерство на културата
на Република България

with the support of the Ministry of Culture
of the Republic of Bulgaria

в партньорство с
Национален исторически музей, РИМ Благоевград, РИМ Видин,
РИМ Враца, РИМ Кърджали, РИМ Кюстендил, Музей „Старинен
Несебър“, РИМ Пазарджик, РИМ Перник, РИМ Плевен,
РАМ Пловдив, ИМ Свищов, РИМ Силистра, РИМ Сливен,
РИМ Смолян, РИМ София, РИМ Хасково, РИМ Шумен

in partnership with
National History Museum – Sofia, RMH Blagoevgrad, RMH Vidin,
RMH Vratsa, RMH Kardzhali, RMH Kyustendil, Museum Ancient Nessebar,
RMH Pazardzhik, RMH Pernik, RMH Pleven, RMA Plovdiv, MH Svishtov,
RMH Silistra, RMH Sliven, RMH Smolyan, RMH Sofia, RMH Haskovo,
RMH Shumen

със съдействието на Столична община

with the support of Sofia Municipality

Куратори на изложбата: Камен Бояджиев, Кръстю Чукалев

Curators of the exhibition: Kamen Boyadzhiev,
Krastyu Chukalev

Научна концепция и организация: Христо Попов, Камен Бояджиев, Кръстю Чукалев (НАИМ-БАН), главен инспектор Ангел Папалезов – началник сектор „Престъпления, свързани с културно-исторически ценности“ при Главна дирекция „Национална полиция“, главен инспектор Емил Александров – началник на сектор „Трафик на културни ценности“ при Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“

Scientific concept and organization: Hristo Popov, Kamen Boyadzhiev, Krastyu Chukalev, chief inspector Angel Papalezov – chief of “Property & Cultural Heritage Crime” Sector in General Directorate National Police, chief inspector Emil Alexandrov – chief of “Traffic of cultural goods” Sector in General Directorate for Combating Organized Crime

© **Автори на текстовете:** Емил Александров, Веселин Игнатов, Камен Бояджиев, Галина Грозданова, Христо Попов, Кръстю Чукалев, **Редактори:** Камен Бояджиев, Христо Попов, Кръстю Чукалев

© **Authors of the texts:** Emil Alexandrov, Veselin Ignatov, Kamen Boyadzhiev, Galina Grozdanova, Hristo Popov, Krastyu Chukalev, **Editors:** Kamen Boyadzhiev, Hristo Popov, Krastyu Chukalev

Консервация и реставрация: Мария Тасева, Чавдар Чомаков, Петя Пенкова, Дана Златанова, Нина Диянова

Conservation and Restoration of exhibits: Maria Taseva, Chavdar Chomakov, Petya Penkova, Dana Zlatanova, Nina Diyanova
Team: Petya Andreeva, Bistra Bozhkova, Slava Vassileva, Galina Grozdanova, Yana Dimitrova, Miroslava Dotkova, Krassimira Karadimitrova, Kalin Madjarov, Stanimira Taneva

Екип: Петя Андреева, Бистра Божкова, Слава Василева, Галина Грозданова, Яна Димитрова, Мирослава Доткова, Красимира Карадимитрова, Калин Маджаров, Станимира Танева

© **Национален археологически институт с музей при Българска академия на науките, 2018**

© **National Archaeological Institute with Museum at the Bulgarian Academy of Sciences, 2018**

© **Превод:** Татяна Стефанова, Маргарит Дамянов, Петя Андреева, Галина Грозданова

© **Translation:** Tatyana Stefanova, Margarit Damyanov, Petya Andreeva, Galina Grozdanova

© **Снимки:** Красимир Георгиев

© **Photos:** Krasimir Georgiev

© **Графичен дизайн:** Гая Герасимова

© **Graphic design:** Galya Gerasimova

Национален археологически музей
Каталози, том XI: ISSN 2367-8860

National Archaeological Museum
Catalogues, vol. XI: ISSN 2367-8860

Спасени съкровища на България: ISBN 978-954-9472-65-3

Rescued Treasures of Bulgaria: ISBN 978-954-9472-65-3

Всички права са запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде репродуцирана, публикувана, изцяло или отчасти, или в съкратен вариант, преразказана или преработена с фабрични или електронни средства, прелечатвана или записвана под каквато и да било форма без изричното писмено разрешение на издателя.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or republished, wholly or in part, or in summary, paraphrase or adaptation, by mechanical or electronic means, by photocopying or recording, or by any other method, without the prior written permission of the publisher.

Съдържание Contents

Предговор / **4**

Археологическите обекти – сцени на
криминални престъпления / **6**
*Христо Попов, Камен Бояджиев,
Кръстю Чукалев*

Войната срещу културно-историческото
наследство / **11**
Емил Александров

Алчни погледи, отправени все по-назад
във времето / **27**
Камен Бояджиев, Христо Попов

В преследване на металите / **43**
Христо Попов

Съсипването и поругаването на гробовете на
нашите предци / **56**
Христо Попов

Ограбването на тракийските колесници / **126**
Веселин Игнатов, Христо Попов

Варварското унищожаване на древните
селища / **139**
Христо Попов

За култовите обекти, християнските ценности
и днешните условия / **167**
Галина Грозданова

Каталог / **22-26, 31-42, 47-55, 60-125,
129-138, 143-166, 171-181**

Библиография и съкращения / **182**

Foreword / **4**

Archaeological sites – crime scenes / **6**
*Hristo Popov, Kamen Boyadzhiev,
Krastyu Chukalev*

The war against cultural heritage / **11**
Emil Alexandrov

Greedy stares ever farther back into
the past / **27**
Kamen Boyadzhiev, Hristo Popov

Chasing metals / **43**
Hristo Popov

Ravaging and desecrating the graves of our
ancestors / **56**
Hristo Popov

Looting Thracian chariots / **126**
Veselin Ignatov, Hristo Popov

Barbarian devastation of ancient
settlements / **139**
Hristo Popov

On the cult places, Christian values and modern
living conditions / **167**
Galina Grozdanova

Catalogue / **22-26, 31-42, 47-55, 60-125,
129-138, 143-166, 171-181**

Bibliography and abbreviations / **182**

Защо иманярството е толкова силно в посткомунистическа България? Как да бъде овладяно то? Настоящата изложба не дава отговорите. Но тя ни показва какво губи ежедневно и безвъзвратно българското общество – история и пари. Благодаря на двете министерства и на осемнадесетте музея, че подкрепиха идеята ни за изложбата. Добрата обща воля дава кураж даже в изгубена битка.

Heraclea Sintica, 21.10.2018 г.

*доцент д-р Людмил Вагалински
Директор на НАИМ-БАН*

Why is illegal excavation so thriving in post-communist Bulgaria? How can it be put under control? This exhibition does not provide the answers. But it shows us what the Bulgarian society is losing daily and irreversibly – history and money. I would like to thank the two Ministries and the eighteen Museums for supporting our idea for an exhibition. Our shared goodwill gives us courage even amidst a losing battle.

Heraclea Sintica, 21.10.2018

*Assoc. Prof. Lyudmil Vagalinski, PhD
Director of NAIM-BAS*

Културното наследство на България е основен фактор за съхраняване на националната идентичност, национален капитал и същевременно – български принос в европейската и световната култура.

Отношението на държавата към нейните културно-исторически ценности е белег за политическа мъдрост и става мисия с все по-голямо значение. Недопускането на престъпни посегателства, разкриването, разследването и наказването им са във фокуса на специализираните звена в МВР. В резултат на професионална, сърцата и целенасочена работа множество движими културни ценности са върнати на българската държава. Така България утвърждава авторитета си на страна, която брани своето наследство.

За запазване и обогатяване на културно-историческия ни ресурс голяма заслуга имат Националният археологически институт с музей при БАН и музейните работници. Тяхната всеотдайност и експертен потенциал са двигател в съвместната ни дейност. С тях не се състезаваме, а си партнираме за постигане на общата цел – спасяване на съкровищата на България.

С настоящата инициатива доказваме осъзнатата необходимост от опазване на културното ни наследство и даваме поредна оценка за огромното му значение за бъдещите поколения.

Това ни прави горди българи!

Младен Маринов
Министър на вътрешните работи

Bulgarian cultural heritage is a major factor for preserving our national identity and a national asset, but also a Bulgarian contribution to the European and world culture.

The attitude of the state to its cultural and historical valuables is a token of political wisdom and has become a mission of ever-growing importance. The special units of the Ministry of Interior have focused on preventing criminal encroachments against them and on investigating, exposing, and punishing such acts. In result of their professional, courageous, and driven efforts, numerous movable cultural valuables were returned to the state. In this way, Bulgaria consolidates its reputation of a country that protects its heritage.

The National Archaeological Institute with Museum of the Bulgarian Academy of Sciences and the museum experts have rendered great service to the protection and the enrichment of our cultural and historical resource. Their commitment and expertise fuel our joint activities. We are not competing, but collaborating towards achieving our common goal – saving the treasures of Bulgaria.

With the present initiative, we prove the conscious need to protect our cultural heritage and one more time give high praise to its significance for the future generations.

It makes us proud to be Bulgarians!

Mladen Marinov
Minister of Interior

Уважаеми госпожи и господа,

2018-та преминава под знака на културното наследство. Освен че то играе важна икономическа роля в Европа, неговото въздействие върху обществата ни допринася за качеството на живот, за социалното сближаване и междукултурния диалог. България съвсем заслужено се гордее с културното си наследство и съм изключително благодарен, че за неговото опазване и съхраняване нашата институция разчита много на подкрепата и партньорството на Министерството на вътрешните работи, на Националния археологически институт с музей при БАН, както и на музеите в страната. Съвсем наскоро отново бяхме свидетели на акция по спасяването на изключително значими за страната ни съкровища, които без предприетите и синхронизирани действия от страна на служители в ключовите институции можеше да бъдат завинаги изгубени за поколенията.

В края сме на още един успешен археологически сезон и екипите, провели проучванията в страната ни, могат да се похвалят с много нови интригуващи и ценни открития, които тепърва ще разкриват още интересни подробности от богатата ни история и култура. Уверен съм също, че заедно ще продължаваме да създаваме необходимите условия за това експертите да продължават да вършат спокойно своята работа, без тя да бъде смущавана от иманярски посегателства или незаконен трафик.

Убеден съм, че настоящата експозиция е не само повод да препотвърдим на най-високо ниво ангажмента и волята си за сътрудничество в нелеката мисия по опазване на безценния ни национален културен капитал. Тя е и красив израз на признателност към всеки един служител, допринесъл за възможността днес да представим тези спасени съкровища на България.

октомври, 2018 г.

Боил Банов
Министър на културата

Dear Ladies and Gentlemen,

The year 2018 progresses under the sign of the cultural heritage. In addition to playing an important role in the European economy, its influence on our societies favours the quality of life, the social consolidation, and the intercultural dialogue. Bulgaria has all reasons to be proud of its cultural heritage and I am very grateful that our institution can always rely on the support and the collaboration of the Ministry of Interior, the National Archaeological Institute with Museum, and the museums throughout the country when it comes to protecting and safeguarding it. Recently, we witnessed another operation for rescuing treasures of great significance for the country – which could have been lost forever for the future generations without the coordinated efforts of the officials of all key institutions.

We are at the end of another successful archaeological season and the teams that conducted investigations in Bulgaria should be credited with numerous valuable and intriguing discoveries that have yet to reveal interesting details about our rich history and culture. I am convinced that together we will continue to provide the necessary conditions for the experts, so that they would be able to continue with their work undisturbed by looters' encroachments and illegal traffic.

I firmly believe that the present exhibition is not only an occasion to declare one more time at a highest level our commitment and will for collaboration in the arduous mission to protect our priceless national capital. It is also a beautiful token of appreciation for every officer who contributed to the possibility to present these rescued treasures to Bulgaria.

October 2018

Boil Banov
Minister of Culture

Археологическите обекти – сцени на криминални престъпления

Темата за опазването на материалните културни ценности и на недвижимото наследство в България е по-актуална от всякога. През последните няколко десетилетия голям брой паметници на културно-историческото наследство са обект на похищение. Сред всички тях археологическите обекти са подложени в най-значителна степен на различни посегателства – унищожаване, разрушаване, повреждане, ограбване, търговия, износ и трафик на археологически находки. Всички тези престъпни деяния превръщат археологическите обекти в сцени на криминални престъпления.

Богатото археологическо наследство на България е резултат от материалната и духовната култура на племената и народите, населявали днешните български земи от най-дълбока древност до XVIII в. По брой и разнообразие на откритите археологически обекти в Европа България се нарежда сред държави като Гърция, Италия и Испания. Само в автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ са регистрирани над 21 000 археологически обекти, а вероятно техният брой е значително по-голям.

Провеждането на „разкопки“ без разрешение – или т.нар. иманярска дейност, не само унищожават материалните останки, а затруднява извършването на обективната реконструкция на живота в миналото. Унищожаването на археологическите обекти от иманярите ни лишава и от контекста, в който се откриват останките на материалната и духовната култура. Въведените през XX в. интердисциплинарни изследвания в археологията доведоха до налагането на концепцията за археологическия контекст на находката. Изследването на контекста, т.е. на всички елементи на средата, в която се откриват находките, в съвременната археология са свидетелствата, чрез които се пресъздава животът в миналото и развитието на обществата. Различните видове находки, открити в своя контекст, позволяват да се търсят отговори на много въпроси. Кой са били тези хора? Как са живели, с какво са се занимавали? Проучването на откритите в археологическите обекти керамични съдове може да ни разкрие технологията на изработката им. Внимателното проучване на глините, от които са направени съдовете, може да ни позволи да определим суровините и местата, от където са се снабдявали с тях. Така може да се разкрият търговските връзки и взаимодействия с други култури.

Archaeological sites – crime scenes

The topic about the protection of the movable cultural valuables and of the immovable cultural heritage of Bulgaria is as pressing as ever. In the last few decades, numerous sites of our cultural and historical heritage have become victims of hijacking. Among them, the archaeological sites have been subjected to the greatest extent to various encroachments – devastation, destruction, damaging, pillaging, trading, exporting, and trafficking of artefacts. All these criminal activities have turned the archaeological sites into crime scenes.

The rich archaeological heritage of Bulgaria is the product of the material and spiritual culture of the tribes and peoples that inhabited present-day Bulgarian territories from the deepest antiquity to the 18th c. In terms of numbers and diversity of archaeological sites, Bulgaria joins the first ranks in Europe, together with countries like Greece, Italy, and Spain. In the automated information system Archaeological Map of Bulgaria, there are more than 21,000 registered archaeological sites, and their actual number should be significantly larger.

The “unlicensed excavations”, i.e. looting, not only destroy the material remains, but also impede creating an adequate reconstruction of the life in the past. When devastating archaeological sites, looters deprive us from the context in which the remains of the material and spiritual culture are discovered. In the 20th c., the introduction of interdisciplinary analyses in archaeology resulted in the establishing of the concept of the archaeological context of the artefact. Exploring the context, i.e. all elements of the environment of a given find, provides the archaeologist with the testimonies used for reconstructing the life in the past and the development of the societies. Various artefacts discovered in their context enable the search for the answers of many questions. Who were these people? How did they live, what did they do? The study of the ceramic vases discovered at archaeological sites could reveal the technology used for producing them. The painstaking analysis of the clay that was used could allow pinpointing the deposits that were exploited. Thus, trade relations and interactions with other cultures could be traced. The discovery of animal and plant remains could offer evidence about the development of the economy and the paleoenvironment, and shed light on the feeding behavior and the diet of the ancient humans – for example, what domestic animals they raised. The complete

Откриването на животински и растителни останки могат да ни дадат знания за развитието на икономиката и палеосредата, да ни разкрият хранителни навици и диетата на хората в миналото, какви домашни животни са отглеждани и използвани и т.н. Цялостното системно събиране на информация в тази насока позволява да се датират археологическите обекти, както и да се определи влиянието на хората върху околната среда, да се определят адаптивните им способности към климатичните и екологични промени в миналото. Комбинацията от археологическите и интердисциплинарните данни позволяват да се разширят възможностите за интерпретация и да се създаде на ново познание за миналото, за материалната и духовната култура през различните епохи.

Затова опазването на археологическото наследство е от основно значение, защото само чрез систематични проучвания може да се възстанови миналото за далечни периоди от историята. Това минало не принадлежи само на нас, живеещите в днешните български земи, то принадлежи на човечеството и на тези, които идват след нас.

and systematic registration of such data help the experts to date the archaeological sites, as well as to determine how people influenced the environment and how they adapted to climatic and ecological changes in the past. Combining archaeological and interdisciplinary evidence allows for a wider range of possibilities to interpret and to obtain new knowledge of the past and of the material and spiritual culture in various periods.

For this reason, protecting our archaeological heritage is of utmost importance, because only through systematic investigations one could reconstruct the picture of life in the distant past. This past belongs not only to us who live today in present-day Bulgaria, but also to the humankind and to those that will succeed us.

The looters are driven by the only motif they care about – the prospect to sell for profit what they have discovered on the illegal market for cultural valuables. In 1940, the great Bulgarian social psychologist Ivan Hadzhijski published his article entitled “The psychology of our treasure-hunting”, where he defined this activity as a lumpenized way to fol-

Археолози регистрират разрушенията, направени с машини на античен обект в Поморийско

Archaeologists document the damages left by heavy machinery at an ancient site near Pomorie

Разрушена с машини надгробна могила в Бургарско

Burial mound in Burgas region destroyed by heavy machinery

Разрушени от иманяри останки от антична сграда в Монтанско

Ruins of an ancient building near Montana destroyed by looters

Иманярите са ръководени от единствения важен за тях мотив – перспективата за продажба на откритите находки на нелегалния пазар на културни ценности и печалбата. През 1940 г. големият български социален психолог Иван Хаджийски издава своята статия „Психология на нашето иманярство“, в която определя тази дейност като лумпенизиращ начин да се върви по пътя на личното разрешаване на въпроса за богатство или бедност (Хаджийски 1940, 326). И ако иманярите са видимите разрушители, то има и скрити поръчители на тези престъпления – дилърите и колекционерите. Тези групи са организирани престъпни формирования, извършващи посегателства срещу археологическо наследство. Международният пазар, аукционите и търговците на древни предмети също стимулират иманярството и нелегалния износ (Василева 2009, 23). Нерядко специалисти стават съучастници в процеса на „легализирането“ на ограбените находки, публикувайки каталози на частни колекции, в които липсва информация за произхода им. По-същия начин действа и временното или постоянно излагане на подобни колекции в различни музеи (Василева 2009, 26-27). Затова колекционерството на антики може да доведе до по-нататъшното разкопаване, т.е. до унищожаване и ограбване на археологически обекти, от което ефектът е лишаването на находките от невъзстановимото богатство на знанието – това на техния контекст (Сидерис 2017, 10).

Проблематиката за опазването на археологическото наследство има важно значение не само за специалистите. Тя има обществени, културни и икономически измерения¹. Затова криминалните престъпления, свързани с унищожаването на археологическите обекти, имат и значителни последици, които засягат голям кръг от институции, вкл. дори и индивидуалните интереси на гражданите. Освен унищожаването на информацията за миналото на древните общества, както и загубата на историческа памет, ограбването на археологическите обекти затруднява, а често пъти прави невъзможно социализирането и популяризирането им. При разрушените археологическите обекти, освен самите те, е унищожена и средата, в която се намират. Така е невъзможно да се съхрани, представи и популяризира археологическият обект като музей *in situ*. Последствията са необратими и те водят до загуба на допълнителни средства поради невъзможността тези обекти да се превърнат в места за културен туризъм.

Още със създаването на модерната българска държава в края на 19 в. е осъзнато и важното значение на архе-

low a path to an individual solution of the issue of wealth or poverty (Хаджийски 1940, 326). And while the looters are the visible destroyers, there are also secret commissioners of such crimes – dealers and collectors. These are organized crime groups that encroach on the archaeological heritage. International market, auctions, and dealers of antiquities also stimulate looting and illegal traffic (Василева 2009, 23). Often, experts become accessories in the process of “legalizing” looted artefacts by publishing catalogues of private collections that lack information about their provenance. The same could be achieved by temporary or permanent exhibitions of such collections in various museums (Василева 2009, 26-27). Thus, collecting antiquities could lead to further clandestine excavations, that is to destroying and looting of archaeological sites, resulting in depriving the finds from an irretrievable wealth of knowledge – the knowledge about their context (Сидерис 2017, 10).

The topic about protecting our archaeological heritage is important not only for the experts in the field. It has social, cultural, and economic dimensions¹. Therefore, crimes related to destroying archaeological sites have significant effects that pertain to many institutions and even to the personal interests of the citizens. In addition to the erased evidence about the ancient societies and the loss of historical memory, the pillaging of archaeological sites makes it difficult and in many cases impossible to open them to the public. When archaeological sites are destroyed, their environment is also affected. Thus, it becomes impossible to preserve, present, and promote the archaeological site as a museum *in situ*. The effects are irreversible and lead to financial losses due to the impossibility to make such sites attractive for cultural tourism.

Already with the creation of the modern Bulgarian state in the late 19th c., the great significance of the archaeological heritage was realized and legal and institutional foundations were laid for its protection – a process that was not without controversies and not always provided good results. Therefore, solving the problem with the clandestine “excavations”, i.e. with the looting of archaeological sites, is not only a matter of legislation, but also of awareness about how precious they are for shaping our memory of the past.

Throughout its existence, the National Archaeological Institute with Museum has been among the leading museum and research institutions responsible for the protection of the archaeological heritage. Already with its establishment with a decree of Prince Ferdinand in 1892, the then National Museum became the main center that took care of the protection of the rich cultural and historical heritage of

¹Относно икономическото измерение на престъпленията срещу културно-историческото и археологическо наследство, виж Ножаров 2015.

¹On the economic dimension of the crimes against the cultural, historical, and archaeological heritage, see Ножаров 2015.

ологическото наследство, затова са създадени законови и институционални основи на този процес. Процес, който има своето спорно развитие и не винаги е постигал добри резултати. Затова разрешаването на проблема с нелегалното провеждане на „разкопки“, което води до ограбване на археологическите обекти, е не само въпрос на законодателство, а и въпрос на осъзнаване на ценността, която имат те във формирането на нашата памет за миналото.

Националният археологически институт с музей през цялото свое съществуване е бил сред водещите музейни и изследователски институции, отговорни за опазването на археологическото наследство. Още от своето основаване с указ на княз Фендинанд през 1892 г. тогавашният Народен музей се превръща в основно средище, грижещо се за опазването на богатото културно-историческо наследство на нашата страна. Затова именно Националният археологически институт с музей организира временната изложба „Спасени съкровища на България“, чиято цел е да представи пред обществото културни ценности, спасени в резултат на успешната работа на МВР и съдействието му с музеите.

Бихме искали да изкажем своята дълбока благодарност пред многобройните служители от правоохранителните и правоприлагащите органи на Република България, даващи своя достоен принос в борбата с посегателствата върху културно-историческото ни наследство. Често те са поставени в неравностойно положение като ресурс, техническа и персонална осигуреност, но въпреки това усилията и резултатите от работата на много почтени хора и добри професионалисти от МВР показват, че битката трябва да бъде водена и може да бъде спечелена. Без техния труд нямаше да я има и настоящата изложба. Благодарим и на многобройните специалисти в разнообразните културни институции, водещи на свой ред борба с грозния феномен на иманярството.

Изложбата показва не само „спасените съкровища“, тя ни разкрива и огромните щети, нанесени през последните десетилетия. Този негативен процес продължава. С изложбата бихме искали и за пореден път да поставим пред обществото и държавата проблема за неспиращото унищожаване на археологическото богатство на страната ни от иманярска дейност. Необходими са колективна обществена и институционална воля и колективни усилия. Необходимо е изграждането на активна обществена нетърпимост към този уролив феномен. С активната обществена позиция ще дойде и ясното разбиране, че културно-историческото наследство не е частна собственост, а принадлежи на цялото общество и че загубеното днес не може да бъде върнато и възстановено утре.

our country. Precisely for this reason, the National Archaeological Institute with Museum organizes the exhibition “Rescued Treasures of Bulgaria”, aiming to present to the public cultural valuables, retrieved in result of the successful efforts of the Ministry of Interior in collaboration with various museums.

We would like to express our deep gratitude to the numerous officers of the law enforcement agencies of Republic of Bulgaria for their worthy contribution to fighting the encroachments on our cultural and historical heritage. Quite often, they find themselves in disadvantageous position in terms of resources and technical and personal equipment. Nonetheless, these efforts and the results from the work of many honest people and good professionals at the Ministry of Interior indicate that the battle should be fought and can be won. The present exhibition was only made possible by their efforts. We are also grateful to the numerous experts from various cultural institutions who also wage war against the ugly phenomenon of looting.

The exhibition not only puts on display “rescued treasures”, but also reveals the huge damage caused in the last few decades. This negative process continues. With this exhibition, we would like once more to present to the public and the state the problem about the unceasing devastation of our country’s archaeological riches by looters. We need a collective public and institutional will and joint efforts. We need to build an active public intolerance to this degenerate phenomenon. Such an active public position will bring the clear awareness that the cultural and historical heritage is not private property, but belongs to the society as a whole, and that what is lost today cannot be retrieved or restored tomorrow.

Иманярски изкоп в праисторическа селищна могила във Великотърновско

Looters' pit in a prehistoric tell in Veliko Tarnovo region

Войната срещу културно-историческото наследство

Търсенето на културни ценности и жаждата за бързо забогатяване от тях е болест на всяка епоха. Достатъчно е да споменем грабежите на съкровищата от гробниците на египетските фараони непосредствено след тяхното запечатване преди над четири хиляди години и усилията на жреците да ги спасяват, местейки ги в тайници в скалните некрополи. У нас показателен пример е ограбването на Свещарската гробница, извършено още в Античността, малко след погребалния ритуал, установено от археолозите в резултат на направените проучвания. Редица примери за ограбени още в миналото гробници има и от могилните некрополи при Казанлък и Старосел.

Иманярството (малджийството) е перманентен проблем на всяка епоха и има корени във всички нива на социалната стратиграфия. Нашата страна е разположена на кръстопът, на който през последните над десет хиляди години са се срещали редица култури. Много племена, народи, държави, световни империи са преминавали за по-дълги или кратки периоди оттук и са оставяли своя траен отпечатък. Балканите и българските земи в частност са едни от най-богатите в Европа по гъстота и разнообразие на археологически обекти и на важни не само за регионалната, но и за общоевропейската история културно-исторически ценности. Оттук и интересът на иманярските структури към тези региони, в границите на които попада и територията на Република България.

Още от създаването на Третата българска държава започва организиран процес по събирането и описването на старините, откривани в пределите на страната. Създаденият през 1892 г. с указ на княз Фердинанд Народен музей става основно хранилище на събираните от цялата страна културно-исторически ценности и средище на започналите научни изследвания на различните исторически епохи, оставили трайни следи на територията на модерна България. Още през този ранен етап има показателни примери за доброто взаимодействие между органите на реда и музеите в опитите им да бъде опазено културно-историческото наследство на страната. Такъв е примерът с Вълчитрънското съкровище (най-голямото златно съкровище от бронзовата епоха в Европа), спасено през 1924 г. за поколенията, благодарение на бързата реакция на полицията в Плевен и на служителите на Народния музей в София.

След 1946 г. в Република България започва укрепване на

The war against cultural heritage

The demand for cultural values and the thirst for rapid enrichment is a disease of each epoch. It is enough to mention the treasure-hunting in the tombs of the Egyptian pharaohs immediately after being enclosed more than four thousand years ago, and the efforts of the priests to preserve them, moving them to hiding-places in the rock necropoleis. As regards the Bulgarian lands, a significant example is the plunder of the Sveshtari tomb in Antiquity, done shortly after the funeral ritual and ascertained by archaeologists after thorough research. There are also a number of examples of tombs in the mound necropoleis in Kazanlak and Starosel plundered in the past.

Treasure-hunting is a perpetual problem of each epoch and is deeply rooted at all levels of social stratigraphy. Our country is located at the crossroads where a number of different cultures have been encountered over the last ten thousand years. Many tribes, peoples, countries, world empires have been settled for longer or shorter periods leaving a lasting mark. The Balkans and the Bulgarian lands in particular are registered as one of the richest regions of archaeological sites in Europe, as regards their density and variety, and important cultural and historical values not only for regional but also for the entire course of European history. That explains why the treasure hunters are particularly interested in these regions, including the territory of the Republic of Bulgaria.

The organized process for collecting and systematically describing the antiquities discovered within the country has begun ever since the establishment of the Third Bulgarian State. The National Museum, legitimized in 1892 by the edict of Ferdinand, the Royal Prince, became the main repository of cultural and historical values collected all over the country and the center of research of different historical eras that left lasting traces on the territory of modern Bulgaria. Even at this early stage, there are indicative examples of mutually beneficial cooperation between law enforcement agencies and museums adopted in their attempts to preserve the cultural and historical heritage of the country. One such example is the Valchitran treasure (the biggest gold treasure of the Bronze Age in Europe) confiscated in 1924 for the benefit of generations, thanks to the rapid reaction police force in Plevен and the staff of the National Museum in Sofia.

After 1946, the Republic of Bulgaria began to strengthen the museum work and to change the legal basis for preser-

музейното дело и промяна на законовата база за опазване на културно-историческото наследство. Създава се национален регистър на паметниците на културата. Засилва се ролята на Националния археологически музей при Българската академия на науките. През 1959 г. се създава Националният институт за паметниците на културата с подразделения в Пловдив и Велико Търново. През 1969 г. е обнародван нов Закон за паметниците на културата и музеите. Към Окръжните съвети за култура са назначени инспектори за контрол върху паметниците на културата. След излизането на ЗПКМ през 1971 г. започват поредица процеси срещу посегателството върху археологически паметници и незаконното придобиване на културни ценности. В тези процеси, макар и приглушено, се констатира наличието на схема, по която културните ценности от иманярите достигат до висшите етажи на социалната стратиграфия. Независимо от усилията на държавата по това време, поради ниските санкции, предвидени в закона, както и липсата на преференции, иманярството продължава да бъде nelечима болест. В периода 1974 – 1981 г., с прокламирането на честването на 1300-годишнината от основаването на българската държава и издигането в култ на българската история, успоредно с бума на археологически изследвания и консервационно-реставрационни работи на цели археологически комплекси, се разраства и организираното иманярство. То включва не само частни лица, но и служители в някои държавни структури, включително в МВР и МНО. По това време укрепват организационно иманярските сдружения и полеви отряди.

Тези негативни явления налагат адекватна реакция от страна на държавата и органите на реда и в частност на МВР. С изграждането на специализирана структура в МВР за противодействие срещу организираната престъпност за незаконно придобиване и трафик на културни ценности във и извън България през 1984 г. и респектирането на босовете в криминалния свят значително намалява трафикът и е ограничен вътрешният черен пазар.

След 1989 г. политическите, икономическите и социални промени водят със себе си и началото на един изключително тежък за културно-историческото наследство на страната период. В годините на преустройство посегателствата върху археологическите обекти и движимите културни ценности, откривани на тяхната територия, нарастват неимоверно. Безработицата, търсенето на средства за препитание, желанието за бърза печалба в духа на новото време, развилният се неимоверно в тези мътни години криминалитет довеждат до чудовищно разрастване на феномена на иманярството. Немалка отрицателна роля в случая играят и икономическият колапс и последвалият срив в правоохранителната и музейната система на страната, което оставя археологическите паметници за дълго време беззащитни срещу бруталната атака, на която са подложени.

vation of the cultural and historical heritage. The national register of cultural monuments was hereby established. The role of the National Archaeological Museum at the Bulgarian Academy of Sciences grew. In 1959, the National Institute for Cultural Monuments with branches in Plovdiv and Veliko Tarnovo was established. In 1969, a new Law on Monuments of Culture and Museums was promulgated. Inspectors for monitoring the cultural monuments were appointed to the Regional Inspectorates for Culture. Since the Law on Cultural Monuments and Museums has been issued, a series of trials about encroachment on archaeological monuments and illegally acquired cultural values began in 1971. Though muffled, these trials revealed the existence of a scheme whereby the cultural values of the treasure hunters reach the upper levels of social stratigraphy. Regardless of the efforts of the state at that time, treasure hunting continued to be an incurable disease because of the low sanctions provided by the law, as well as the lack of preferences. In the period between 1974 and 1981, marking the celebration of the 1300th anniversary of the foundation of the Bulgarian State and the development of the cult of the Bulgarian history, the well-organized treasure hunting expanded along with the boom in archaeological excavations and conservation and restoration works of entire archaeological complexes. Not only private individuals, but also employees in some state structures, including the Ministry of Interior and the Ministry of National Education were involved in it. At that time, treasure hunters' associations and field squads became organizationally strengthened.

These negative phenomena require an adequate response from the state and the law enforcement agencies, in particular the Ministry of Interior. Since the establishment of a special structure within the Ministry of Interior in 1984 to counteract organized crime for the illegal acquisition and illicit trafficking of cultural goods within and outside Bulgaria and the respect of the crime bosses, the illegal traffic was significantly reduced and the internal black market was limited.

The political, economic and social changes that have occurred since 1989, have led to the beginning of an extremely difficult period for the cultural and historical heritage of the country. The encroachment of archaeological sites and movable cultural values found on their territory grew enormously in the period of transition. The unemployment, the frantic search for livelihood, the desire for quick profits relevant to the spirit of modern times, and the immense development of criminality in these troubled times have led to enormous expansion of treasure hunting. The economic crisis and the subsequent collapse of law enforcement and country's museum system, leaving the archaeological monuments for a long time defenseless against the brutal attacks has also played a negative role.

An eloquent example is to be found in the necropolis

Като красноречив пример тук може да бъде споменат некрополът край с. Мулетарово, община Сандански. В организираната иманярска дейтелност е включено едва ли не цялото село (по подобие на селата на фелахите от XVIII-XIX век в Египет, за които това е бил организиран бизнес). Много хора се включват активно в издирването на ценни керамични теракоти от римската епоха и други артефакти от некропола. В трудните години на прехода тези нелегални приходи са помагали на селяните да се изхранват. Същият феномен е регистриран в землището на с. Арчар, Видинско – античната колония „Рациария“, седалище на римски легиони, охраняващи границите на Римската Империя. Цялото землище е разкопано от иманяри и селски труженици. Постепенно обаче търсенето на алтернативни средства за препитание придобива организиран вид и се разраства като широка криминална мрежа, в която далеч не участват лица, които страдат от социален недоимък и липса на средства. Тази мрежа има добра структура

near the village of Muletarovo, Sandanski Municipality. Almost the whole village was included in the organized treasure hunting (like the villages of the fellahin in Egypt in the 18th –19th century, where it was organized business). Many people were actively involved in the search for terracotta figurines of the Roman period and other artefacts from the necropolis. In the troubled years of transition, these illegal revenues helped villagers to make a living. The same phenomenon is registered on the land of the village of Archar, Vidin region – the ancient colony of Ratiaria, the seat of Roman legions stationed to guard the borders of the Roman Empire. The whole land of the village has been dug up by treasure hunters and village workers. Gradually, however, the search for alternative livelihoods has been rapidly developed an organizational structure and has expanded to a broad criminal network composed of people who are not socially disadvantaged or experiencing a lack of funds. This network is well-structured and stratified. Relations with internal and

Находки от иманярски „разкопки“ в античния град Рациария, открити от служители на МВР в частен двор във Видинско

Finds from looters' "excavations" at the ancient city of Ratiaria, discovered by officers of the Ministry of Interior in a private courtyard in Vidin region

и стратификация. Затвърждават се връзките с вътрешните и международните канали за трафик на културно-исторически ценности. За съжаление този процес продължава и днес, както е видно и от последните репортажи на телевизионните канали. Сагата с „Казанлъшката долина на царете“ – атаката срещу многобройните некрополи с тракийските надгробни могили и хероони в ареала на Севтополис може да послужи за литературна основа на криминален роман. Битката между екипа на видния български археолог Георги Китов и иманярската гилдия е ярък пример и картина за състоянието на културната политика за опазване на културното наследство и посегателствата срещу националната идентичност, както и устоите на държавата. В състезанието с иманярската мафия държавните структури по охраната и съхраняването на културните ценности често губят битката засега поради недостатъчния технически ресурс. Липсата на средства за правоохранителна превенция, на съвременни средства за археологическо разузнаване, както и на мощно целево финансиране за разкопки е предпоставка да се върви след иманярските набези. В борбата с иманярството служителите на правоохранителните органи и научните и музейни специалисти в повечето случаи са поставени в ситуацията да регистрират извършваните нарушения, а не да са в състояние да ги възпрепятстват.

Основа на финансирането на иманярската мафия е износът на културни ценности и връзката с други престъпни канали – наркотици, контрабанда, проституция, трафик на хора и оръжие. Особено опасен рецидив е връзката с агенти на големите западни аукциони, антиквариати и музеи. Пример за това в последно време е средновековната сребърна чиния от Пазарджишко с огромна историческа стойност за страната, която се рекламираше за продажба в известната аукционна къща „Кристис“, независимо от протестните ноти на българското правителство.

Според доклади от МВР първият интерес към антиките по българските земи от страна на чуждите колекционери започнал да се проявява през 70-те години на XX в. Тогава в българската наука започва да се обръща специално място на проучванията на тракийската древност, осъществяват се първи международни изложби, активизират се контакти с чужди учени, които редовно посещават страната за участие в симпозиуми и научни конференции. Чужденците са заинтригувани от наситеността на нашите земи с антични паметници и започват да търсят контакти.

България попада в район, където трайни следи са оставили няколко интересни исторически периода, към които колекционерите в света проявяват голям интерес. Поради географското положение на Балканите тук се срещат различни култури и цивилизации. От особено значение за колекционерите са тракийският, гръцкият и римският период. Западните колекционери обръщат значително

international channels of trafficking in objects of cultural and historical value are strengthened. Unfortunately, this process continues up to the present moment, as also evidenced by the latest TV reports. The saga of the “Kazanlak Valley of the Kings” – the plundering of numerous necropoleis with Thracian tombs and heroons in the area of Seuthopolis may serve as a literary basis for a crime novel. The conflict between the team of the prominent Bulgarian archaeologist Georgi Kitov and the treasure hunters presents an indicative example and an overall view of the state of cultural policy for preserving cultural heritage and fighting against the encroachments of the national identity, and hence the pillars of the country. For the time being, the fight with the treasure hunters is often lost by the state structures responsible for guarding and preserving cultural values, due to lack of technical resources. The lack of funding for law enforcement prevention, modern means of archaeological investigation, and targeted funding for excavations is a prerequisite to be in arrears with the treasure hunters’ encroachments. As regards the fight with treasure hunting, in most cases the law enforcement officers and scientific and museum specialists can only record the violations without being able to prevent them.

The export of cultural values and the relation with other criminal channels – drugs, smuggling, prostitution, trafficking in people and weapons – are the basis for funding the treasure hunting mafia. Especially dangerous offence is the relation with agents affiliated with the large auctions houses in the Western countries, antique shops and museums. Such an example is the medieval silver plate from Pazardzhik region holding tremendous historical value to the country, which was advertised for sale in the famous auction house Christie’s, despite the note of protest sent by the Bulgarian government.

Задържане на иманяри по време на незаконни „разкопки“ на надгробна могила в Казанлъшко

Detention of looters during illegal “excavations” of a burial mound in Kazanlak region

Релеф с изображение на капитолийската вълчица от античния град Рациария, иззет от частен двор във Видинско. НИМ

Relief depicting the Capitoline She-wolf with Romulus and Remus from the ancient city of Ratiaria, confiscated from a private courtyard in Vidin region. NHM Sofia

по-малко внимание на наши антики след създаването на българската държава. От друга страна, в законодателството на останалите държави в региона, в които има ценни антични предмети, като Гърция, Италия и Турция съществуват драконовски закони за контрабандата на старини. Леките, в сравнение със съседните държави, наказателни мерки създават лесна за усвояване от криминалните структури ниша. Това обуславя бурното развитие и новите насоки на иманярството у нас.

Според публикации в пресата в България има около 20-25 хиляди тракийски могили, оброчища, древни селища, крепости и др. Много голяма част от тях са преровени, прекопани или разрушени. Броят на иманярите в даден район обикновено е правопрпорционален на разположените древни паметници – най-много иманяри има в подбалканските райони, около Казанлък, в Шуменско,

According to reports of the Ministry of Interior, the interest of the foreign collectors in antiquities found in Bulgaria began to become manifest in the 1970s. The study of Thracian antiquity began to take a special place in the Bulgarian scholarship, then the first international exhibitions were held and the contacts with foreign scholars who undertook regular visits to the country to participate in symposia and scholarly conferences were intensified. Foreigners were intrigued by the high concentration of ancient monuments in our lands and began to look for contacts.

Bulgaria falls into a region where some interesting historical periods have left long-lasting traces to which collectors around the world demonstrate a great interest. The geographical location of the Balkans favors the meeting of different cultures and civilizations. The Thracian, Greek and Roman periods are of particular importance for the collectors.

Метални находки (монети, украшения, оръжия и др.) от иманярска дейност, конфискувани при акция на МВР

Metal finds (coins and jewelry) from looters' activities, confiscated during an operation of the Ministry of Interior

Разградско, Ямболско, а така също и в Хасковско и Харманлийско.

Съвременната техника – металотърсачи и скенери, които могат да откриват метал на няколко метра под земята, позволява и на съвсем неграмотните да копаят в могили, за които има сведения, че под тях има древни останки. При изравнянето на старини се използват също фадрами, багери, камиони. Така беше разрушена уникална тракийска могила край казанлъшкото село Розино през 1995 г. Причината за това и други поражения е, че българското културно-историческо наследство не се охранява, законодателството ни е рехаво и държавата е абдикирала от активна позиция в тази област. Организираното иманярско посегателство върху регистрирани или нерегистрирани археологически паметници се е превърнало в

The antiquities dated to the period after the establishment of the Bulgarian state are given considerably less critical attention by the collectors from the Western countries. On the other hand, draconian laws against antiquities smuggling were introduced in the legislation in the other countries in the region abundant in valuable antiquities, such as Greece, Italy and Turkey. Compared with the neighbouring countries, the light punitive measures create a niche of adoption for the criminal structures. That determines the turbulent development and the new directions of treasure hunting in our country.

According to press reports, there are about 20,000 – 25,000 Thracian mounds, consecrated grounds, ancient settlements, fortresses, etc. in Bulgaria. A very large number of them are dug over, excavated or destroyed. The number of

Керамични съдове от иманярска дейност, конфискувани при акция на МВР

Ceramic vases excavated by looters, confiscated during an operation of the Ministry of Interior

ежедневие. В нормативната уредба съществуват редица пропуски, които активно се използват от иманярите и от адвокатите, защитаващи ги при образувани съдебни производства.

За организирания характер на престъпленията, свързани с културни ценности, говорят устойчивостта на престъпните образувания, изградените престъпни структури и интегрирането със сродни такива. Това довежда до тенденции по увеличаване на кражби, обсебвания, присвоявания от църкви, манастири, параклиси, музеи, музейни сбирки, кражби от археологически разкопки, увеличаване на незаконните разкопки, кражби от галерии. При тези интервенции се получава голямо натрупване на незаконни доходи, като в него има и участие на чужди граждани, някои от които са част от международните канали при този вид престъпност.

Безработицата, бедността и наличието на бързо създадени и ефективно работещи канали за трафик на хора и наркотици действат като катализатор и давайки пример, водят до бързото развитие на масовата престъпност, която е свързана с трафик на културни ценности.

Друг благоприятен фактор са хилядите археологически обекти (регистрирани и нерегистрирани) на територията на България, както и многобройните религиозни храмове. Основните методи на работа са чрез използването на фабрични или самоделни детектори за метал, нелегални разкопки на археологически обекти и чрез взломни кражби от храмовете. Впоследствие движимите културни ценности са предлагани за продажба на сравнително ниски цени. Изкупуването на находките се извършва от посре-

Мозайки, откраднати от антична вилна резиденция в района на Костинброд и спасени при акция на МВР

Stolen mosaics from Antique villa in the region of Kostinbrod, rescued during an operation of the Ministry of Interior

treasure hunters in a given area is generally proportional to the number of the ancient monuments – most of them are to be found in the Sub-Balkan area, around Kazanlak, Shumen region, Razgrad region, Yambol region, as well as in Haskovo region and Harmanli region.

The modern technology – metal detectors and scanners detecting metal finds a few meters below ground surface, allows even the illiterate people to dig into mounds, believed to contain ancient artefacts. Frontload truck, excavators, and trucks are also used in excavating artefacts. Thus, a unique Thracian mound near the village of Rozino, Kazanlak region, was destroyed in 1995. It is explained, as in other cases, by the fact that the Bulgarian cultural and historical heritage is not guarded, there is loose legislative writing and the state did not take a more active position in this area. The organized treasure hunting on registered or unregistered archaeological sites has become a daily routine. There are a number of gaps in the regulations that are actively used by treasure hunters and lawyers to defend them in court proceedings.

The nature of criminal activity related to cultural values speaks of the stability of criminal formations, built criminal structures, and integration with related organizations. That has resulted in an increase in theft, embezzlement, and misappropriation of churches, monasteries, chapels, museums, museum collections, thefts from archaeological excavations, illegal excavations, and thefts from galleries. These interventions lead to a large accumulation of illegal income, as foreign citizens, with some of them being part of international channels of this kind of crime, are also involved in it.

Unemployment, poverty and the rapid establishment of

Статуя на Асклепий, открита в античния римски град Никополис ад Иструм и спасена от служители на МВР при опит да бъде изнесена от страната. РИМ Велико Търново

Statue of Asclepius found in the ancient Roman city Nicopolis ad Istrum and rescued by officers of the Ministry of Interior during an attempt to be smuggled out of the country. RMH Veliko Tarnovo

Шлем-маска от ранната римска императорска епоха, откраднат от РАМ Пловдив, спасен от МВР и върнат на музея

Roman face-mask helmet from the Early Imperial Period, stolen from Plovdiv Regional Archaeological Museum, rescued by the police and returned to the museum.

effectively functional channels for trafficking in people and drugs act as a catalyst and, by way of example, lead to the rapid development of mass crime connected with trafficking in cultural values.

Thousands of archaeological sites (registered and unregistered) on the territory of Bulgaria and numerous religious temples are another favorable factor. The main working methods involved the use of factorial or homemade metal detectors, illegal excavations of archaeological sites, and burglary in temples. Subsequently, movable cultural values are offered for sale at relatively low prices. The artefacts are bought by intermediaries and retailers (dealers) – at low and medium level – who advance and specialize in specific areas along with the development of the market. There is a central figure in these structures holding a leadership position in organizing a channel for the export of illegally acquired cultural values and supplying the markets in Europe and the United States.

Excavations of mounds, settlements and fortresses are one way to provide artefacts. The other possibility is museum theft. Such is the case of the statue of the resting Heracles stolen from the Regional Museum of History in Vidin, as well as with the theft of the statue of Asclepius discovered in the ancient city of Nicopolis ad Istrum, Veliko Tarnovo region. Both statues were returned thanks to the adequate reaction of the Ministry of Interior. Numerous statues, sculptures and

дници и прекупвачи (дилъри) – на ниско и средно ниво, които с развитието на пазара се развиват и специализират в конкретни области. В тези структури има централна фигура, която има възможности за организация на канал за износ на незаконно придобитите културни ценности и предлагането им на пазарите в Европа и САЩ.

Ровенето в могили, селища и крепости е единият начин за снабдяване с антики. Другият е чрез кражби от музеите. Такъв е случаят с откраднатата статуя на почиващия Херакъл от Регионален исторически музей Видин, както и с кражбата на статуята на Асклепий, открита в древноримския град Никополис ад Иструм, Великотърновско. Благодарение на адекватната реакция на службите на МВР и двете статуи бяха върнати обратно. Множество статуи, пластики и архитектурни елементи изчезват и от вилата „Армира“ край Ивайловград. От Регионалния археологически музей Пловдив са откраднати четири мраморни скулптури – образци на римската надгробна пластика от I-III в. Две години по-късно те са открити от пловдивското бюро за борба с организираната престъпност в посредник. Античните скулптури – две мъжки, една женска и една детска глава – са били подготвени за износ. Още един тежък инцидент е свързан с посегателство срещу Регионалния археологически музей в Пловдив. При въоръжен грабеж през 1996 г. от музея е откраднат изключително ценен шлем-маска от ранната римска императорска епоха, като при нападението престъпниците дори прострелват охраната на музея. Двадесет години по-късно на службите от МВР се отдава да открият и върнат безценния експонат.

Друг начин за печелене на пари от страна на иманяри-те е фалшифицирането на древни артефакти. Особено място тук заемат монетите и разнообразна художествена метало пластика. В България има такива майстори на фалшифицирането, че и големи експерти трудно откриват разликата. Друга широко разпространена практика е поправянето и преправянето на автентични движими културни ценности, с цел превръщането им в по-атрактивни предмети за продажба на черния пазар.

Всички изброени явления – иманярство и незаконни разкрития, нелегален износ, кражби, фалшификации – оформят широк спектър от проблеми, свързани с културно-историческото наследство на България и неговото актуално състояние. Това е част от съвременната действителност в България. По знайни и незнайни пътища от страната ни се изнасят артефакти, повечето от които носят огромна информация, свързана с нашата история.

Тези автентични свидетелства на културно-историческата ни памет, след като напуснат пределите на страната, са обект на интерпретация от различни хора, някои от които съвсем умишлено и целенасочено се опитват да променят тяхното местонамиране, произход и културно-историческа стойност. По този начин същите тези „до-

Надгробна стела с надпис от римската епоха от района на с. Чавдарци, Ловешко, спасена при операция на МВР. РИМ Плевен

Inscribed funerary stele from the Roman Period. From the vicinity of the village of Chavdarts, Lovech region. Rescued during an operation of the Ministry of Interior. RMH Pleven

architectural elements are also looted from the Roman villa Armira near Ivailovgrad. Four marble sculptures, masterpieces of the Roman funerary sculpture of the 1st-3rd century, were stolen from the Regional Museum of Archaeology in Plovdiv. Two years later, they were found by the officers affiliated with the Office for Combating Organized Crime in Plovdiv in the intermediary. The ancient sculptures – two of

Статуя на жена от римската епоха от района на древния град Ескус, Плевенско, спасена при операция на МВР. РИМ Плевен

Statue of a woman, Roman Period. From the vicinity of the ancient city of Oescus, Plevan region. Rescued during an operation of the Ministry of Interior. RMH Plevan

бронимерени“ лица спекулират с историческите факти и явления, като по този начин се стремят да изопачат историческата истина.

От друга страна, културните ценности оказват съществено влияние върху съвременното икономическо развитие, тъй като все повече се утвърждават като заместител на златното покритие на книжните пари. Същевременно аукционната търговия с културни ценности в нашето съвремие придобива приоритетно значение в развитието на икономиката и за формиране на съвременен ефективен и ефикасен модел в сферата на инвестициите и застрахователната дейност. В този смисъл, културните ценности се явяват базов фактор за устойчиво развитие на обществото, държавата и нацията, не само по отношение на утвърждаване на националната идентичност, но и като важен фактор за провеждане на целенасочена фискална политика.

men, one of woman and one head of a child – were to be exported. Another serious incident is related to an encroachment on the Regional Museum of Archaeology in Plovdiv. An extremely valuable helmet-mask of the early Roman imperial period was stolen after armed robbery in 1996 and the criminals even shot the museum’s guards at the attack. Twenty years later, the Ministry of Interior services succeeded in finding and returning the priceless exhibit.

Another way of making money is to fake ancient artefacts. Coins and various pieces of metalwork take a particular place. There are masters of counterfeiting in Bulgaria and even prominent experts find it hard to see the difference. Another widespread practice is the correction and conversion of authentic movable cultural values to make them more attractive for sale on the black market.

All the above-mentioned phenomena – treasure hunting and illegal discoveries, illegal export, thefts, falsification – cover a wide range of problems related to Bulgaria’s cultural and historical heritage and its current status. This is part of the present reality in Bulgaria. Artefacts, most of them important sources of information related to our history, are exported abroad through channels known and unknown.

These authentic testimonies of our cultural and historical memory became subject to interpretation by different people, as some of them intentionally and deliberately make attempt to change their provenance, origin and cultural and historical value. Thus, the same “conscientious” people speculate with historical facts and phenomena, trying to distort the historical truth.

On the other hand, cultural values have a significant impact on modern economic development, as they become substitutes for the gold cover of paper money. At the same time, the auction markets of cultural values become a priority for the development of the economy and the formation of a modern efficient model in the field of investment and insurance. Therefore, cultural values are the immediate basic factors for the sustainable development of society, the state and the nation, not only in terms of strengthening the national identity, but also as an important factor in pursuing a targeted fiscal policy.

Italian expert Prof. Elio Galasso, Director of Museo del Sanio in Benevento, one of Italy’s most prominent museum specialists, said the following words in a lecture given to scholars in Sofia in 1992: “Italy has no oil wells like Saudi Arabia. Our “oil wells” are the numerous Italian museums and archaeological sites of all ages. Annually, the museum visits provide for the state eight billion dollars from foreigners. The future of Bulgaria is also in its past, in exhibiting cultural values, in Bulgarian museums, in cultural tourism along with eco- and rural tourism, in the preservation of the magnificent Bulgarian nature, which, unfortunately, Italy lost in the days of wild capitalism”.

Предмет, сглобен от фалшификатори, използвали две части от различни оригинални статуетки от римската епоха

An artefact put together by forgers who used two parts from different authentic statuettes from the Roman Period

Италианският експерт професор Елио Галасо, директор на музея „Дел Саньо“ в Беневенто, един от най-големите музейни експерти на Италия, в лекция пред научни работници в София през 1992 година, казва следните думи: „Италия няма нефтени кладенци, както Саудитска Арабия. Нашите „нефтени кладенци“ са многобройните италиански музеи и археологически резервати от всички епохи. Годишно само от посещение на музеите държавата печели осем милиарда долара от чужденци. Бъдещето на България е и в нейното минало, в експониране на културните ценности, в българските музеи, в културния туризъм в симбиоза с еко- и селския туризъм, в съхранение на великолепната българска природа, която за съжаление Италия загуби във времето на дивия капитализъм“.

Фибули, сглобени от фалшификатори от различни части на оригинални римски предмети

Fibulae put together from original parts of authentic Roman artefacts

ΚΑΤΑΛΟΓ

CATALOGUE

Кат. № 1-22

Колективна находка от медни брадви от с. Полковник Таслаково – с. Върбино, Силистренско

Колективна находка от 22 медни предмета (18 плоски брадви и 4 брадви-чукове) от каменно-медната епоха. Това е най-голямата известна досега колективна находка на медни брадви и брадви-чукове от този период на Балканите.

Произхожда от района на с. Полковник Таслаково и с. Върбино, Силистренско, Силистренско.

Втора половина на V хилядолетие пр. Хр.

РИМ Силистра

Непубликувана

ГА

Cat. № 1-22

A hoard of copper axes from Polkovnik Taslakovo-Varbino, Silistra region

A hoard comprising 22 copper artifacts (18 flat axes and 4 axe-hammers) dated back to the Chalcolithic. This is the biggest hoard of Chalcolithic copper axes and axe-hammers known so far on the Balkans.

It was found on the territory of the villages of Polkovnik Taslakovo and Varbino, Silistra region. Second half of the 5th millennium BC

RHM Silistra

Unpublished

GA

Кат. № 1. Плоска брадва

Мед

Дълж. 14,5 см; шир. 4 см; деб. 1,5 см; тегло 1450 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-456

Cat. № 1. Flat axe

Copper

L 14.5 cm; W 4 cm; H 1.5 cm; weight 1450 g

Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-456

Кат. № 2. Плоска брадва

Мед

Дълж. 17 см; шир. 3,7 см; деб. 1,2 см; тегло 1410 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-457

Cat. № 2. Flat axe

Copper

L 17 cm; W 3.7 cm; H 1.2 cm; weight 1410 g

Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-457

Кат. № 3. Плоска брадва

Мед

Дълж. 17,4 см; шир. 4,2 см; деб. 1,2 см; тегло 1475 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-458

Cat. № 3. Flat axe

Copper

L 17.4 cm; W 4.2 cm; H 1.2 cm; weight 1475 g

Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-458

Кат. № 4. Плоска брадва

Мед

Дълж. 17,8 см; шир. 4,2 см; деб. 1,3 см; тегло 1605 г

Приблизително правоъгълно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-459

Cat. № 4. Flat axe

Copper

L 17.8 cm; W 4.2 cm; H 1.3 cm; weight 1605 g

Almost rectangular body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-459

Кат. № 5. Плоска брадва

Мед

Дълж. 18,2 см; шир. 4,3 см; деб. 1,4 см; тегло 1620 г

Правоъгълно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-460

Cat. № 5. Flat axe

Copper

L 18.2 cm; W 4.3 cm; H 1.4 cm; weight 1620 g

Rectangular body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-460

Кат. № 6. Плоска брадва

Мед
Дълж. 16,9 см; шир. 4,2 см; деб. 1,3 см;
тегло 1545 г
Правоъгълно тяло с разширяващо се,
дъговидно извито острие. Тип Гумелница.
Много добро състояние.
Инв. № I-461

Cat. № 6. Flat axe

Copper
L 16.9 cm; W 4.2 cm; H 1.3 cm; weight 1545 g
Rectangular body with a widening arch-
shaped edge. Gumelnitsa type. Very well
preserved.
Inv. № I-461

Кат. № 7. Плоска брадва

Мед
Дълж. 14,4 см; шир. 3,6 см; деб. 1,3 см;
тегло 1410 г
Приблизително правоъгълно тяло с дъ-
говидно извито острие. Тип Гумелница.
Много добро състояние.
Инв. № I-462

Cat. № 7. Flat axe

Copper
L 14.4 cm; W 3.6 cm; H 1.3 cm;
weight 1410 g
Almost rectangular body with a widening
arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very
well preserved.
Inv. № I-462

Кат. № 8. Плоска брадва

Мед
Дълж. 15,3 см; шир. 4 см; деб. 1,2 см;
тегло 1530 г
Приблизително правоъгълно тяло с раз-
ширяващо се, дъговидно извито острие.
Тип Гумелница. Много добро състояние.
Инв. № I-463

Cat. № 8. Flat axe

Copper
L 15.3 cm; W 4 cm; H 1.2 cm; weight 1530 g
Almost rectangular body with a widening
arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very
well preserved.
Inv. № I-463

Кат. № 9. Плоска брадва

Мед
Дълж. 16 см; шир. 4,3 см; деб. 1,6 см;
тегло 1560 г
Слабо трапецовидно тяло с разширява-
що се, дъговидно извито острие. Тип Гу-
мелница. Много добро състояние.
Инв. № I-464

Cat. № 9. Flat axe

Copper
L 16 cm; W 4.3 cm; H 1.6 cm; weight 1560 g
Slightly trapezoid body with a widening
arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very
well preserved.
Inv. № I-464

Кат. № 10. Плоска брадва

Мед
Дълж. 14,9 см; шир. 3,3 см; деб. 1,2 см;
тегло 1300 г
Приблизително правоъгълно тяло с дъ-
говидно извито острие; слабо деформи-
рана пета. Тип Гумелница. Много добро
състояние.
Инв. № I-465

Cat. № 10. Flat axe

Copper
L 14.9 cm; W 3.3 cm; H 1.2 cm;
weight 1300 g
Almost rectangular body with a widening
arch-shaped edge, slightly deformed
back part. Gumelnitsa type. Very well
preserved.
Inv. № I-465

Кат. № 11. Плоска брадва

Мед
Дълж. 13,8 см; шир. 3,7 см; деб. 1,2 см;
тегло 1320 г
Правоъгълно тяло с разширяващо се,
дъговидно извито острие. Тип Гумелни-
ца. Много добро състояние.
Инв. № I-466

Cat. № 11. Flat axe

Copper
L 13.8 cm; W 3.7 cm; H 1.2 cm;
weight 1320 g
Rectangular body with a widening arch-
shaped edge. Gumelnitsa type. Very well
preserved.
Inv. № I-466

Кат. № 12. Плоска брадва

Мед

Дълж. 17 см; шир. 4 см; деб. 1,2 см; тегло 1485 г

Правоъгълно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-467

Кат. № 13. Плоска брадва

Мед

Дълж. 17,9 см; шир. 4,3 см; деб. 1 см; тегло 1520 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-468

Кат. № 14. Плоска брадва

Мед

Дълж. 19,5 см; шир. 4,3 см; деб. 1,3 см; тегло 1650 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-469

Кат. № 15. Плоска брадва

Мед

Дълж. 16,4 см; шир. 4 см; деб. 1,1 см; тегло 1465 г

Правоъгълно тяло с дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-470

Cat. № 12. Flat axe

Copper

L 17 cm; W 4 cm; H 1.2 cm; weight 1485 g
Rectangular body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-467

Cat. № 13. Flat axe

Copper

L 17.9 cm; W 4.3 cm; H 1 cm; weight 1520 g
Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-468

Cat. № 14. Flat axe

Copper

L 19.5 cm; W 4.3 cm; H 1.3 cm; weight 1650 g
Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-469

Cat. № 15. Flat axe

Copper

L 16.4 cm; W 4 cm; H 1.1 cm; weight 1465 g
Rectangular body with an arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-470

Кат. № 16. Плоска брадва

Мед

Дълж. 15,3 см; шир. 3,7 см; деб. 1,2 см; тегло 1430 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-471

Кат. № 17. Плоска брадва

Мед

Дълж. 13 см; шир. 4 см; деб. 1,1 см; тегло 1292 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-472

Кат. № 18. Плоска брадва

Мед

Дълж. 14 см; шир. 4,3 см; деб. 1,3 см; тегло 1450 г

Слабо трапецовидно тяло с разширяващо се, дъговидно извито острие. Тип Гумелница. Много добро състояние.

Инв. № I-473

Cat. № 16. Flat axe

Copper

L 15.3 cm; W 3.7 cm; H 1.2 cm; weight 1430 g
Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-471

Cat. № 17. Flat axe

Copper

L 13 cm; W 4 cm; H 1.1 cm; weight 1292 g
Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-472

Cat. № 18. Flat axe

Copper

L 14 cm; W 4.3 cm; H 1.3 cm; weight 1450 g
Slightly trapezoid body with a widening arch-shaped edge. Gumelnitsa type. Very well preserved.

Inv. № I-473

Кат. № 19. Брадва-чук с отвор

Мед

Еълж. 15,8 см; шир. 4,2 см; деб. 3,6 см;
 Дџтвор 2,4 x 3,2 см; тегло 1530 г
 Тип Видра. ъетоъгълна форма, с подчертан прелом при отвората; къс и скосен тил Чук). Еъговидно извито острие. Овален отвор за закрепване към дръжка. Много добро състояние.
 я нв. м I-474

Кат. № 20. Брадва-чук с отвор

Мед

Еълж. 16 см; шир. 3 см; деб. 2,5 см;
 Дџтвор 1,7 x 2,4 см; тегло 1350 г
 Тип Видра. я здължено тяло, с подчертан прелом при отвората и много къс, скосен тил Чук). Еъговидно извито острие. Овален отвор за закрепване към дръжка. Много добро състояние.
 я нв. м I-475

Кат. № 21. Брадва-чук с отвор

Мед

Еълж. 15,6 см; шир. 3,7 см; деб. 1,7 см;
 Дџтвор 2 см; тегло – 1430 г
 Тип ълочник. ъетоъгълна форма, с подчертан прелом при отвората; приблизително правоъгълно надлъжно сечение, разширяващо се към острието. Еъговидно извито острие. фрџгъл отвор за закрепване към дръжка. Много добро състояние.
 я нв. м I-476

Кат. № 22. Брадва-чук с отвор

Мед

Еълж. 16,5 см; шир. 3,5 см; деб. 1,8 см;
 тегло 1389 г
 Тип Видра. я здължено тяло, с подчертан прелом при отвората и много къс, скосен тил Чук). Еъговидно извито острие. Овален отвор за закрепване към дръжка. Много добро състояние.
 я нв. м I-477

Кат. № 23. Брадва с отвор

Тронз

Еълж. 14,2 см; шир. острие 4,2 см; D отвор 2,1 см
 щеизвестно местонамиране

Ранна бронзова епоха 3 – втора половина на шхилиядолетие пр. ур.

Традвата има добразна форма, със силно издължено, разширяващо се и заострящо се към върха призматично тяло, дъговидно оформено острие и кръгла втулка за дръжката. пята в двустранен калџп, слабо изявени външни надлъжни рџбове по тялото и втулката.

Ря М цофия, инв. м Мя ц А 7706
 щепубликувана
 фн , пЕ

Cat. № 19. Shaft-hole axe-hammer

Copper

L 15.8 cm; W 4.2 cm; H 3.6 cm; D shaft-hole 2.4 x 3.2 cm; weight 1530 g
 Vidra type. Pentagonal shape with a sharp carination at the shaft-hole; short and oblique back (hammer). Arch-shaped edge. Ellipsoid shaft-hole. Very well preserved.
 Inv. m I-474

Cat. № 20. Shaft-hole axe-hammer

Copper

L 16 cm; W 3 cm; H 2.5 cm; D shaft-hole 1.7 x 2.4 cm; weight 1350 g
 Vidra type. Elongated body with a sharp carination at the shaft-hole, oblique back (hammer). Arch-shaped edge. Ellipsoid shaft-hole. Very well preserved.
 Inv. m I-475

Cat. № 21. Shaft-hole axe-hammer

Copper

L 15.6 cm; W 3.7 cm; H 1.7 cm; D shaft-hole 2 cm; weight 1430 g
 Plochnik type. Pentagonal shape with a sharp carination at the shaft-hole; almost rectangular longitudinal cross-section widening to the edge. Arch-shaped edge. Round shaft-hole. Very well preserved.
 Inv. m I-476

Cat. № 22. Shaft-hole axe-hammer

Copper

L 16.5 cm; W 3.5 cm; H 1.8 cm; weight 1389 g
 Vidra type. Elongated body with a sharp carination at the shaft-hole and a very short oblique back (hammer). Arch-shaped edge. Ellipsoid shaft-hole. Very well preserved.
 Inv. m I-477

Cat. № 23. Axe

Bronze

L 14.2 cm; W (edge) 4.2 cm; D shaft-hole 2.1 cm

Provenance unknown

Early Bronze Age 3 – second half of the 3rd mill. BC

L-shaped axe with a very elongated prismatic body, widening and pointing towards the top; arch-shaped edge and round shaft-hole. The axe is cast in a bipartite mold; it has slightly protuberant outer longitudinal edges of the body and the shaft-hole.

RHM Soaa, Inv. m Мя ц А 7706

Unpublished

KSh, LD

Алчни погледи, отправени все по-назад във времето

Източните части на Балканския полуостров са били кръстопът, на който са се срещали глобални процеси в историята на човечеството от най-древни времена. През тази важна врата и в двете посоки през различни исторически периоди са прониквали едни от най-значимите в историята на Европа и Източното Средиземноморие културни влияния. Оттук през ранния палеолит преди почти 1,5 милиона години древните представители на рода **Номо** проникват в Европа. Оттук по долините на реките преди над 8000 години първите земеделци, идващи от района на Близкия Изток и Мала Азия, проникват на полуострова, установяват се на плодородните му земи, а по-късно постепенно пренасят неолитната култура до най-отдалечените кътчета на Европа. От Балканите се разпространяват първите метали в бита и икономиката на праисторическа Европа, а от днешните български земи произхожда най-ранното злато в историята на човечеството – от близо 4500 г. пр. Хр. Богатствата на Варненския халколитен некропол са световноизвестни и са гостували във водещи музеи по цял свят. Ранните следи от човешкото присъствие по нашите земи са многобройни и изключително разнообразни. Това богатство днес е и благославия, но и проклетие заради все по-тежките щети, които иманярската дейност нанася, включително и върху праисторическите обекти в страната. Днес крадците на историческо минало и идентичност все по-често са образовани хора, които познават добре историческите периоди, техните основни характеристики и черти на материалната им култура. За съжаление образовани не винаги означава цивилизовани. Все по-често погледите на иманярите се обръщат не само към желязната епоха, класическата и римска античност и средновековието, но и към праисторията. Жертви на техните посегателства стават останките от най-ранните обиталища на човека по тези земи. Безскрупулно се разкопават и унищожават древни културни напластявания в пещери и хилядолетни селищни могили. Търсят се и безогледно се изравят не само метални артефакти, но и керамични съдове, фигурки от глина, кост и мрамор, накити, каменни сечива и т.н. Горчиви примери в това отношение са селищните могили Каблешково, Кошарна, Светлен, Звезда, Невски и др., пещерите по Беляковското плато, в Искърския пролом и редица други.

За съжаление с вандалското разкопаване на тези ар-

Greedy stares ever farther back into the past

Since time immemorial, the eastern parts of the Balkan Peninsula were a crossroad of global processes in the history of humankind. In various historical periods, the most significant cultural influences in the history of Europe and the Eastern Mediterranean travelled back and forth through this important gateway. Through here, as early as the Early Paleolithic some 1.5 million years ago, the first members of the genus *Homo* penetrated Europe. Through here, following the river valleys some 8000 years ago, the first farmers from the Middle East and Asia Minor arrived on the peninsula, settled in its fertile land and then gradually disseminated the Neolithic culture to the farthest corners of Europe. From the Balkans, the first metals were introduced in the everyday life and the economy of prehistoric Europe, and the oldest worked gold in the human history – from about 4500 BC – comes from present-day Bulgaria. The riches of the Varna Chalcolithic necropolis are world-famous and have been presented in leading museums all over the globe. The early traces of human presence in present-day Bulgarian territory are numerous and extremely diverse. Today, these riches are not only a blessing, but also a curse due to ever heavier damage that looting causes also to the prehistoric sites in the country. Nowadays, the plunderers of our past and identity are ever more often educated people that know well the historical periods, their main specifics and the features of their material culture. Unfortunately, educated is not always equal to civilized. Ever more often, the attention of the looters turns not only to the Iron Age, the Classical Greek and Roman Antiquity, and the Middle Ages, but to Prehistory as well. The remains of the earliest human settlements in our lands fall prey to their encroachments. They unscrupulously excavate and destroy ancient cultural layers in caves and millennia-old settlement mounds. They look for and ruthlessly dig out not only metal items, but also pottery, clay, bone, and marble figurines, adornments, stone tools, etc. Harsh examples are the settlement mounds at Kableshkovo, Kosharna, Svetlen, Zvezda, Nevski, etc., the caves on the Belyakovo Plateau, in the Iskar Gorge, etc.

Unfortunately, the vandal digging up of these archaeological sites erases irretrievably the information they safeguarded for millennia that would never get the chance to be uncovered, recorded, and reconstructed for the future generations. The only way to get to know these illiterate societies is to reveal their unique culture to Europe and the

*Иманярски изкопи в пра-
исторически селищни моги-
ли във Варненско и Поповско*
Looters' pits in prehistoric tells
near Varna and Popovo

Колективна находка от медни брадви от с. Полковник Таслаково – с. Върбино, Силистренско спасена по време на операция на МВР. РИМ Силистра

A hoard of copper axes from Polkovnik Taslakovo - Varbino, Silistra region, rescued during an operation of the Ministry of Interior. RMH Silistra

хеологически обекти безвъзвратно си отива и информацията, която те са пазили хилядолетия наред, и която никога не получава шанса да бъде разкрита, записана и реконструирана за бъдещите поколения. Единственият начин да опознаем тези безписмени общества и да представим уникалната им култура пред Европа и света е чрез методични археологически разкопки. Това, което често поколения учени проучват за години, а понякога и за десетилетия, сега се унищожават от иманярите за дни и си отива безвъзвратно.

Тези загубени страници от праисторията са важни не само за нас, но и за Европа и Западните части на Азия, тъй като нашите земи са важно свързващо звено в тези ранни етапи от развитието на човечеството. Отговорността за съхраняването на богатото праисторическо наследство надхвърля нашите граници, а усилията на служителите на МВР и на специалистите по археология имат нужда от по-активна европейска помощ и подкрепа.

world by means of painstaking archaeological investigations. What generations of scholars investigate for many years or even decades is now destroyed by looters in a matter of days and is lost for good.

These erased pages of the Prehistory are important not only for us, but for Europe and Western Asia as well, as present-day Bulgaria was an important link in these early periods of the human development. The responsibility to preserve this rich prehistoric heritage surpasses our borders and the efforts of the officers of the Ministry of Interior and the archaeologists need a more active European help and support.

Иманярска галерия, прокопана в останките от изгоряло праисторическо жилище в селищната могила с. Петко Каравелово, Великотърновско

Looters' gallery dug through the remains of a burnt down prehistoric dwelling at the tell site at the village of Petko Karavelovo, Veliko Tarnovo region

Вход от иманярска галерия, достигаща до основата на праисторическата селищна могила Провадия-Солницата

Entrance to a looters' gallery reaching to the base of the prehistoric tell Provadia-Solnitsata

Кат. № 24-43

Колективна находка от Свищов

От служители на МВР е получена информация, че жител от района на гр. Свищов е намерил находка от златни предмети в района на археологически обект край града. В резултат на проведени оперативни мероприятия е установена самоличността на гражданина, открил съкровището. При проведени разговори със същия е установено, че той има намерение да предаде находката от златни и бронзови предмети (украшения и сечива) от бронзовата епоха. Гражданинът е проявил патриотичен жест и дарил намерените от него културни ценности на ИМ Свищов.

МВР

Колективната находка от района на Свищов се състои от 13 златни украшения (гривна, шест торкви и шест висулки за коса) и шест бронзови предмета (три цели и една фрагментирана двойни брадви, фрагментирана брадва с дупка и фрагмент от инструмент). Всички предмети са били поставени в керамичен амфоровиден съд.

Средата на II хилядолетие пр. Хр.

ИМ Свищов

Alexandrov et al. 2017, 133-136; Александров и др. 2018, 364-367

ММ

Cat. № 24-43

Collective find from Svishtov

The Ministry of Interior officials have received information that a resident of the region of Svishtov has found gold objects in the area of an archaeological site located near the town. The implementation of operational activities revealed the identity of the citizen who discovered the hoard. After he was subjected to interrogation, the officials ascertained that he intended to hand over the find of gold and bronze objects (ornaments and tools) of the Bronze Age. The citizen showed a patriotic gesture and donated the cultural values to the Museum of History in Svishtov.

MI

Consisting of thirteen gold objects (a bracelet, six torques and six hair-rings) and six bronze objects (three complete and one fragmented double-axes, fragmented shaft-hole axe and a fragment of a chisel/mattock). All the objects were placed into a clay, hand-made amphora-like vessel.

Middle of the 2nd millennium BC

MH Svishtov

Alexandrov et al. 2017, 133-136; Александров и др. 2018, 364-367

MM

Кат. № 24. Гривна

Злато

D на спиралата 8 см; деб. лента 0,45 см; деб. пластини 0,1 см; тегло 68,6 г

Изработена от масивна златна тел с ромбовидно сечение, извита в два оборота. Краищата ѝ завършват с плоски триъгълни пластини, украсени с редици от вдлъбнати отвътре малки кръгчета, грубо изработени в стил repoussé.

Инв. № I-2076

Cat. № 24. Bracelet

Gold

D (spiral) 8 cm; T (bar) 0.45 cm; T (plates) 0.1 cm; W 68.6 g

Made of golden bar with rhomboid cross-section, twisted into 2,5 turns. The ends are flattened into triangular plates decorated with repoussé technique.

Inv. № I-2076

Кат. № 25. Висулка за коса

Злато

Вис. 3,2 см; макс. шир. 2,1 см; тегло 3,9 г

Изработена от двойна лента, прегъната в горния край, образуваща овоид с разминаващи се краища. Краищата са изтънени и извити навътре. Следи от зелена патина от външната страна, близо до извития завършек.

Инв. № I-2083

Кат. № 26. Висулка за коса

Злато

Вис. 3,5 см; макс. шир. 2,7 см; тегло 4,7 г

Изработена от двойна лента, прегъната в горния край, образуваща овоид с разминаващи се краища. Краищата са изтънени и извити навътре. Следи от зелена патина по външната страна и двата края.

Инв. № I-2085

Кат. № 27. Висулка за коса

Злато

Вис. 3,7 см; макс. шир. 2,6 см; тегло 3,7 г

Изработена от двойна лента, прегъната в горния край, образуваща овоид с разминаващи се краища. Краищата са изтънени и извити навътре. Следи от зелена патина по вътрешната и външната страна и прегъвката.

Инв. № I-2087

Cat. № 25. Hair-ring

Gold

H 3.2 cm; W (max.) 2.1 cm; weight 3.9 g

Cut from a double golden foil, bent at the upper part forming an ovoid with crossing edges. The edges are thinned, bent to the inside. Traces of green patina.

Inv. № I-2083

Cat. № 26. Hair-ring

Gold

H 3.5 cm; W (max.) 2.7 cm; weight 4.7 g

Cut from a double golden foil, bent at the upper part forming an ovoid with crossing edges. The edges are thinned, bent to the inside. Traces of green patina.

Inv. № I-2085

Cat. № 27. Hair-ring

Gold

H 3.7 cm; W (max.) 2.6 cm; weight 3.7 g

Cut from a double golden foil, bent at the upper part forming an ovoid with crossing edges. The edges are thinned, bent to the inside. Traces of green patina.

Inv. № I-2087

Кат. № 28. Висулка за коса

Злато

Вис. 3,3 см; макс. шир. 2,6 см; тегло 2,5 г

Изработена от двойна лента, прегъната в горния край, образуваща овоид с разминаващи се краища. Краищата са изтънени и извити навътре. Следи от зелена патина при прегъвката в горната част.

Инв. № I-2084

Кат. № 29. Висулка за коса

Злато

Вис. 3,4 см; макс. шир. 2,35 см; тегло 6,1 г

Изработена от двойна лента, прегъната в горния край, образуваща овоид с разминаващи се краища. Краищата са изтънени и извити навътре. Множество следи от зелена патина по повърхността.

Инв. № I-2086

Кат. № 30. Висулка за коса

Злато

Вис. 3,2 см; макс. шир. 2,3 см; тегло 2,3 г

Изработена от двойна лента, прегъната в горния край, образуваща овоид с разминаващи се краища. Краищата са изтънени и извити навътре. Следи от зелена патина по прегъвката и при единия край.

Инв. № I-2088

Cat. № 28. Hair-ring

Gold

H 3.3 cm; W (max.) 2.6 cm; weight 2.5 g

Cut from a double golden foil, bent at the upper part forming an ovoid with crossing edges. The edges are thinned, bent to the inside. Traces of green patina.

Inv. № I-2084

Cat. № 29. Hair-ring

Gold

H 3.4 cm; W (max.) 2.35 cm; weight 6.1 g

Cut from a double golden foil, bent at the upper part forming an ovoid with crossing edges. The edges are thinned, bent to the inside. Traces of green patina.

Inv. № I-2086

Cat. № 30. Hair-ring

Gold

H 3.2 cm; W (max.) 2.3 cm; weight 2.3 g

Cut from a double golden foil, bent at the upper part forming an ovoid with crossing edges. The edges are thinned, bent to the inside. Traces of green patina.

Inv. № I-2088

Кат. № 31. Торква

Злато
D 9,2 см; деб. 0,3 см; тегло 27,5 г
Изработена от спираловидно усукана златна тел с оребряване при извиването. При отвора телта е гладка, в самите краища тя е приплесната и извита навън в един оборот. Следи от зелена патина по оребрената част.
Инв. № I-2077

Cat. № 31. Torque

Gold
D 9.2 cm; T (bar) 0.3 cm; weight 27.5 g
Casted and hammered. Made of spirally twisted golden bar with round cross-section, plain at the loops area, flattened at the loops. Traces of green patina.
Inv. № I-2077

Кат. № 32. Торква

Злато
D 9,9 см; деб. 1,35 см; тегло 23,8 г
Изработена от спираловидно усукана златна тел с оребряване при извиването. При отвора телта е гладка, в самите краища тя е приплесната и извита навън в един оборот. Следи от зелена патина по оребрената част.
Инв. № I-2078

Cat. № 32. Torque

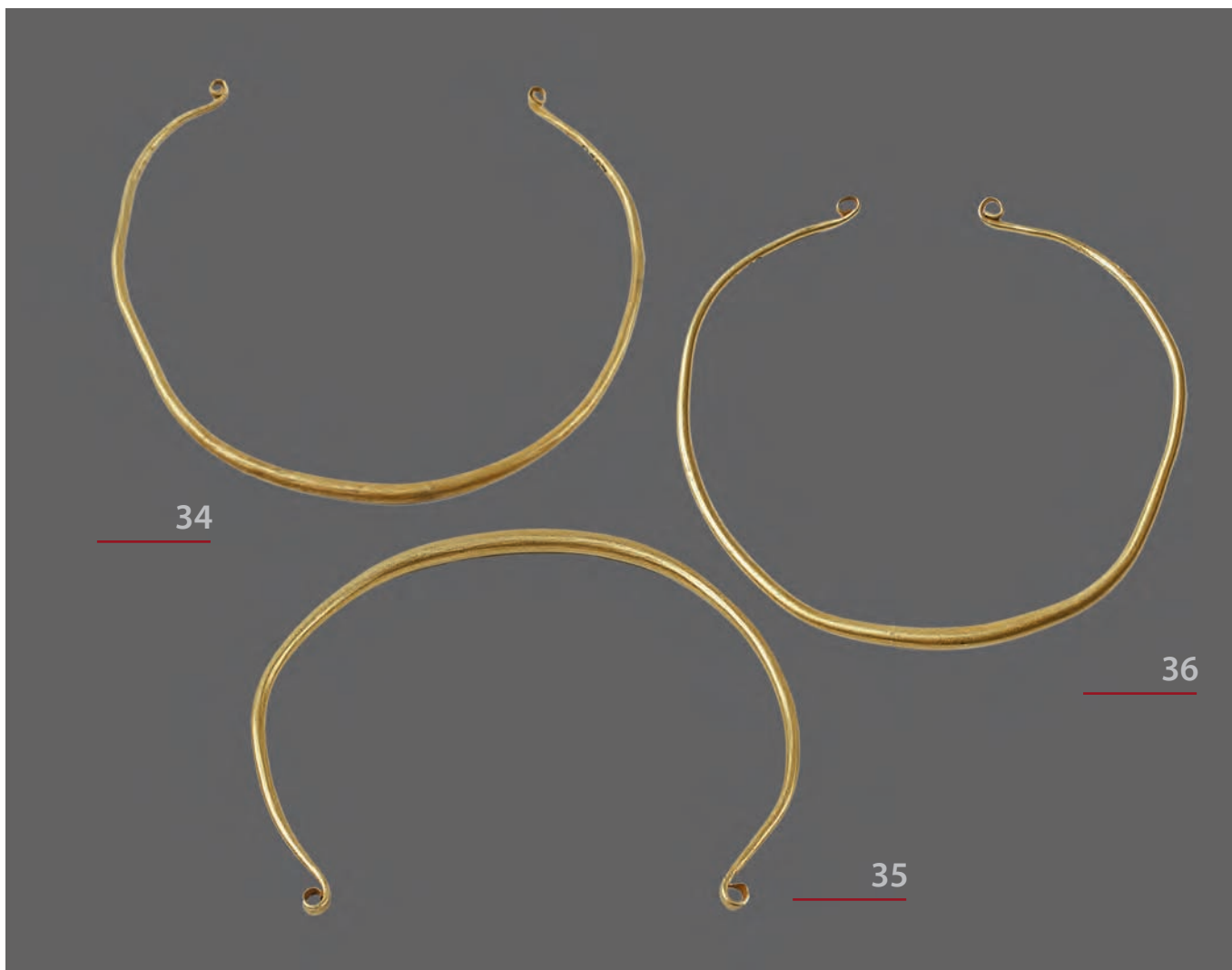
Gold
D 9.9 cm; T (bar) 1.35 cm; weight 23.8 g
Casted and hammered. Made of spirally twisted golden bar with round cross-section, plain at the loops area, flattened at the loops. Traces of green patina.
Inv. № I-2078

Кат. № 33. Торква

Злато
D 8,5 см; деб. 0,3 см; тегло 13,2 г
Изработена от спираловидно усукана златна тел с оребряване при извиването. При отвора телта е гладка, в самите краища тя е приплесната и извита навън в един оборот. Следи от зелена патина по оребрената част.
Инв. № I-2079

Cat. № 33. Torque

Gold
D 8.5 cm; T (bar) 0.30 cm; weight 13.2 g
Casted and hammered. Made of spirally twisted golden bar with round cross-section, plain at the loops area, flattened at the loops. Traces of green patina.
Inv. № I-2079

Кат. № 34. Торква

Злато
 D 12,6 см; D на сечението от 0,2 до 0,45 см; тегло 42,7 г
 Изработени от обла гладка тел, изтъняваща към краищата. В двата края телта е приплесната и извита навън в един оборот. Следи от зелена патина по долната част.
 Инв. № I-2080

Cat. № 34. Torque

Gold
 D 12.6 cm; T (bar) 0.2–0.45 cm; weight 42.7 g
 Casted and hammered. Made of plain golden bar with round cross-section, flattened at the loops. Traces of green patina.
 Inv. № I-2080

Кат. № 35. Торква

Злато
 D 10,5 см; D на сечението от 0,25 до 0,5 см; тегло 37,4 г
 Изработени от обла гладка тел, изтъняваща към краищата. В двата края телта е приплесната и извита навън в един оборот.
 Инв. № I-2081

Cat. № 35. Torque

Gold
 D 10.5 cm; T (bar) 0.25–0.5 cm; weight 37.4 g
 Casted and hammered. Made of plain golden bar with round cross-section, flattened at the loops.
 Inv. № I-2081

Кат. № 36. Торква

Злато
 D 10 см; D на сечението 0,2 до 0,4 см; тегло 29,7 г
 Изработени от обла гладка тел, изтъняваща към краищата. В двата края телта е приплесната и извита навън в един оборот.
 Инв. № I-2082

Cat. № 36. Torque

Gold
 D 10 cm; T (bar) 0.2–0.4 cm; weight 29.7 g
 Casted and hammered. Made of plain golden bar with round cross-section, flattened at the loops.
 Inv. № I-2082

Кат. № 37. Двойна брадва

Бронз
Дълж. 16,2 см; шир. при работната част 4,4 см; шир. при дръжката 3,1 см; тегло 754 г
Изработена чрез изливане, следите от което не са отстранени. Правоъгълни, двустранно заострени работни части; три оребрявания върху втулката. Пукната от едната страна на отвора.
Инв. № I-2090

Кат. № 38. Двойна брадва

Бронз
Дълж. 17,9 см; шир. при работната част 4,4 см; шир. при дръжката 3,4 см; тегло 943 г
Изработена чрез изливане, следите от което не са отстранени. Правоъгълни, двустранно заострени работни части; три оребрявания върху втулката.
Инв. № I-2091

Кат. № 39. Двойна брадва

Бронз
Дълж. 21,4 см; шир. при работната част 4,9 см; шир. при дръжката 3,9 см; тегло 1119 г
Изработена чрез изливане, следите от което не са отстранени. Правоъгълни, двустранно заострени работни части; три оребрявания върху втулката. Пукната от едната страна на отвора.
Инв. № I-2092

Кат. № 40. Двойна брадва (запазена наполовина)

Бронз
Дълж. 9,4 см; шир. при работната част 4,1 см; шир. при втулката 3,4 см; тегло 377 г
Изработена чрез изливане. Втулката е отчупена. Запазената работна част е правоъгълна, двустранно заострена; три оребрявания върху втулката.
Инв. № I-2093

Кат. № 41. Брадва с дупка

Бронз
Дълж. 12,2 см; шир. при работната част 3,7 см; тегло 225,7 г
Изработена чрез изливане. Втулката е отчупена. Острието е издължено-трапецовидно с хексагонално сечение. Врязана украса върху горната част на острието.
Инв. № I-2094

Кат. № 41. Shaft-hole axe

Бронз
L 12.2 cm; W 3.7 cm; weight 225.7 g
Casted. Broken at the socket area. Elongated trapezoidal blades with slightly convex cutting edges and hexagonal cross-section. Incised decoration at the upper part of the blade.
Inv. № I-2094

Cat. № 37. Double axe

Bronze
L 16.2 cm; W 4.4 cm; W (handle) 3.1 cm; weight 754 g
Casted. Rectangular blades with slightly convex cutting edges; socket with three horizontal ribs. Broken at the socket area.
Inv. № I-2090

Cat. № 38. Double axe

Bronze
L 17.9 cm; W 4.4 cm; W (handle) 3.4 cm; weight 943 g
Casted. Rectangular blades with slightly convex cutting edges; socket with three horizontal ribs.
Inv. № I-2091

Cat. № 39. Double axe

Bronze
L 21.4 cm; W 4.9 cm; W (handle) 3.9 cm; weight 1.119 kg
Casted. Rectangular blades with slightly convex cutting edges; socket with three horizontal ribs. Broken at the socket area.
Inv. № I-2092

Cat. № 40. Double axe (fragment)

Bronze
L 9.4 cm; W 4.1 cm; W (sleeve) 3.4 cm; weight 377 g
Casted. Rectangular blades with slightly convex cutting edges; socket with three horizontal ribs.
Inv. № I-2093

Кат. № 42. Инструмент

Бронз
Дълж. 10,5 см; шир. при работната част
4,1 см; тегло 402,2 г
Изработена чрез изливане и оформяне
чрез изчукване. Правоъгълна заострена
работна част; втулката е отчупена, запа-
зената част е с отворено октагонално
сечение.
Инв. № I-2095

Cat. № 42. Instrument

Bronze
L 10,5 cm; W 4.1 cm; weight 402.2 g
Casted and hammered. Rectangular work-
ing part; the socket is broken; the pre-
served part has an octagonal cross-section.
Inv. № I-2095

Кат. № 43. Амфоровиден съд

Керамика
Вис. 23,7 см; D устие 14,7 см; D макс. 21,3 см; D дъно 7,4 см;
еместимост 4,650 л
Реставриран. Изработен на ръка от тъмносива глина, приме-
сена с пясък. Повърхността е била шликвана, сега – неравна.
Инв. № I-2089

Cat. № 43. Amphora-like vessel

Pottery
H 23.7 cm; D 14.7 cm; D (max.) 21.3 cm; D (bottom) 7.4 cm;
CA 4.650 l
Restored. Handmade. Dark grey color. Clay with sand ingredients.
Inv. № I-2089

Кат. № 44. Сърп

Бронз
Дълж. 18,8 см; шир. 2,6 см
Неизвестно местонамиране
XII в. пр. Хр.
Състои се от два некоректно запоени фрагмента, което е до-
вело до промени в оригиналната форма и размери. Изработен
е от бронзова пластина с форма на полумесец. Външната му
страна е удебелена и има профилиран релефен ръб, следващ
цялата дължина на сърпа. Противоположният на върха край е
слабо извит навън и завършва с пъпковиден израстък за при-
крепване към дръжката.
РИМ Шумен, инв. № Вр. 103/372
Непубликуван
СС

Cat. № 44. Sickle

Bronze
L 18.8 cm; W 2.6 cm
12th century BC
It consists of two incorrectly soldered pieces which has led to
changes of the original shape and size. It is made from a bronze
lamella and is crescent-shaped. The outer side is thicker and there
is a plastic edge along the entire length of the sickle. The end
opposite to the point is slightly curved outwards and ends with a
popular knob whose purpose is to attach the metal part to the
handle.
RHM Shumen, Inv. № Вр. 103/372
Unpublished
SS

Кат. № 45. Връх за копие

Бронз

Дълж. 14,1 см; дълж. втулка 6,5 см; D макс. втулка 2,1 см

Неизвестно местонамиране

XV – X в. пр. Хр.

Връх на копие с листовидно острие и висока конусовидна втулка, плавно преминаваща към острието в средно ребро с ромбовидно сечение. В основата на втулката украса от две успоредни врязани хоризонтални линии. От едната страна, в основата на втулката, овален отвор за нит – отчупен.

РИМ Пазарджик, инв. № А-6433

Непубликуван

АБ

Cat. № 45. Spear head

Bronze

L 14.1 cm; L sleeve 6.5 cm; D max. sleeve 2.1 cm

Provenance unknown

15th – 10th century BC

A leaf-shaped spearhead with a high conical sleeve smoothly transforming at the blade into a middle rib with a rhomboid cross-section. The lower part of the sleeve is ornamented with two parallel incised horizontal lines. The oval rivet opening at the lower part of one of the sleeve sides is broken.

RHM Pazardzhik, Inv. № A-6433

Unpublished

AB

Кат. № 46. Връх за метателно копие

Бронз

Дълж. 13,5 см; D втулка 2,3 см

Неизвестно местонамиране

XVI – X в. пр. Хр.

Връх за метателно копие. Къса, конусовидна втулка, която плавно се прелива в средното ребро. То има овално напречно сечение. Острието има листовидна форма. Страните му са повредени. Неравномерна патина със зелен до кафяв цвят на петна.

РИМ Смолян, инв. № А-1870

Непубликуван

ЛЛ

Cat. № 46. Spearhead

Bronze

L 13.5 cm; D sleeve 2.3 cm

Provenance unknown

16th – 10th century BC

A short, conical sleeve which gradually turns into the middle rib. The latter has an oval cross-section. The blade is leaf-shaped. Its edges are damaged. Uneven patina, green to brown in colour.

RHM Smolyan, Inv. № A-1870

Unpublished

LL

Кат. № 47. Фибула

Бронз

9 x 6,1 см

IX – VII в. пр. Хр.

Бронзова дъговидна двуспирална фибула с триъгълен иглодържател. Ромбовидно сечение на лъка. Тип В1 по Д. Гергова.

РИМ Шумен, инв. № Вр. 465/3.1.1

Непубликувана

СС

Cat. № 47. Fibula

Bronze

9 x 6.1 cm

9th – 7th century BC

Bronze arch-shaped double-looped fibula with a triangular pin-holder. The bow has a rhomb-shaped cross-section. B1 type after D. Gergova.

RHM Shumen, Inv. № Вр. 465/3.1.1

Unpublished

SS

Кат. № 48. Фибула

Бронз

8 x 4,5 см

IX – VII в. пр. Хр.

Компилация от запоени лък от дъговидна фибула с удебелен лък, триъгълен иглодържател и игла. Най-общо може да се определи като Тип В2 по Д. Гергова.

РИМ Шумен, инв. № Вр. 465/3.1.2

Непубликувана

СС

Cat. № 48. Fibula

Bronze

8 x 4.5 cm

9th – 7th century BC

A compilation of the following soldered elements: a bow of an arch-shaped fibula with a thickened bow, a triangular pin-holder and a pin. It can be defined as B2 type after D. Gergova.

RHM Shumen, Inv. № Вр. 465/3.1.2

Unpublished

SS

Кат. № 49. Фибула

Бронз

Дълж. 7 см; вис. 4,7 см; иглодържател
3 x 1,1 см

Неизвестно местонамиране

VII – VI в. пр. Хр.

Фибулата е едноспирална, с четири
релефни пръстена и топче в средата
на лъка. Иглодържателят е издължен,
пластинчат.

РИМ Перник, инв. № ОФ - А II - 266

Непубликувана

ВП

Cat. № 49. Fibula

Bronze

L 7 cm; H 4.7 cm; pin-holder 3 x 1.1 cm

Provenance unknown

7th – 6th century BC

One-looped fibula with four plastic rings
and a pellet in the middle part of the bow;
elongated and plate-shaped pin-holder.

RHM Pernik, Inv. № ОФ - А II - 266

Unpublished

VP

Кат. № 50. Фибула

Желязо

Дълж. 4 см; вис. 3 см

Неизвестно местонамиране

VIII – VII в. пр. Хр.

Двуспирална фибула с украса от три
профилирани пръстена върху лъка.

Иглодържателят е висока правоъгълна
плочка, дъговидно изрязана отстрани.

Иглата е захваната за иглодържателя.

РИМ Пазарджик, инв. № А-6160

Непубликувана

АБ

Cat. № 50. Fibula

Iron

L 4 cm; H 3 cm

Provenance unknown

8th – 7th century BC

Double-looped fibula with three pellets on
the bow. The pin-holder consists of a high
rectangular plate. The pin is attached to
the pin-holder.

RHM Pazardzhik, Inv. № А-6160

Unpublished

AB

Кат. № 51. Фибула

Бронз

Дълж. 9,5 см; вис. 5,4 см

Неизвестно местонамиране

VII – VI в. пр. Хр.

Двуспирална фибула с дъговидно извит лък. Иглодържателят
е ниска триъгълна плочка, иглата е прикрепена към иглодър-
жателя.

РИМ Пазарджик, инв. № А-6185

Непубликувана

АБ

Cat. № 51. Fibula

Bronze

L 9.5 cm; H 5.4 cm

Provenance unknown

7th – 6th century BC

Double-looped fibula with an arch-shaped bow. The pin-holder
consists of a low triangular plate. The pin is attached to the pin-
holder.

RHM Pazardzhik, Inv. № А-6185

Unpublished

AB

Кат. № 52. Фибула

Бронз
Дълж. 8,2 см; вис. плочка 2,7 см; шир. плочка 3,6 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.
Двуспирална фибула с ниска четириъгълна плочка, дълбоко изрязана от двете страни. Плочката е украсена с геометричен орнамент от две двойки врязани вертикални линии, съединяващи се в основата. Лъкът е дъговиден, украсен в двата края с пояс фини врязани линии, имитиращи намотки. Иглата и една от спиралите липсват.
РИМ Пазарджик, инв. № А-6435
Непубликувана
АБ

Cat. № 52. Fibula

Bronze
L 8.2 cm; H plate 2.7 cm; W plate 3.6 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC
Double-looped fibula with a low tetragonal plate, deeply cut at both sides. The plate is decorated with two pairs of incised vertical lines joined at the base. Both ends of the arch-shaped bow are decorated with a band of fine incised lines imitating windings. The pin and one of the spirals are missing.
RHM Pazardzhik, Inv. № A-6435
Unpublished
AB

Кат. № 53. Фибула

Бронз
Дълж. 8,9 см; вис. плочка 2,9 см; шир. плочка 3,8 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.
Двуспирална фибула с ниска четириъгълна плочка, дълбоко изрязана от двете страни. Плочката е с геометрична украса от две двойки врязани вертикални линии, съединяващи се в основата, около тях – врязани центрирани кръгчета. Лъкът е дъговиден, украсен в двата края с пояс фини врязани линии. Иглата и една от спиралите липсват.
РИМ Пазарджик, инв. № А-6436
Непубликувана
АБ

Cat. № 53. Fibula

Bronze
L 8.9 cm; H plate 2.9 cm; W plate 3.8 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC
Double-looped fibula with a low tetragonal plate, deeply cut at both sides. The plate is decorated with two pairs of incised vertical lines joined at the base; they are surrounded by incised circles. Both ends of the arch-shaped bow are decorated with a band of fine incised lines. The pin and one of the spirals are missing.
RHM Pazardzhik, Inv. № A-6436
Unpublished
AB

Кат. № 54. Фибула

Бронз
Дълж. 8,9 см; вис. плочка 3,3 см; шир. плочка 2,9 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.
Двуспирална фибула с ниска четириъгълна плочка, дълбоко изрязана от двете страни. Плочката е украсена с две двойки врязани вертикални линии, съединяващи се в основата. Лъкът е дъговиден, украсен в двата края с пояс фини врязани линии. Иглата и три от ъглите на плочката липсват.
РИМ Пазарджик, инв. № А-6437
Непубликувана
АБ

Cat. № 54. Fibula

Bronze
L 8.9 cm; H plate 3.3 cm; W plate 2.9 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC
Double-looped fibula with a low tetragonal plate, deeply cut at both sides. The plate is decorated with two pairs of incised vertical lines joined at the base. Both ends of the arch-shaped bow are decorated with a band of fine incised lines. The pin and three of the plate's corners are missing.
RHM Pazardzhik, Inv. № A-6437
Unpublished
AB

Кат. № 55. Гривна

Бронз
D 7,2 x 7,4 см; деб. макс. 1,2 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.

Масивна гривна с разминаващи се краища. Изработена е от бронзова лента с кръгло сечение, с изтънени профилирани краища с геометрична украса от три пояса от тънки врязани успоредни линии, между които е врязана зигзаговидна линия.

РИМ Пазарджик, инв. № А-6438
Непубликувана
АБ

Cat. № 55. Bracelet

Bronze
D 7.2 x 7.4 cm; T max. 1.2 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC

Massive bracelet with diverging ends. It is made from a bronze sheet with a round cross-section; it has thin shaped edges with geometric decoration consisting of three bands of thin incised parallel lines and a zigzag line incised between them.

RHM Pazardzhik, Inv. № A-6438
Unpublished
AB

Кат. № 56. Гривна

Бронз
D 7,4 x 7,8 см; деб. макс. 1,3 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.

Масивна гривна с разминаващи се краища. Изработена е от бронзова лента с кръгло сечение, с изтънени профилирани краища с геометрична украса от три пояса от тънки врязани успоредни линии, между които е врязана зигзаговидна линия.

РИМ Пазарджик, инв. № А-6439
Непубликувана
АБ

Cat. № 56. Bracelet

Bronze
D 7.4 x 7.8 cm; T max. 1.3 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC

Massive bracelet with diverging ends. It is made from a bronze sheet with a round cross-section; it has thin shaped edges with geometric decoration consisting of three bands of thin incised parallel lines and a zigzag line incised between them.

RHM Pazardzhik, Inv. № A-6439
Unpublished
AB

Кат. № 57. Гривна

Бронз
D 7,5 см; деб. макс. 1,3 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.

Масивна гривна с разминаващи се краища. Изработена е от бронзова лента с кръгло сечение, с изтънени профилирани краища с геометрична украса от три пояса от тънки врязани успоредни линии, между които е врязана зигзаговидна линия.

РИМ Пазарджик, инв. № А-6440
Непубликувана
АБ

Cat. № 57. Bracelet

Bronze
D 7.5 cm; T max. 1.3 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC

Massive bracelet with diverging ends. It is made from a bronze sheet with a round cross-section; it has thin shaped edges with geometric decoration consisting of three bands of thin incised parallel lines and a zigzag line incised between them.

RHM Pazardzhik, Inv. № A-6440
Unpublished
AB

Кат. № 58. Гривна

Бронз
D 8,3 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.
Част от многоспирална гривна, изработена от тънка бронзова лента с елипсо-видно сечение, плавно разширяваща се към краищата. Единият край е отчупен. По повърхността на места личи врязана украса с мотива „рибена кост“.
РИМ Пазарджик, инв. № А-6442
Непубликувана
АБ

Cat. № 58. Bracelet

Bronze
D 8.3 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC
A fragment of a multispiral bracelet made from a thin bronze sheet with an oval cross-section, gradually widening to the edges. One of the ends is missing. An incised herring-bone motif is preserved on certain parts of the surface.
RHM Pazardzhik, Inv. № A-6442
Unpublished
AB

Кат. № 59. Гривна

Бронз
D 8,2 см
Неизвестно местонамиране
VII – VI в. пр. Хр.
Част от многоспирална гривна, изработена от тънка бронзова лента с елипсо-видно сечение, удебелена в основата и плавно изтъняваща във височина. Краищата на гривната липсват.
РИМ Пазарджик, инв. № А-6441
Непубликувана
АБ

Cat. № 59. Bracelet

Bronze
D 8.2 cm
Provenance unknown
7th – 6th century BC
A fragment of a multispiral bracelet made from a thin bronze sheet with an oval cross-section, thicker at the base and thinner at the edges. The ends of the bracelet are missing.
RHM Pazardzhik, Inv. № A-6441
Unpublished
AB

Кат. № 60. Урна

Керамика
Вис. 22,5 см; D устие 13,7 см;
D макс 16,1 см
Гулянци, обл. Плевен
Първа половина на I хил. пр. Хр.
Устие със завит навън устиен ръб и къса цилиндрична шийка. Тялото е с форма на обърнат пресечен конус – в най-широката му част има три симетрично разположени отвора с цилиндрични шии. Неравна, грубо огладена повърхност. Дъното е кръгло, плоско.
РИМ Плевен, инв. № 5151
Непубликувана
ВН

Cat. № 60. Burial urn

Clay
H 22.5 cm; D rim 13.7 cm; D max 16.1 cm
Gulyantsi, Plevan region
First half of the 1st millennium BC
The body is shaped as a frustum of a cone. There are three symmetrical openings with cylindrical necks at the maximal diameter. The vessel has everted rim and short cylindrical neck. The surface is uneven. The base is round and flat.
RHM Plevan, Inv. № 5151
Unpublished
VN

В преследване на металите

Появата на металите в бита на древния човек има основна роля за прогреса и бързото развитие на обществото. Новите материали, позволяващи по-добра производителност на труда, създаване на по-ефективни оръжия, развитие на важни икономически процеси, натрупване на средства и развитие на социалната структура в обществото и т. н. са основен катализатор, който играе важна роля през различни исторически периоди. Днешните български земи са люлка на европейската металургия. Преди близо 7000 години оттук металите и новите технологии, свързани с тях, започват своя път по Европейския континент. Мед, злато, сребро, а по-късно сплави като арсеновия и калаения бронз, постепенно навлизат в живота на тогавашния човек. По нашите земи са останали много следи от тези важни за нашето минало и за културно-историческото ни наследство процеси.

За съжаление през последните десетилетия изделията от метал от различни периоди се превърнаха в основен обект на иманярската дейност – желана плячка, в чието преследване бруталността и вандалщината на иманярите не познават граници. Причините за това са многобройни.

Изделията от благородни и цветни метали често са символ на по-висок статут за този, който ги е притежавал и нерядко имат висока материална и художествена стойност. Благодарение на своите качества те се запазват при дългия си престой в земята. За разлика от тях предметите от органични материали най-често не оцеляват и следите, които намираме от тях, са по-скоро косвени.

Развитието на съвременната техника позволи през последните десетилетия на пазара да бъдат предлагани все по-съвършени технически средства (метал-детектори, скенери, магнитометри и др.), които позволяват не само бързото локализиране на скритите под земята метални находки, но и предварителното дистанционно определяне на материала, от който са направени (благородни, цветни, черни метали, приблизителни размери и форма, дълбочина на намиране и др.). Използването на най-модерна техническа екипировка от страна на иманярите позволи тоталното съсипване и буквално „лишаване от метал“ на огромно количество археологически обекти. Обикновено специалистите по археология и служителите от службите на Министерство на вътрешните работи разполагат с далеч по-несъвършено оборудване.

Chasing metals

The appearance of the metals in the everyday life of the ancient man played a crucial role for the progress and the development of the society. The new materials that enabled better efficiency of labour, the creation of more efficient weapons, the emergence of important economic activities, the accumulation of surplus and the evolution of the social structure, were a major catalyst that played an important role in various historical periods. Present-day Bulgarian lands were the cradle of the European metallurgy. From here, some 7000 years ago, metals and the related new technologies began their journey to the European continent. Copper, gold and silver, and later alloys like the arsenic bronze and the tin bronze were gradually introduced into the life of the ancient man. Present-day Bulgaria holds many traces of these processes that are of major importance for our past and our cultural and historical heritage.

Unfortunately, in recent decades, metal items from various periods became the main target of looting – a coveted prey that pushes beyond any limits the looters' brutality and vandalism. There are numerous reasons for this situation.

The items of precious and non-ferrous metals were often a token of the higher social status of their owner and are often of high material and artistic value. Due to their qualities, they are usually well preserved in the ground. Unlike them, artefacts of organic material do not survive in most cases and we have mostly indirect evidence about them.

In the last decades, the development of modern technology brought to the market ever more sophisticated tools (metal detectors, scanners, magnetometers, etc.) that enable not only the quick localization of the metal finds underground, but also the preliminary remote identification of the material they are made of (precious, non-ferrous, or ferrous metal), their approximate dimensions and shape, their depth, etc. The use of cutting-edge equipment by looters has led to the total devastation and literal “metal deprivation” of a huge number of archaeological sites. In most cases, the archaeologists and the officers of the Ministry of Interior are far worse equipped. In this case, the technological advantage belongs to the looters. What is more, there are attempts to present the illicit search for metal artifacts and the looting of archaeological sites in the country as an innocent hobby of a group of people, driven by their interest towards history. Metal-detecting societies are created. There is interest, but of what sort?

Металдетектор, конфискуван при операция на МВР от лице, занимаващо се с иманярска дейност

Metal detector confiscated during an operation of the Ministry of Interior from a person involved in looting activities

Многобройни метални артефакти от различни исторически периоди, конфискувани при операция на МВР от лица, занимаващи се с иманярство

Numerous metal artefacts from various historical periods confiscated during an operation of the Ministry of Interior from persons involved in looting

Карта за членство във федерация по металдетектинг, принадлежаща на лице, занимаващо се с иманярство. При обиска в жилището на същото лице органите на МВР конфискуват огромно количество движими културно-исторически ценности

Membership card for a metal detection federation of a person involved in looting. The search of his home by officers of the Ministry of Interior led to the confiscation of a huge number of cultural and historical valuables

Златни артефакти от различни праисторически периоди, конфискувани от иманяри при операция на МВР

Gold artefacts from different prehistoric periods confiscated from looters during an operation of the Ministry of Interior

Многобройни метални артефакти от различни исторически периоди, конфискувани от лица, занимаващи се с иманярство, при операция на МВР

Numerous metal artefacts from various historical periods confiscated during an operation of the Ministry of Interior from persons involved in looting

Технологичното предимство в случая е на страната на иманярите. Нещо повече – предприемат се опити незаконното търсене на метални артефакти и ограбването на археологическите обекти в страната да се представя като невинно хоби на групи от хора, обединени от своя личен интерес към историята. Създават се сдружения по металдетектинг. Интерес, но какъв?

От гледна точка на археологията щетите, които нася вандалското търсене на метални находки върху културно-историческото ни наследство са непоправими. Металните находки се изваждат от тяхната среда. Безвъзвратно се унищожава информацията за тяхното местонамиране (в какъв общ контекст с други движими и недвижими културни ценности се намират) и възможността да се реконструира историческата картина. Извадени от тяхната среда те са просто предмети с по-висока или по-ниска материална и художествена стойност, но огромна част от информацията за нашето историческо минало, която са носили със себе си, е безвъзвратно унищожена.

В преследването на метални движими културни ценности като монети, накити, въоръжение, инструменти, луксозни съдове и т.н. иманярите се обръщат към все по-ранни периоди. Наред с основно потърпевшите епохи като желязната (основно свързана с тракийското население), периодите на Римската империя, Средновековието (свързано с Византия и с различните етапи в развитието на Българската държава) иманярите все по-често обръщат поглед и към по-ранните праисторически епохи, издирвайки метални артефакти от каменно-медната и бронзовата епохи.

Както читателят може да се убеди, голяма част от движимите културни ценности, участващи в тази изложба и в каталога към нея, също са изделия от метал от богатото историческо минало на българските земи.

Антични монети, иззети при акции на МВР от лица занимаващи се с иманярство

Ancient coins confiscated during operations of the Ministry of Interior from persons involved in looting

From archaeological point of view, the damage caused by the savage chase of metal finds on our cultural and historical heritage is irreparable. Metal artefacts are taken out of their setting. The information about their context (what other movable and immovable cultural valuables they are discovered with) is irretrievably lost, and thus the possibility to reconstruct the historical picture. Without their surroundings, they are just objects of more or less significant material and artistic value, but a major part of the information they can provide about our historical past is lost for good.

In their search for movable cultural valuables made of metal, such as coins, adornments, weapons and armour, tools, luxury vases, etc., looters turn their attention to ever-earlier periods. Along with the worst affected periods like the Iron Age (the time of the Thracians), the time of the Roman Empire, and the Middle Ages (related to Byzantium and several stages of the development of the Bulgarian state), looters turn back to earlier prehistoric periods in search for metal items from the Chalcolithic and Bronze ages.

As the readers will see for themselves, most of the movable cultural valuables that are part of the exhibition and the catalogue are metal items from the rich historical past of present-day Bulgaria.

Кат. № 61. Шлем „коринтски“ тип

Бронз

Вис. 30,4 см; шир. 18,4 см

Челопеч, Софийско

Последните две десетилетия на VI в. пр. Хр.

Шлемът е изработен от една бронзова пластина. Обемът и контурните детайли – ланцетовиден предпазител на носа и релефни очертания на отворите за очите, са оформени чрез отливане. Горната част на шлема е завършена окончателно с коване и постепенно изтъняване на листа. В лицевата част релефно са очертани схематично предадените вежди. На върхната и тилна част има две групи отвори за закрепване на гребен.

НИМ, инв. № 17393

Лазов 2006

ПД

Cat. № 61. Corinthian helmet

Bronze

H 30.4 cm; W 18.4 cm

Chelopech, Sofia region

Last two decades of the 6th century BC

The helmet is made from a single bronze sheet. The volume and contour details, such as the lance-shaped nose-piece protecting the nose and the relief outlines of the eye openings, are shaped by casting. The upperpart of the helmet is finished by forging and by gradual thinning of the sheet. There are schematically represented relief eyebrows. There are two groups of opening on the top and the back for attaching a crest.

NHM, Inv. № 17393

Лазов 2006

PD

Кат. № 62. Шлем „тракийски“ тип

Бронз, сребро
Вис. 37,5 см; шир. макс. 23 см
Плетена, община Сатовча
IV в. пр. Хр.

Шлемът е изработен от отделни части – калота, кробулос от две огледални пластини, наносник и шарнирно прикрепени набузници. Набузниците, пластично моделирани по линиите на челюстта, с повърхност, пресъздаваща стилизирана брада, са предпазвали лицето на воина. Предметът е богато украсен с апликирани елементи. По веждите, подвеждията и наносника са монтирани сребърни ленти, а над шарнирните връзки – трапецовидни сребърни пластини. Шест кръгли апликации са разположени над наносника, при слепоочията и над набузниците.

НИМ, инв. № 37325
Fol, Inkova 1998
ПД

Cat. № 62. Thracian helmet

Bronze, silver
H 37.5 cm; W max. 23 cm
Pletena, Satovcha municipality
4th century BC

The helmet is made of individual parts: a calotte, a krobylos consisting of two mirror lamellae, a nose-piece and hinged cheek-pieces. The cheek-pieces shaped to fit the jaw line, with a surface representing a stylized beard aim to protect the face in combat. The helmet is abundantly decorated with appliques. Silver bands are applied to the eyebrows, the surface below them and the nose-piece. There are trapezoid silver lamellae above the hinge. There are six round appliques above the nose-piece, at the temples and above the cheek-pieces.

NHM, Inv. № 37325
Fol, Inkova 1998
PD

**Кат. № 63. Наколенници
(кнемиди), чифт**

Бронз

Вис. 43 см; шир. 35,6 см

Плетена, община Сатовча

IV в. пр. Хр.

Всеки от наколенниците е изработен от един лист, оформен като човешки крак от горната част на коляното до разширението над глезена. Детайлите са предадени с анатомична точност. Над коляното и над глезена има следи от ремъци за привързване. Наколенниците са открити силно фрагментирани. Реставрирани са от проф. В. Инкова – Лаборатория за консервация и реставрация на НХА – София.

НИМ, инв. № 37326

Непубликувани

ПД

**Cat. № 63. A pair of greaves
(knemidae)**

Bronze

H 43 cm; W 35.6 cm

Pletena, Satovcha municipality

4th century BC

Each of the greaves is made from a single bronze sheet and has the shape of a human leg from the upper part of the knee to the part just above the ankle. The details of the representation are anatomically correct. There are remains of straps above the knee and the ankle for fastening the greave to the leg. The greaves were discovered in a very poor condition. They were restored by Prof. V. Inkova in the Laboratory for Conservation and Restoration at the National Academy of Arts in Sofia.

NHM, Inv. № 37326

Unpublished

PD

**Кат. № 64. Фрагмент от позлатен
нагръдник**

Желязо, мед и златен варак
3,9 x 3,4 x 0,7 см; тегло 19,94 г

Неизвестно местонамиране

IV – III в. пр. Хр.

Фрагмент от нагръдник, изработен от желязо, мед и златен варак. Върху позлатената повърхност е запазен малък фрагмент от релефно изображение на куче (лъвъ?) в профил надясно.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк – ОФ – А II – 320

Непубликуван

ВП

**Cat. № 64. Fragment from a gilded
pectoral**

Iron, copper and thin gold sheet
3.9 x 3.4 x 0.7 cm; weight 19.94 g

Provenance unknown

4th – 3rd century BC

Fragment from a pectoral made from iron, copper and thin gold sheet. A small fragment of a relief image of a dog's (lion?) profile facing right is preserved on the gilded surface.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк – ОФ – А II – 320

Unpublished

VP

Кат. № 65. Върхове за стрели – 102 броя

Бронз

Дълж. от 2,6 до 4,5 см

Неизвестно местонамиране

V – I в. пр. Хр.

Върхове за стрели – бронз, 102 броя. Разграничават се в три групи – с триперо (триръбо) острие; с листовидно или пирамидално острие; с конична втулка, с или без шип. Първите две групи са представени от няколко типа. По част от върховете има релефни знаци и странични отвори.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк - ОФ - А II – 3251-136

Непубликувани

ВП

Cat. № 65. Arrowheads

Bronze

L 2.6–4.5 cm

Provenance unknown

5th – 1st century BC

Arrow heads – bronze, 102 items, collection. They are divided into three groups: three-edged, leaf-shaped or pyramid-shaped and conical sleeved, with or without a shank. The first two groups are represented by several types. Some of their points are marked by relief signs or side openings.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-3251-136

Unpublished

VP

Кат. № 66. Тракийски къс меч – махайра

Желязо

Дълж. 32,9 см; шир. макс. 3,4 см; дълж. нит 1,7 см

Неизвестно местонамиране

III – I в. пр. Хр.

Дъговидно извито острие с вътрешен режещ ръб. Силно корозирало. Три нита са придържали дървените чирени към дръжката. Краят на последната е подсилен с широка скоба.

РИМ Смолян, инв. № Асп 260

Непубликуван

ЛЛ

Cat. № 66. Thracian short sword – makhaira

Iron

L 32.9 cm; W max. 3.4 cm; L rivet 1.7 cm

Provenance unknown

3rd – 1st century BC

Arch-shaped blade with an inner cutting edge. Highly corroded. The handle was attached by three rivets. The end of the latter was strengthened by a wide cramp.

RHM Smolyan, Inv. № Acn 260

Unpublished

LL

Кат. № 67. Върх за копие

Желязо

Дълж. 24,6 см; D втулка 2,5 x 2,9 см

Неизвестно местонамиране

Втора половина на I хил. пр. Хр.

Дълга конусовидна втулка. Средното ребро има ромбовидно напречно сечение. Острието е дълго. Върхът липсва.

РИМ Смолян, инв. № Асп 262

Непубликуван

ЛЛ

67. Spearhead

Iron

L 24.6 cm; D sleeve 2.5 x 2.9 cm

Provenance unknown

Second half of the 1st millennium BC

Long conical sleeve. The middle rib has a rhomboid cross-section. The blade is long. The point is missing.

RHM Smolyan, Inv. № Acn 262

Unpublished

LL

Кат. № 68. Върх за копие

Желязо

Дълж. 46,2 см; шир. острие 3,7 см; D втулка 2,1 см

Неизвестно местонамиране

IV – III в. пр. Хр.

Острието е със силно издължена триъгълна форма и два надлъжни жлеба. Раменете са извити навътре. Втулката е цилиндрична.

РИМ Плевен, инв. № 5106

Непубликуван

ВН

Cat. № 68. Spearhead

Iron

L 46.2 cm; W blade 3.7 cm; D sleeve 2.1 cm

Provenance unknown

4th – 3rd century BC

The blade is very elongated, triangular and has two longitudinal grooves. Inverted edges. Cylindrical sleeve.

RHM Pleven, Inv. № 5106

Unpublished

VN

Кат. № 69. Върх за копие

Желязо

Дълж. 43 см; шир. острие 4,9 см; D втулка 2,2 см

Неизвестно местонамиране

III – I в. пр. Хр.

Острието е със силно издължена триъгълна форма. Раменете са извити навън. Втулката е цилиндрична.

РИМ Плевен, инв. № 5107

Непубликуван

ВН

Cat. № 69. Spearhead

Iron

L 43 cm; W blade 4.9 cm; D sleeve 2.2 cm

Provenance unknown

3rd – 1st century BC

The blade is very elongated and triangular. It has everted edges and cylindrical sleeve.

RHM Pleven, Inv. № 5107

Unpublished

VN

Кат. № 70. Връх за копие

Желязо
 Дълж. 35,8 см; шир. острие 5,2 см; D втулка 2,1 см
 Неизвестно местонамиране
 III – I в. пр. Хр.
 Острието е с издължена триъгълна форма и широк надлъжен ръб. Раменете са извити навън. Втулката е цилиндрична.
 РИМ Плевен, инв. № 5108
 Непубликуван
 ВН

Cat. № 70. Spearhead

Iron
 L 35.8 cm; W blade 5.2 cm; D sleeve 2.1 cm
 Provenance unknown
 3rd – 1st century BC
 The blade is elongated, triangular and has a broad longitudinal rib. It has everted edges and cylindrical sleeve.
 RHM Pleven, Inv. № 5108
 Unpublished
 VN

Кат. № 71. Връх за копие

Желязо
 Дълж. 37 см; шир. острие 8,1 см; D втулка 2,2 см
 Неизвестно местонамиране
 III – I в. пр. Хр.
 Острието е с издължена триъгълна форма и широк, слабо-релефен надлъжен ръб. Раменете са извити навън. Втулката е конусовидна – с пробит отвор и наполовина запазен нит за прикрепване.
 РИМ Плевен, инв. № 5109
 Непубликуван
 ВН

Cat. № 71. Spearhead

Iron
 L 37 cm; W blade 8.1 cm; D sleeve 2.2 cm
 Provenance unknown
 3rd – 1st century BC
 The blade is elongated, triangular and has a broad longitudinal rib. It has everted edges and conical sleeve with and opening and half preserved rivet for attaching to the shaft.
 RHM Pleven, Inv. № 5109
 Unpublished
 VN

Кат. № 72. Връх за копие

Желязо
 Дълж. 22,5 см; шир. острие 2,9 см; D втулка 1,5 см
 Неизвестно местонамиране
 I – II в.
 Острието е с триъгълна форма и надлъжен ръб. Раменете са извити навън. Втулката е цилиндрична.
 РИМ Плевен, инв. № 5110
 Непубликуван
 ВН

Cat. № 72. Spearhead

Iron
 L 22.5 cm; W blade 2.9 cm; D sleeve 1.5 cm
 Provenance unknown
 1st – 2nd century
 The blade is triangular and has a longitudinal rib. It has everted edges and cylindrical sleeve.
 RHM Pleven, Inv. № 5110
 Unpublished
 VN

Кат. № 73. Нож

Желязо
 Дълж. 52,5 см; шир. острие 4 см
 Неизвестно местонамиране
 III в. пр. Хр. – I в. сл. Хр.
 Ръкохватката е права, изкована от един лист с острието – в предната и задната – част има ограничители. Острието към върха се стеснява, сечението е клиновидно.
 РИМ Плевен, инв. № 5103
 Непубликуван
 ВН

Cat. № 73. Knife

Iron
 L 52.5 cm; W blade 4 cm
 Provenance unknown
 3rd century BC – 1st century AD
 The grip is straight, forged from a single sheet together with the blade; there are stoppers in the front and back side. The blade narrows to the tip; the cross-section is wedge-shaped.
 RHM Pleven, Inv. № 5103
 Unpublished
 VN

Кат. № 74. Нож

Желязо
 Дълж. 37,3 см; шир. острие 3,7 см
 Неизвестно местонамиране
 III в. пр. Хр. – I в. сл. Хр.
 Ръкохватката е права, формата ѝ е профилирана. Острието е закривено към режещия ръб, като към върха се стеснява. Сечението е клиновидно.
 РИМ Плевен, инв. № 5104
 Непубликуван
 ВН

Cat. № 74. Knife

Iron
 L 37.3 cm; W blade 3.7 cm
 Provenance unknown
 3rd century BC – 1st century AD
 The grip is straight, and its shape is profiled. The blade is curved to the cutting edge, narrowing towards the tip; the cross-section is wedge-shaped.
 RHM Pleven, Inv. № 5104
 Unpublished
 VN

Кат. № 75. Нож

Желязо
 Дълж. 27,5 см; шир. острие 2,9 см
 Неизвестно местонамиране
 III в. пр. Хр. – I в. сл. Хр.
 Ръкохватката е права, изкована от един лист с острието. Острието е силно закривено към режещия ръб, като към върха се стеснява. Сечението е клиновидно.
 РИМ Плевен, инв. № 5105
 Непубликуван
 ВН

Cat. № 75. Knife

Iron
 L 27.5 cm; W blade 2.9 cm
 Provenance unknown
 3rd century BC – 1st century AD
 The grip is straight, forged from a single sheet together with the blade. The blade is highly curved to the cutting edge, narrowing towards the tip; the cross-section is wedge-shaped.
 RHM Pleven, Inv. № 5105
 Unpublished
 VN

**Кат. № 76. Монети, тетрадрахми
Александров тип – 8 броя**

Сребро

D от 24 до 28 мм; тегло от 14,39 до 16,91 г

Неизвестно местонамиране

IV в. пр. Хр.

Л. Глава на младия Херакъл с лъвска кожа,
надясно.

Оп. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ в дясното поле с или без
царска титла.

Зевс седи на трон, наляво, в дясната ръка
държи орел, в лявата – скипър. В лявото
поле и/или под трона – монетарни символи.

НАИМ-БАН

Непубликувани

МД

**Cat. № 76. Coins, Alexander the Great
type of tetradrachms, 8 items**

Silver

D varies from 24 to 28 mm; weight varies from

14.39 to 16.91 g

Provenance unknown

4th century BC

Obv. Head of young Heracles in lion's skin, r.

Rev. Greek legend ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ with or
without king's title in the right field.

Zeus enthroned, to the left, holding eagle and
scepter in the left hand. Monetary symbols in
the left field and/or below the throne.

NAIM-BAS

Unpublished

MD

1. Тарс, Киликия – 327-323 г. пр. Хр.

Оп. В лявото поле плуг.

Вж. отпред - Вж. Price 1991, 3031

Инв. № Г13194

1. Tarsus, Cilicia – 327–323 BC

Rev. Plough in the left field

See Price 1991, 3031

Inv. № Г13194

2. Арадос, Финикия – 328-320 г. пр. Хр.

Оп. ΒΑΣΙΛΕΩΣ в отреза. Под трона моно-
грам.

Вж. отпред - Вж. Price 1991, 3309

Инв. № Г13197

2. Arados, Phoenicia – 328–320 BC

Rev. Greek legend ΒΑΣΙΛΕΩΣ in exergue.

Monogram below
the throne.

See Price 1991, 3309

Inv. № Г13197

3. Библос, Финикия – 320 г. пр. Хр.

В лявото поле монограм.

Вж. отпред - Вж. Price 1991, 3426

Инв. № Г13193

3. Byblos, Phoenicia – 320 BC

Monogram in the left field.

See Price 1991, 3426

Inv. № Г13193

4. Аке, Финикия – 314-313 г. пр. Хр.
В лявото поле финикийска дата (год. 33).
Вж. отпред - Вж. Price 1991, 3286
Инв. № Г13192

4. Аке, Phoenicia – 314–313 BC
Phoenician date (year 33) in the left field.
See Price 1991, 3286
Inv. № Г13192

5. Вавилон – 323-317 г. пр. Хр.
Оп. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] в отреза. В лявото поле [M],
под трона ΛΥ.
Вж. отпред - Вж. Price 1991, 3692
Инв. № Г13191

5. Babylon – 323–317 BC
Rev. Greek legend [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] in exergue. [M]
in the left field; ΛΥ below the throne.
See Price 1991, 3692
Inv. № Г13191

6. Вавилон – 311-305 г. пр. Хр.
Оп. ΒΑΣΙΛΕΩΣ в отреза. В лявото поле косер,
под стола монограм във венец.
Вж. отпред - Вж. Price 1991, 3768
Инв. № Г13195

6. Babylon – 311–305 BC
Rev. Greek legend ΒΑΣΙΛΕΩΣ in exergue.
Pruning-knife in the left field; monogram in a
wreath below the throne.
See Price 1991, 3768
Inv. № Г13195

7. Вавилон – 315-311 г. пр. Хр.
Оп. ΒΑΣΙΛΕΩΣ в отреза. В лявото поле моно-
грам във венец, под трона монограм в кръг.
Вж. отпред - Вж. Price 1991, 3734
Инв. № Г13196

7. Babylon – 315-311 BC
Rev. Greek legend ΒΑΣΙΛΕΩΣ in exergue.
Monogram in a wreath in the left field;
monogram in a circle below the throne.
See Price 1991, 3734
Inv. № Г13196

8. Варварска имитация на тетрадрахма
с типовете на
Александър III на Синопа.
В лявото поле акростолион и буквата E над
ΣΙ. Под трона Ρ
Вж. отпред - Вж. Price 1991,1255
Инв. № Г13198

8. Barbarian imitation of a tetradrachm with
Sinopa's types
of Alexander the Great.
Akrostolion in the left field; the letter E above
ΣΙ. Ρ below the throne.
See Price 1991,1255
Inv. № Г13198

Съсипването и поругаването на гробовете на нашите предци

Всички сме смъртни. След края на житейския си път човек поема по друг път – този към отвъдното. Не само при древните общества, но дори и при днешното свърхинформирано, технологизирано и меркантилизирано общество, с все по-размита ценностна система, вярата и идеите за отвъдния свят, както и обредността, свързана с тях, имат важно място в духовния свят на хората.

Но в миналото тази част от духовността е имала още по-голяма тежест. В гробовете на починалите са били по-

Тунел прокопан от иманяри в насипа на надгробна могила в Пловдивско

Tunnel dug by looters in a burial mound in Plovdiv region

Ravaging and desecrating the graves of our ancestors

We are all mortal. After the end of his lifetime, every person takes another path – to the afterlife. Not only in ancient cultures, but even today, in our over-informed, technological, and mercantile society with an ever-shakier system of values, the beliefs and concepts about the afterlife and the respective rituals play an important role in the spiritual culture.

In the past, this part of the spirituality was even weightier. Offerings for the afterlife were placed in the graves – personal belongings of the deceased and items to serve them in death. Often, these objects were more luxurious than what was usual for the everyday life, and this opulence was even more pronounced for the members of the higher ranks of the society and people with specific social status. Beliefs changed from century to century and one religion replaced another, but people always sought this balance.

One of the important specifics about necropoleis is that when certain items are placed in the grave of the deceased, they are “taken out of use” in the real world. Once put in the ground, they have much greater chances to survive the millennia. Even when they were ritually “killed” to be placed in the grave – in order to demonstrate their transfer to the world of the dead, they could be reconstructed and restored, as long as they are found in their untouched

Шахта, прокопана от иманяри в насипа на надгробна могила в Панагюрско

Shaft dug by looters in a burial mound near Panagyurishte

Човешки кости, изхвърлени от иманяри, при разрушаването на гробове от некропола на един от античните градове в Северна България

Human bones discarded by looters after pillaging graves in the necropolis of one of the Roman cities in Northern Bulgaria

лагани дарове за отвъдното, техни лични вещи, предмети, които да им служат и след смъртта. Често тези предмети са били дори по-представителни от обичайното за ежедневието, а при членовете на висшите социални слоеве, при хората с особен обществен статут, тази представителност е била още по-подчертана. Вярванията са се променяли с вековете и хилядолетията, понякога една религия е сменяла друга, но хората винаги са търсили този баланс.

Една от важните особености при некрополите е, че когато дадени предмети бъдат положени в гроба на починалия, те „излизат от употреба“ за света, към който са принадлежали. Положени един път в земята, те имат много по-големи шансове да оцелеят във времето. Дори и когато някои предмети са били ритуално „умъртвявани“ при полагането им в гроба, с цел да се покаже тяхната принадлежност към починалия, те могат да бъдат реконструирани и реставрирани, стига да бъдат открити в техния ненарушен контекст. В некрополите различните предмети, свързани с бита на древния човек, успяват да достигнат до нас непокътнати. Не такава е ситуацията при селищата, където активното ежедневието много рядко позволява някой предмет да се съхрани цялостно. В особена степен това важи за предметите от по-нетрайни (като тези от органични материали) или по-крехки материали – като керамиката. Именно тези особености на некрополите ги превръщат в желан обект за грабеж от страна на иманярите. Тук шансът да бъдат открити и ограбени предмети, които са се запазили напълно или в сравнително висока степен е многократно по-голям, отколкото в селищата. А по-добре запазените антики означават и по-висока цена, която може да се получи от

context. In necropoleis, various items from the everyday life of the ancient man come to us intact. It is not like this in settlements where objects are rarely preserved in their entirety due to active use. This is particularly true for artefacts of less durable (such as organic matter) or more fragile (like pottery) materials. These specifics of the necropoleis make them a desirable target for the looters. Here, the chance to find and rob artefacts that are intact or relatively well preserved is many times higher than in settlements. And better-preserved antiquities bring higher prices from dealers, traffickers, collectors, etc. Probably the most telling example of systematically destroyed ancient graves is provided by Thracian tumuli. They are readily recognizable and easy to discover, and because some of them conceal materials of very high cultural, historical, artistic, and material value, in the last thirty years, most of them were virtually ploughed up and some were completely destroyed. The fact that some mounds conceal the remains of the rich burials of Thracian rulers and aristocrats from the Classical, Hellenistic, and early Roman Imperial times made them the targets of brutal assaults by the looters mafia. The necropoleis around Kazanlak, Starosel, Duvanli, and Chernozemen are just a few selected examples from the long and sad list.

Just as affected are the cemeteries of the common people from the past. There are many examples of systematic and gradual devastation of hundreds of graves in a single necropolis in order to loot as many preserved artefacts as possible. A usual view when visiting such sites are scattered human bones lying on the ground.

This ruthless barbarism causes the loss of priceless information that was preserved until now by the graves of people that inhabited in the past present-day Bulgaria.

дилъри, трафиканти, колекционери и др. Може би най-красноречивият пример за унищожавани систематично исторически гробове е този с тракийските могили. Те са забележими с просто око, лесно се откриват, а фактът, че понякога в тях се крият материали с много висока културно-историческа, художествена и материална стойност доведе до това през последните тридесет години по-голямата част от тях да бъдат буквално преорани, а някои и напълно унищожени. Фактът, че понякога могили крият останки от богати погребения на тракийски владетели или аристократи от класическата, елинистическата или ранната римска императорска епоха допринесе за бруталното им атакуване от иманярската мафия. Некрополите в района на Казанлък, Старосел, Дуванли, Черноземен са много малка част от дългия и тъжен списък.

Не по-малко потърпевши са и некрополите на обикновените хора от миналото. Нередки са примерите, когато в рамките на един некропол се унищожават систематично стъпка по стъпка стотици гробове с цел да бъдат извадени по-голям брой запазени артефакти. Честа гледка при посещение на такива обекти са търкалящите се по повърхността разсипани човешки кости.

Тази безогледност и варварщина водят до унищожаване на безценна информация, която гробовете на хората, живели по днешните български земи, са пазили до този момент. Некрополите могат да предоставят изключително богата информация за обичаи, вярвания, материална култура, характерни носии, диета, болести, от които е страдало тогавашното население, среда, в която е живеело, ДНК и пр. – на практика всичко, свързано с ежедневието на нашите предци. Това не са исторически и политически събития. Това е реална реконструкция на нормалния човешки живот. Картина, която няма как да бъде реконструирана, ако бъдат унищожени информационните източници, които позволяват нейното възстановяване. Съвременната наука дава възможности за все по-разнообразни интердисциплинарни изследвания не само на материалите, от които са изработени различни културно-исторически ценности, но и на останките от хората, на които те са принадлежали. За да опазим нашата историческа памет е нужно специалистите, които работят за нейното опазване да могат да изследват останките от предците ни непокътнати, в тяхната естествена среда. Движимите културни ценности би трябвало да постъпват в музеите, където информацията, която носят, ще е достъпна за всички ни. Костните останки трябва да постъпват в антропологични депа и изследователски центрове, където тяхното проучване ще ни даде възможност да научим повече за развитието на човешкото общество по нашите земи. Това изследване трябва да се прави със съответния респект към хората, които

Изкоп, направен с багер в насипа на надгробна могила в района на Панагюрище

Pit dug by excavator in a burial mound near Panagyurishte

Necropoleis could provide a huge wealth of information about traditions, beliefs, material culture, specific costume, diet, diseases of the ancient population, natural environment, DNA, etc. – practically all aspects of the everyday life of our ancestors. It is not about historical or political events, but about an actual reconstruction of the normal human life. A picture that cannot be recreated once the sources of the information necessary for its reconstruction are destroyed. Modern science offer more and more possibilities for various interdisciplinary analyses not only of the materials of which cultural and historical valuables are made, but also of the remains of the people that owned them. In order to preserve our historical memory, the experts that work for its protection need to investigate the remains of our ancestors intact in their natural setting. Movable cultural valuables should enter the museums where the information they

са живели преди нас. Когато вследствие на бруталната иманярска дейност тези възможности бъдат отрязани от обществото, то загубата е невъзвратима. Тя е не само материална, но и духовна.

Всички сме смъртни и един ден ще си отидем от този свят. Но когато гледа случващото се през последните няколко десетилетия, как гробовете на нашите предци се унищожават и поругават, костите им се разпръсват, без капка уважение, човек неволно си задава въпроса каква трябва да е мярката на висша справедливост към останките на иманярите, които един ден също ще отидат в земята.

carry will be accessible for all people. The skeletal remains should go to anthropological repositories and research institutions, where the analyses will allow us to learn more about the development of the human society in our lands. These investigations should be made with all due respect to the people that lived before us. When brutal looting deprives the society of these possibilities, the loss is irretrievable. It is not only material, but also a spiritual loss.

We are all mortal and will leave this world sooner or later. However, when one witnesses what has been happening in the last decades – how the graves of our ancestors are destroyed and desecrated and their bones are scattered without any respect, inadvertently the question arises about what should be the supreme justice to the remains of looters when they are buried into the ground one day.

Варварски унищоженият некропол на античния град Августе, Козлодуйско

The necropolis of the ancient town of Augustae near Kozloduy, savagely devastated by looters

Кат. № 77-92

Колективна находка от златни накити и чернофирнисово ойнохое от некропола на Месамбрия

От служители на МВР, работещи на територията на Бургас, е получена информация, че по време на изкопни работи при реализирането на инвестиционен проект на територията на гр. Несебър е разкопана антична гробница. В нея са открити антични златни украшения, които са прибрани от строителите и инвеститорите. В резултат на работата на служителите на МВР са установени лицата, държащи намерените антични предмети. При проведените разговори със същите те потвърдили първоначалната информация и предали в Музей „Старинен Несебър“ намерените в гробното съоръжение златни огърлици, пръстени и други украшения от елинистическата епоха.

МВР

Гробната находка постъпва в Музей „Старинен Несебър“ в началото на 2009 г. със съдействието на ОД на МВР, гр. Бургас и Районна прокуратура – гр. Несебър. Златните накити са били открити в цистов гроб при строеж на къща в новата част на гр. Несебър (обектът попада в границите на НКЦ „Некропол на Месамбрия“). Цистовият гроб не е запазен, но по разказите на откривателите е бил изграден от правилни по форма и прецизно обработени каменни блокове. Предадената находка включва многобройни изящно изработени златни накити, повечето от които с полихромна украса: огърлица-лента (кат. № 77), верижка с централен Хераклов възел (кат. № 78), два масивни пръстена с геми (кат. №№ 90, 91), различни по форма и размер апликации и други миниатюрни елементи от една или повече диадеми, както и различни видове златни мъниста от огърлици и дълги нанизы, украсяващи тялото и дрехите на погребаната. Заедно със златните накити в музея постъпва и керамичен съд – атическо ойнохое (кат. № 92), който насочва към времето на извършване на погребението – в десетилетията след средата на III в. пр. Хр. Изящният стил и високото майсторство на изработка на накитите от Несебър ги причисляват към най-известните изделия на елинистическото ювелирство от Северна Гърция и Мала Азия. Притежателката им е без съмнение представител на най-висшата прослойка на елита на Месамбрия.

Музей „Старинен Несебър“

Kiyashkina, Bozkova, Marvakov 2012

MT, PK

Кат. № 77-92

A hoard of golden jewelry and a black glazed oenochoe, Messambria cemetery

The Ministry of Interior officials working on the territory of the town of Burgas received information that an antique tomb was unearthed during excavation works within the frames of realizing the investment project on the territory of the town of Nessebar. Antique gold ornaments, collected by the builders and the investors, were found in the tomb. The investigation of the Ministry of Interior officials revealed the identity of the people keeping the antique objects. After being subjected to interrogation, they confirmed the initial information and handed over the Hellenistic gold necklaces, rings and other ornaments found in the tomb to the Museum “Ancient Nessebar”.

MI

The grave finds were brought to the Ancient Nessebar Museum in the early 2009 with the co-operation of the Burgas Regional Directorate of the Ministry of Interior and the Nessebar Regional Prosecutor's Office. The gold jewelry was yielded by a cist grave discovered during a house construction in the new part of the town of Nessebar (the site is within the boundaries of Messambria Cemetery Immovable Cultural Property). The cist grave was destroyed but those who had discovered it stated that it was built from precisely cut and shaped stone blocks. The find includes many exquisite gold personal ornaments, most of them with polychrome decoration: a strap necklace (Cat № 77), a chain necklace with a central Heracles knot (Cat № 78), two solid intaglio rings (Cat №№ 90, 91), appliques differing in shape and size and other miniature elements of one or more tiaras as well as various types of gold beads of necklaces and long strings, which decorated the body and the attire of the buried woman. An Attic oenochoe (Cat № 92) brought to the museum together with the gold jewelry can be used to define the date of the burial – the decades after the mid-3rd century BC. The exquisite style and the high quality of the jewelry rank them among the most famous artifacts of the Hellenistic jewelry from Northern Greece and Asia Minor. Their owner was undoubtedly a representative of the Messambria elite.

“Ancient Nessebar” Museum

Kiyashkina, Bozkova, Marvakov 2012

MT, PK

Кат. № 77. Огърлица – лента

Злато

Дълж. 34,5 см; шир. лента 0,4 см; дълж. висулка 0,9 см; тегло 2,40 г
Край на IV – нач. на III в. пр. Хр.

Огърлицата се състои от сплетена лента от четири свързани помежду си верижки от типа халка-в-халка. В долната ѝ част, чрез три свързани халкички, са прикрепени триръби висулки от типа „буков жълд“. На местата на връзките са апликирани малки розети. Закопчалките са от пластинки с триъгълна форма, украсени с апликирана палмета и орнаменти от различни видове филигранни нишки. В краищата имат халка и кукичка за прикрепване.

Инв. № 3876

Cat. № 77. Strap necklace

Gold

L 34.5 cm; W band 0.4 cm; L pendant 0.9 cm; weight 2.40 g
Late 4th – early 3rd century BC

The strap necklace consists of four interlinked loop in loop chains. Three-lobed beech nut pendants are attached to the lower part by three connected small rings. Small rosettes are attached to the links. The clasps are made of triangular lamellae decorated with palmette and ornaments of different types of filigree wires. A ring and a hook for attaching are located at the ends.

Inv. № 3876

Кат. № 78. Накит от две верижки с централен хераклов възел

Злато, инкрустация, емайл

Дълж. 29,5 см; дълж. Хераклов възел 2,3x1,4 см; тегло 18,16 г

Първа половина на III в. пр. Хр.

Накитът се състои от три части – две верижки, свързани с централен Хераклов възел. Верижките са с кръгло сечение, свободният им край завършва с халкички. Другият край завършва със закопчалки, оформени като глави на лъв-грифон. Те са свързани с Хераклов възел от лентовидни пластинки, покрити с пет реда усукани и сплетени в плитка филигранни нишки. В средата е оформено ромбовидно гнездо с инкрустиран кабошон с червеникав цвят (гранат?). Растителните орнаменти върху закопчалките и Херакловият възел са изпълнени с филигранен емайл. Накитът би могъл да служи за диадема или да украсява друга част на тялото – като огърлица-верижка или накит за бедрото.

Инв. № 3878

Cat. № 78. Chain necklace with a central Heracles knot

Gold, inlay, enamel

L 29.5 cm; L Heracles knot 2.3 x 1.4 cm; weight 18.16 g

First half of the 3rd century BC

The jewel consists of three pieces: two chains connected to a central Heracles knot. The chains have round cross-section and there are small rings at the free ends. clasps shaped as lion-griffin heads can be found at other end. They are connected with a Heracles knot consisting of band-shaped lamellae covered with five rows of twisted and braided filigree wires. There is diamond-shaped socket with an inlaid reddish cabochon (garnet?) in the middle. The floral ornaments on the clasps and the Heracles knot are decorated with filigree enamel. The jewel could be used as a tiara, as a chain necklace or as a hip decoration.

Inv. № 3878

Кат. № 79. Овална апликация от диадема (?)

Злато, инкрустация, емайл

D 3,2 x 2,7 cm; D гнездо 1,3 x 0,8 cm; D тубусчета 0,3 cm; тегло 7,58 г
III в. пр. Хр.

Овална пластинка от златен лист с периферия, оформена с гранулирана и гладка филигранна нишка. В средата е апликирано гнездо с инкрустиран овален кабошон с цвят на оникс. Основата му е украсена с орнамент от ови, а периферията със свързани спирали, оформени с филигранни нишки и запълнени със син и зелен емайл. На гърба, в двата края, е апликирана прегъната канелирана лента, оформяща по два отвора за нанизване. Инв. № 3879

Cat. № 79. Oval applique from a tiara (?)

Gold, inlay, enamel

D 3.2 x 2.7 cm; D socket 1.3 x 0.8 cm; D tubes 0.3 cm; weight 7.58 g
3rd century BC

Oval lamellae made from a gold sheet with a periphery hemed with a beaded and plain filigree wires. There is a socket with an inlaid oval onyx-coloured cabochon in the middle. The base is decorated with ovae and the periphery is decorated with connected spirals made from filigree threads and filled in with blue and green enamel. A folded channeled band is attached at both ends on the back forming two openings for the string.

Inv. № 3879

Кат. № 80. Кръгли апликации от диадема (?) – 2 броя

Злато, инкрустация, емайл

1. D 2,3 cm; D камък 0,4 cm; тегло 1,72 г

2. D 2,2 cm; D камък 0,4 cm; тегло 1,61 г

III в. пр. Хр.

Кръгли пластинки от златен лист с периферия, оформена с гранулирана и гладка филигранна нишка. В центъра е апликирано малко гнездо с инкрустиран полусферичен камък с цвят на оникс. Следват декоративни пояси: розета от филигран около гнездото с камък; пояс от ови, пояс от свързани спирали в орнамент „бягаща вълна“. Запазени са следи от син и зелен емайл. На гърба има централно разположена халка от канелирана пластинка за прикрепване.

Инв. № 3880

Cat. № 80. Round appliques from a tiara (?), 2 items

Gold, inlay, enamel

1. D 2.3 cm; D semi-precious stone 0.4 cm; weight 1.72 g

2. D 2.2 cm; D semi-precious stone 0.4 cm; weight 1.61 g

3rd century BC

Round lamellae made from a gold sheet with a periphery hemed with a beaded and plain filigree wires. There is a socket with an inlaid oval onyx-coloured cabochon in the middle. There are decorative bands such as a filigree rosette around the semi-precious stone socket; a band of ovae and a band of connected spirals. There are remains of blue and green enamel. A ring made from a channeled lamella for attaching is located on the back.

Inv. № 3880

Кат. № 81. Правоъгълни апликации от диадема – 4 броя

Злато, емайл

3,5 x 0,9 см; общо тегло 10,77 г

III в. пр. Хр.

Правоъгълни пластинки от златен лист с периферия, оформена с гранулирана и гладка филигранна нишка. Декоративното поле е разделено на три хоризонтални пояса. Централният е украсен със свързани тройки листенца, изобразяващи венец, а крайните – с ови, оформени с фина филигранна нишка. Орнаментите са украсени със син и зелен емайл. На гърба има приспособления от прегънати лентички за свързване на пластинките две по две. В периферията на две от тях има по една халчица за прикрепяне на висулки.

Инв. № 3881

Cat. № 81. Rectangular appliques from a tiara, 4 items

Gold, enamel

3.5 x 0.9 cm; weight 10.77 g

3rd century BC

Rectangular lamellae made from a gold sheet with a periphery hemed with a beaded and plain filigree wires. The decorative field is divided into three horizontal belts. The central one is decorated with connected triple petals forming a wreath, and the side ones – with ovae, formed by a fine filigree thread. The ornaments are decorated with blue and green enamel. There are mechanisms made from folded lamellae for attaching the strips in couples at the back. There is a ring for attaching pendants at the periphery of two of them.

Inv. № 3881

Кат. № 82. Елементи от диадема (?), с форма на Хераклов възел – 5 броя

Злато, инкрустация

Големи: 2,1 x 0,9 см; малък: 1,7 x 0,7 см; общо тегло 6,40 г

III в. пр. Хр.

Елементите представляват ажурен Хераклов възел с инкрустирани камъчета в центъра. Херакловият възел е изработен от макаровидна тел, с насечки, правени с матрица. В краищата са оформени халки за прикрепяне. Четири от елементите са еднакви и по-големи от петия. В центъра им са оформени гнезда с ромбовидна форма, в които е инкрустиран камък с тъмночервен цвят (гранат?). Петият елемент е по-малък и с кръгло гнездо в средата с инкрустирано полусферично камъче, също с цвят на гранат.

Инв. № 3882

Cat. № 82. Elements of a tiara (?) shaped as Heracles knot, 5 items

Gold, inlay

Large: 2.1 x 0.9 cm; small: 1.7 x 0.7 cm;

weight 6.40 g

3rd century BC

The elements represent a lacework Heracles knot with inlaid gem stones in the center. The Heracles knot is made from a reel-shaped wire with cuts, made by a mould. There are rings for attaching at the ends. Four of the elements are identical in size and bigger than the fifth one. There are rhomboid sockets in the center of each one with an inlaid semi-precious dark red stone (garnet?). The smaller fifth element has a socket in the middle. It is round with an inlaid semi-precious hemispherical stone of the same colour.

Inv. № 3882

Кат. № 83. Елементи от диадема (?) с ромбовидна форма – 19 броя

Злато, инкрустация
0,8–0,6 см; D камък 0,3 см; общо тегло 5,55 г

III в. пр. Хр.

Миниатурни елементи с ромбовидна форма и инкрустиран кръгъл камък с цвят на гранат в средата. Формата е предадена с гранулиран тел, оформящ волути в двата срещуположни края. На четирите ъгъла на ромба има по едно кръгче от филигран, на места със запазен в него емайл. На гърба е апликирана прегъната пластинка с оформени два отвора за прикрепяне.

Инв. № 3883

Непубликувани

Cat. № 83. Rhomboid elements of a tiara (?), 19 items

Gold, inlay
0.8–0.6 cm; D semi-precious stone 0.3 cm; weight 5.55 g
3rd century BC

Miniature rhomboid elements; inlaid round-shaped garnet-coloured stone in the middle. They are made from beaded wire forming volutes at the two opposite ends. There is a circle made from filigree at the four corners of a rhomb and enamel traces. There is folded lamella with two openings for attaching at the back.

Inv. № 3883

Unpublished

Кат. № 84. Елементи от диадема (?) с форма на розети с инкрустация и емайл – 24 броя

Злато, инкрустация, емайл

D 0,4 см

III в. пр. Хр.

Миниатурни пластинки с форма на шестлистни розети с инкрустирани в средата кръгли полусферични камъчета с цвят на гранат и други със зелен цвят. Листата на розетите са украсени с фина филигранна нишка и син и зелен емайл. На гърба има апликирана прегъната пластинка с оформени два отвора за прикрепяне.

Инв. № 3884

Непубликувани

Cat. № 84. Rosette-shaped elements of a tiara with inlay and enamel, 24 items

Gold, inlay, enamel

D 0.4 cm

3rd century BC

Miniature lamellae shaped as six-petal rosettes with inlaid round garnet and green-coloured semi-precious stones. The rosette petals are decorated with a fine filigree wire and blue and green enamel.

Inv. № 3884

Unpublished

Кат. № 85. Елементи от диадема (?) с форма на розети – 11 броя

Злато

D 0,3 см

III в. пр. Хр.

Миниатурни розети от златна пластинка. Листата са очертани с фини филигранни нишки, а тичинката е означена с гранулка. На гърба има апликирана прегъната пластинка с оформени два отвора за прикрепяне.

Инв. № 3885

Непубликувани

Cat. № 85. Rosette-shaped elements (?), 11 items

Gold

D 0.3 cm

3rd century BC

Miniature rosettes made from gold sheet. The leaves are delineated by fine filigree threads, and the stamen is marked with a granule. There is folded lamella with two openings for attaching at the back.

Inv. № 3885

Unpublished

Кат. № 86. Огърлица от ажурни тубуси – 26 броя

Злато

Дълж. на тубусите 1,3 см; D 0,4 см; общо тегло 15,33 г

Около средата на III в. пр. Хр.

Огърлица от малки ажурни цилиндрични мъниста, оформени като мрежа от гладки нишки, свързани на зиг-заг с гранулки, фиксирани на мястото на връзките.

Инв. № 3886

Непубликувана

Cat. № 86. Openwork cylinder-mesh necklace, 26 items

Gold

L beads 1.3 cm; D 0.4 cm; weight 15.33 g

Ca. mid-3rd century BC

A necklace of small lacework cylindrical beads made from a net of even threads, zig-zag connected with beads fixed at the links.

Inv. № 3886

Unpublished

Кат. № 87. Цилиндрични мъниста – 81 броя

Злато

Дълж. 0,4 см; D 0,3 см; общо тегло 18,27 г

III в. пр. Хр.

Мънистата са цилиндрични, напречно канелирани. Изработени са от свита пластинка с подчертани краища.

Инв. № 3887

Непубликувани

Cat. № 87. Cylindrical beads, 81 items

Gold

L 0.4 cm; D 0.3 cm; weight 18.27 g

3rd century BC

The beads are cylindrical, transverse grooved. They are made from a folded lamella with marked edges.

Inv. № 3887

Unpublished

Кат. № 88. Цилиндрични мъниста от злато и карнеол – 51 броя

27 от злато, 24 от карнеол

Дълж. 0,2 см; D 0,2 см; общо тегло 2,97 г

Около средата на III в. пр. Хр.

Мънистата са с форма на миниатюрни макаронидни тубусчета.

Инв. № 3888

Непубликувани

Cat. № 88. 51 cylindrical gold and carnelian beads

27 gold beads, 24 carnelian beads

L 0.2 cm; D 0.2 cm; weight 2.97 g

Ca. mid-3rd century BC

Tiny beads shaped as reel-shaped tubes.

Inv. № 3888

Unpublished

**Кат. № 89. Цилиндрични мъниста
– 120 броя**

Злато

Различна дължина, от 0,5 до 1,2 см

III в. пр. Хр.

Мънистата са цилиндрични, изработени са небрежно от тънко златно фолио.

Инв. № 3889

Непубликувани

**Cat. № 89. Cylindrical beads,
120 items**

Gold

L varying from 0.5 to 1.2 cm

3rd century BC

The beads are cylindrical, made from thin gold sheet.

Inv. № 3889

Unpublished

Кат. № 90. Пръстен с гема

Злато, гема

D халка 2 x 1,7 см; деб. халка 0,7 см; плочка 3,5 x 2,3 см;

гема 2,4 x 1,3 см; тегло заедно с гемата 28,85 г

Около средата на III в. пр. Хр.

Пръстенът е с разширяващи се рамене и профилирана в четири нива елипсоидна плочка. Халката е лентовидна, с формата на пръста. В плочката е вградена гема с цвят на оникс, с връзано в дълбока резба изображение на Атина Алкидемос, права, наляво, в пълно бойно снаряжение.

Инв. № 3877

Cat. № 90. Intaglio ring

Gold, intaglio

D ring 2 x 1.7 cm; T ring 0.7 cm; lamella 3.5 x 2.3 cm; gem stone 2.4 x 1.3 cm; weight with the gem stone 28.85 g

Ca. mid-3rd century BC

The ring has expanding shoulders and ellipsoid socket profiled in four levels. The ring is band-shaped following the form of the finger. The intaglio is onyx-coloured with a carved image of Athena Alkidemos, standing to the left, fully accoutred.

Inv. № 3877

Кат. № 91. Пръстен с гема

Злато, гема
D халка 2,4 x 1,8 см; деб. халка 0,8 см;
D плочка 3,2 x 3 см; D гема 1,9 x 1,7 см;
тегло заедно с гемата 40,16 г
Около средата на III в. пр. Хр.

Пръстенът е с разширяващи се рамене и профилирана в две нива плочка с почти кръгла форма. Халката е лентовидна, с формата на пръста. В плочката е вградена гема с цвят на оникс, с врязано в дълбока резба изображение на седнала жена с „мелон“ прическа, надясно, гола до кръста. Вероятно изобразената е Афродита.

Инв. № 3890

Cat. № 91. Intaglio ring

Gold, intaglio
D ring 2.4 x 1.8 cm; T ring 0.8 cm; D socket 3.2 x 3 cm; D gem stone 1.9 x 1.7 cm; weight including the gem stone 40.16 g
Ca. mid-3rd century BC

The ring has expanding shoulders and almost round socket profiled in two levels. The ring is band-shaped following the form of the finger. The intaglio is onyx-coloured with a carved image of a seated semi-naked woman (probably Aphrodite) to the right with a „melon“ hairstyle.

Inv. № 3890

Кат. № 92. Чернофирнисово ойнохое

Керамика
Вис. 12,6 см; D устие 6 см; D дъно 3,5 см
Около средата на III в. пр. Хр.
Изработено е от фина светлочервена глина с покритие от черен фирнис. Висока цилиндрична шия, биконично тяло, ниско пръстеновидно столче. Усукана дръжка. Върху шията и търбуха е нанесена украса в стил „West Slope“, с червено и бяло. Атическо производство.
Инв. № 3891

Cat. № 92. Black glazed oenochoe

Clay
H 12.6 cm; D rim 6 cm; D base 3.5 cm
Ca. mid-3rd century BC
The vessel is made of fine, light red clay covered with black glaze. It has high cylindrical neck, biconical body and low ring base. The handle is twisted. There is red and white „West Slope“ decoration on the neck and the belly. Attic workshop.
Inv. № 3891

Кат. № 93-98

Накити от фонда на РИМ Сливен

През 2012 г. в резултат на наблюдение на криминално проявени лица, занимаващи с иманярски разкопки и сделки с движими културни ценности, придобити при иманярска дейност, е получена информация, че от същите се подготвя сделка в района на гр. Нова Загора. Сделката е насрочена на бензиностанция в града, като при пристигането на криминално проявените лица и потвърждение, че „стоката“ е в тях, е предприето задържане на лицата и изземване на незаконно придобитите културни ценности, предмет на сделката. Иззетите антични украшения и предмети са предадени на РИМ Сливен.
МВР

Местонамирането на експонатите е неизвестно. По аналогии може да се предположи, че произхождат от гроб от некропола на Месамбрия (Несебър).

III в. пр. Хр.

РИМ Сливен

Непубликувани

ИИ

Cat. № 93-98

Jewelry from RHM Sliven collection

In 2012, as a result of monitoring of criminals involved in treasure hunting excavations and dealing with movable cultural values acquired by treasure hunters, information was obtained that a deal was being prepared in the region of the town of Nova Zagora. The bargain was scheduled to take place at a petrol station in the city and upon the arrival of the criminals and confirmation that they had the "goods" with them, the persons were arrested and the illegally acquired cultural values, objects of the transaction, were confiscated. The seized antique ornaments and items were handed over to the Regional Museum of History in Sliven.

MI

No information is available about the provenance of the finds. The parallels allow to suggest that they have been probably yielded by a burial from Messambria cemetery (Nessebar).

3rd century BC

RHM Sliven

Unpublished

II

Кат. № 93. Пръстен

Злато

D 2 см; вис. 2,9 см; тегло 2,02 г

Изработен от тънка златна пластинка, спираловидно извита. Горният край е оформен като змийска глава, извита нагоре, а долният – като вълнообразно извита змийска опашка. Отлично запазен.

Инв. № Сл4159А

Cat. № 93. Ring

Gold

D 2 cm; H 2.9 cm; weight 2.02 g

It is made from a thin gold sheet, spirally curved. The upper end is shaped as a serpent's head curved upward and the lower end as a wavy curved serpent's tail. The ring is extremely well preserved.

Inv. № Сл4159А

Кат. № 94. Пръстен

Злато

D 2,3 см; тегло 2,52 г

Изработен от тънка златна пластина. На горната страна има овален отвор, вероятно за гема.

Инв. № Сл4161А

Cat. № 94. Ring

Gold

D 2.3 cm; weight 2.52 g

It is made from a thin gold sheet. There is an oval socket, probably intended for an intaglio.

Inv. № Сл4161А

Кат. № 95. Обеци

Злато

Дълж. 2,5/2,6 см; шир. 1,3 см; тегло 0,8/0,87 г

Изработени от златно фолио, като отпред има релефно изображение на женска глава, а отзад постепенно изтъняват, оформяйки халка. Едната обеца е деформирана в задната си част.

Инв. № Сл4162А

Cat. № 95. Earrings

Gold

L 2.5/2.6 cm; W 1.3 cm; weight 0.8/0.87 g

The earrings are made from a gold sheet. There is an image of a female head on the front and the back narrows gradually turning into a ring. The back side of one of the earrings is deformed.

Inv. № Сл4162А

Кат. № 96. Халка

Сребро

D 1,9 см; размери на сечението

0,4 x 0,2 см; тегло 2,11 г

Изработена от тънка сребърна тел, навита спираловидно до три намотки.

Инв. № Сл4167А

Cat. № 96. Ring

Silver

D 1.9 cm; cross-section 0.4 x 0.2 cm;

weight 2.11 g

It is made from a thin silver wire, wound to three coils.

Inv. № Сл4167А

Кат. № 97. Апликация (аграфа)

Сребро

Дълж. 4,2 см; шир. 2,3 см; деб. 0,2 см;

тегло 3,12 г

Елипсоидна форма. Има релефна украса по горната повърхност, която е трудно различима поради недоброто състояние на предмета.

Инв. № Сл4168А

Cat. № 97. Applique (agrapa)

Silver

L 4.2 cm; W 2.3 cm; T 0.2 cm; weight 3.12 g

Ellipsoid. The relief decoration on the upper surface is not easy to define due to the poor condition of the find.

Inv. № Сл4168А

Кат. № 98. Купа

Керамика

Вис. 8 см; D устие 17,4 см; D дъно 3,3 см; тегло 277 г

Полусферична форма. Изработена от фина глина с червен цвят.
На дъното на съда има изображение в релеф – бюст на Хермес
с крилца от двете страни на главата.

Инв. № Сл4160А

Cat. № 98. Bowl

Clay

H 8 cm; D rim 17.4 cm; D base 3.3 cm; weight 277 g

The bowl is hemi-spherical and is made from fine red clay. There is
a relief image at the bottom: a bust of Hermes with wings on both
sides of the head.

Inv. № Сл4160А

Кат. № 99. Кратер

Керамика

Вис. 40 см; D устие 38,5 см; D столче 15 см

Неизвестно местонамиране

Втората четвърт на IV в. пр. Хр.

Червенофигурен камбановиден кратер с високо профилирано столче. Главната сцена изобразява почитане на Хермес – четири мъжки фигури, увенчани и облечени в химатиони, пристъпват от две страни към херма и олтар в средата на сцената. Всеки от мъжете държи във вдигнатата си високо ръка бяла лента, с която да окичи хермата. Сцената на обратната страна на съда представя три прави фигури на младежи, загърнати в химатиони, които държат пред себе си стригила, тимпан (?) и висящи на връв овални предмети.

НИМ, инв. № КВП 12556

Непубликуван

ПД

Cat. № 99. Crater

Clay

H 40 cm; D rim 38.5 cm; D base 15 cm

Provenance unknown

Second quarter of the 4th century BC

Red-figure bell-shaped crater with a high profiled base. The main scene depicts a Hermes worship of: four male figures, laureate and dressed in himations, walk from two sides to a herm and an altar in the middle of the scene. Each man holds a ribbon in his highly raised hand to decorate the herm. The scene on the opposite side of the vessel presents three standing young men wrapped in himations, holding in front of them a strigil, a kettle-drum (?) and oval objects hanging on a string.

NHM, Inv. № KBП 12556

Unpublished

PD

Кат. № 100–102

Фиала, кантарос и симпулум

През месец октомври 2016 г. в рамките на международна операция „Pandora“, организирана по линия на Европол, на ГКПП Дунав мост 2 е спрян за проверка лек автомобил, пътуващ от Република България за Германия. При проверка на автомобила и пътуващите лица са намерени и иззети антични предмети – фиала, кантарос, симпулум и меч. От направената експертна справка е установено, че става въпрос за антични предмети, придобити чрез иманярски разкопки на територията на България и датирани в периода IV – II век пр. Хр.
МВР

Кат. № 100–102

Phiale, cantharos and sympulum

In October 2016, during the international operation “Pandora” falling under the scope of Europol, a car travelling from the Republic of Bulgaria to Germany was stopped at the Danube Bridge 2 border checkpoint for inspection. Artefacts of Antiquity – phiale, kantharos, sympulum and sword – were found and seized during the vehicle inspection. According to the expert report, these are antique objects dug out by treasure hunters on the territory of Bulgaria and dated between the 4th and the 2nd century BC.
Ministry of Interior

Кат. № 100. Фиала

Сребро

D 14,7 см; вис. 3 см; тегло 177,1 г

Неизвестно местонамиране

Най-вероятно фиалата е произведена в западноанатолийско ателие под ахеменидско влияние в първата половина на IV в. пр. Хр.

Фиалата е със слабо изявено умбо и украса само отвън. Украсата се състои от радиално разположени канелюри със заоблен връх, между тях чрез врязване са очертани ромбоидни върхове на лентенца. Така е оформена обща представа за венчелистчета на цвят. Долната част на съда е потъмняла, вероятно вследствие на корозия. В умбото се забелязват остатъци от меден окис, отложен от допир с бронзов предмет.

НАИМ-БАН, инв. № 9269

Непубликувана

ГН

Cat. № 100. Phiale

Silver

D 14.7 cm; H 3 cm; weight 177.1 g

Provenance unknown

The phiale was most probably manufactured in a West Anatolian workshop in the first half of the 4th century BC under the influence of the Achaemenids.

It has a slightly pronounced umbo and is decorated only on the outside. The decoration consists of radial grooves with a rounded point, between which rhomboid leaf points are incised, creating the general idea of flower petals. The lower part of the vessel is darker, possibly as a result of corrosion. There are copper oxide remains in the umbo, deposited as a result of contact with a bronze object.

NAIM-BAS, Inv. № 9269

Unpublished

GN

Кат. № 101. Черпак (симпулум)

Сребро

Дълж. 18,5 см; D 4,5 см; тегло 55,4 г

Неизвестно местонамиране

Първата половина на IV в. пр. Хр. Както и фиалата (кат. № 100), вероятно е произведен в ателие от Западна Анатолия.

Черпакът е много добре запазен, лят, с масивно тяло и дълга дръжка, извиваща в горния си край навътре и завършваща с глава на теле. В горния край на дръжката е отложено известно количество меден окис, както при фиалата. Съдът е типичен пример за ахеменидско изкуство. Дръжките с край, оформен като глава на теле, са често срещани в ахеменидската торевтика.

НАИМ-БАН, инв. № 9271

Непубликуван

ГН

Cat. № 101. Ladle (sympulum)

Silver

L. 18.5 cm; D 4.5 cm; weight 55.4 g

Provenance unknown

First half of the 4th century BC

Similarly to the phiale (cat. № 100), the ladle was probably manufactured in a West Anatolian workshop.

The ladle is very well preserved, cast, with a solid body and a long handle curved inwards in the upper end and ending with a calf's head. A certain amount of copper oxide is deposited in the upper end of the handle similarly to the phiale. The ladle is a typical representative of the Achaemenidian art. The handles ending with a calf's head are common in the Achaemenidian metalwork.

NAIM-BAS, Inv. № 9271

Unpublished

GN

Кат. № 102. Чаша (кантарос)

Сребро

D 8,2 см; вис. 10 см; тегло 124,8 г

Неизвестно местонамиране

На базата на паралели съдът може да се датира във втората половина на II или в началото на I в. пр. Хр. Произведен е в ателие в Западна Мала Азия – най-вероятно Пергам, Ефес или Родос.

Кантаросът е с елегантна форма на тялото, ниско столче и две раздвоени дръжки, които не са свързани с устието, а се извишат и завършват с обли топчета (едно липсва). В основата на дръжките са апликирани грижливо изработени маски на бог Пан. Украса от хоризонтален ред „перлен низ“ има под устието, между устието и тялото и върху основата. На две места стените на съда са повредени, леки нарушения се забелязват и по устието и столчето.

НАИМ-БАН, инв. № 9270

Непубликуван

ГН

Cat. № 102. Cup (cantharos)

Silver

D 8.2 cm; H 10 cm; weight 124.8 g

Provenance unknown

Based on parallels, the cantharos can be dated back in the second half of the 2nd or early 1st century BC. It was manufactured in a workshop in West Anatolia Minor, most probably in Pergamon, Ephesus or Rhodes. The cantharos has an elegant body shape, a low base and two divided handles. These are not connected to the rim, but they are curved and end with round pellets (one is missing). There are carefully made masks of the God Pan applied at the base of the handles. A horizontal line of a “pearl string” decorates the areas below the rim, between the rim and the body and on the base. The walls of the vessel are damaged at two places; there are also damages on the rim and the base.

NAIM-BAS, Inv. № 9270

Provenance unknown

GN

Кат. № 103-108

Теракоти от некропола при Мулетарово

Теракотите са част от спасените погребални дарове от некропола при с. Мулетарово, Благоевградско. В НИМ се съхранява малка част от находките (99 предмета от предримската и римска епохи): златни накити, теракоти, керамични и стъклени съдове, лампи. По-голямата част от тях са датирани в III-II в. пр. Хр., а някои от теракотите имат и по-ранна дата.

Мулетарово, Благоевградско

III – II в. пр. Хр.

НИМ

Непубликувани

ПД

Cat. № 103-108

Terracottas from the Muletarovo cemetery

The terracotta figurines from Muletarovo are part of the rescued grave goods yielded by the Muletarovo cemetery near Blagoevgrad. A small part of the finds (99 artifacts dated back to the pre-Roman and the Roman period) are kept in the National History Museum: gold jewelry, terracottas, ceramic and glass vessels, lamps. Most of them are dated back to the 3rd – 2nd century BC, but some may be earlier.

Muletarovo, Blagoevgrad region

3rd – 2nd century BC

NHM

Unpublished

PD

Кат. № 103. Теракота

Вис. 19,5 см

Представена е права фигура на Персефона анфас, върху цилиндрична поставка. Облечена е в дълъг хитон и над него – химатион, който покрива главата, праметнат е през дясното рамо и пада на дупли. На главата е изобразен калатос с релефна украса по периферията, косата е оформена в кок на тила. На ушите има обици.

Инв. № 42000

Cat. № 103. Terracotta

Clay

H 19.5 cm

A standing figure of Persephone *en face* is represented on a cylindrical pedestal. The goddess is wearing a long chiton and a himation which covers the head and the right shoulder and falls in pleats. On her head, Persephone is wearing calathos with a relief decoration on its periphery; her hair is combed in a bun at the neck. The goddess is wearing earrings.

Inv. № 42000

Кат. № 104. Теракота

Вис. 19 см

Представена е права женска фигура анфас, върху цилиндрична поставка. Детайлно е представено облеклото: дълъг хитон и надиплен химатион, който покрива главата и, праметнат през дясното рамо, се спуска надолу. Косата е гладко сресана на път и прибрана назад.

Инв. № 42001

Cat. № 104. Terracotta

Clay

H 19 cm

A standing female figure *en face* is represented on a cylindrical stand. The clothing is presented in detail: a long chiton and a himation covering the head falls downwards through the right shoulder. The hair is smoothly combed and parted.

Inv. № 42001

Кат. № 105. Теракота

Вис. 24 см

Представена е права женска фигура, облечена в дълъг хитон и загърната в химатион, който покрива главата и пада на дупли. Тежестта е на левия крак, а десният е леко изнесен встрани и назад и се подава от полите на дрехата. Дясната ръка придържа края на наметката, а лявата, свита в лакътя, е поставена на кръста. Над челото има висока диадема.

Инв. № 42003

Cat. № 105. Terracotta

H 24 cm

Standing female figure dressed in a long chiton and wrapped in a himation covering the head and falling on mass of folds. The weight is on the left leg. The right leg is placed aside and backward and shows under the garment. The right hand holds the edge of the cloak, and the left, bent at the elbow, is placed on the waist. A high tiara decorated the forehead.

Inv. № 42003

Кат. № 106. Теракота

Вис. 19,4 см

Представена е права фигура на момиче или млада жена анфас, върху цилиндрична поставка. Главата ѝ е леко наведена надясно и надолу. Облечена е в дълъг хитон и е загърната в химатион, праметнат през дясното рамо, който покрива главата и пада на дупли. Под наметката личат косите, оформени в кок на тила.

Инв. № 420017

Cat. № 106. Terracotta

H 19.4 cm

A standing figure of a girl or young woman en face on a cylindrical pedestal. The head is tilted slightly to the right and down. She is dressed in a long chiton and is wrapped in a himation over her right shoulder, which covers the head and falls on folds. The hair combed in a bun at the nape of the neck is visible under the cloak.

Inv. № 420017

Кат. № 107. Теракота

Вис. 25,5 см

Представена е права фигура на момиче анфас, стъпила върху камбановидна поставка. Облечена е в дълъг, препасан под гърдите хитон; отгоре е наметната мантия, която покрива раменете и пада на дупли от двете страни на тялото. Косата е сресана на път и е оформена в сложна прическа с букли, прихванати с лента. Долната част на лицето е повредена.

Инв. № 42006

Cat. № 107. Terracotta

H 25.5 cm

Figure of a standing young girl en face on a bell-shaped pedestal. She is dressed in a long chiton girdled under the breasts; her shoulders are covered with a cloak which falls on a mass of folds both sides of the body. The hair is parted and shaped in a sophisticated coiffure with curls tied up with a ribbon. The lower part of the face is damaged.

Inv. № 42006

Кат. № 108. Теракота, фрагмент

Зап. вис. 7,8 см; дълж. 8,4 см

Запазена е предната половина на фигура на бик. Главата и мунцуната са представени детайлно – с релефни очи, ноздри, уста и шия. Космите на челото са предадени чрез врязване. Грижливо са оформени ушите и конусовидните, завити нагоре рога. Инв. № 420015

Cat. № 108. Terracotta, fragment

N preserved. 7.8 cm; L 8.4 cm

The front part of a bull's figure is preserved. The head and the muzzle are portrayed in details with relief eyes, nostrils, mouth and neck. The hairs on the forehead are depicted by incisions. The ears and the conical upright curved horns ears are carefully formed. Inv. № 420015

Кат. № 109. Чаша „мегарски тип“

Керамика

Вис. 7 см; D устие 12 см; D дъно 3,2 см

Мулетарово, Благоевградско

II в. пр. Хр.

Чашата е с полусферична форма. Външната ѝ повърхност е украсена с три релефни пояса: първият е меандровиден орнамент, над който са врязани две линии; на втория са представени девет двойки ероси, а в третия са изобразени лотосови цветове, редуващи се с кантароси. Дъното е украсено с релефна шестлистна розета.

НИМ, инв. № 420028

Непубликувана

ПД

Cat. № 109. "Megarian bowl"

Clay

H 7 cm; D rim 12 cm; D base 3.2 cm

Muletarovo, Blagoevgrad region

2nd century BC

The bowl is hemi-spherical. The outer surface is decorated with three relief bands: first – meander-shaped ornament and two incised lines above; second – nine pairs of Erotes; third – alternating lotus flowers and cantharoses. The base is decorated with a six-petal rosette.

NHM, Inv. № 420028

Unpublished

PD

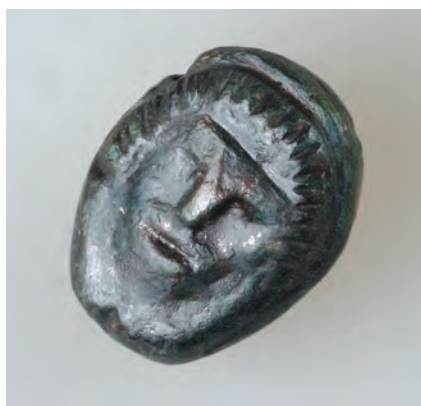

Кат. № 110. Матрица

Бронз
Шир. 2,2 см; вис. 2,8 см; тегло 128,30 г
Неизвестно местонамиране
Вероятно III – I в. пр. Хр.
Матрица – бронз, лята. Състои се от две части. Долна – висока стойка с форма на полуелипса. Горна – работна, с полуелипсовидна форма и релефна бича глава, анфас.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1659
Непубликувана
ВП

Cat. № 110. Mold

Bronze
W 2.2 cm; H 2.8 cm; weight 128.30 g
Provenance unknown
Probably 3rd – 1st century BC
Mold cast from bronze. It consists of two parts. The lower part is a high semi-oval pedestal. The upper (work) part is semi-oval with a bull's head en face in relief.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1659
Unpublished
VP

Кат. № 111. Матрица

Бронз
Дълж. 2,8 см; шир. 2 см; вис. 1,2 см; тегло 39,42 г
Неизвестно местонамиране
Вероятно III – I в. пр. Хр.
Състои се от две части – подложка с елипсовидна основа, и елипсовидна работна част с релефна стилизирана глава на мъж, анфас.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1660
Непубликувана
ВП

Cat. № 111. Mold

Bronze
L 2.8 cm; W 2 cm; H 1.2 cm; weight 39.42 g
Provenance unknown
Probably 3rd – 1st century BC
The mold consists of two parts. The lower part is semi-oval. The upper (work) part has a stylized man's head en face in relief.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1660
Unpublished
VP

Кат. № 112. Монета, тетробол на Хистиея на о. Евбея

Сребро
D 14 мм; тегло 0,92 г
Неизвестно местонамиране
196 – 146 г. пр. Хр.
Л. Глава на менада с венец от гроздове, надясно.
Оп. ΙΣΤΙ / ΑΙΕΩΝ
Нимфата Хистиея седнала надясно върху корабна кърма, в дясната ръка държи стилис.
НАИМ-БАН, инв. № Г13190
Непубликувана
МД

Cat. № 112. Coin, tetrobol of Hestiaia on the island of Euboea

Silver
D 14 mm; weight 0.92 g
Provenance unknown
196–146 BC
Obv. Head of menada wreathed with bunches of grapes, right.
Rev. Greek legend: ΙΣΤΙ/ΑΙΕΩΝ
Nymph Hestiaia seated right on the stern of a galley, holding a stylis in her right hand.
NAIM-BAS, Inv. № Г13190
Unpublished
MD

**Кат. № 113. Колективна монетна находка
от Смолянско**

През 2015 г. от служители на МВР е придобита информация, че иманяр от село в близост до гр. Смолян е намерил керамичен съд с антични монети при иманярски разкопки и търси колекционер или дилър, който да ги изкупи. След проведено проучване и наблюдение на същия е установено, че се подготвя сделка между него и дилър на антични предмети, като срещата е насрочена в центъра на гр. Смолян. След като е установено, че монетите са докарани за оглед от дилъра, хората участващи в сделката и монетите са задържани от органите на МВР в момента на сделката, като същите оказват пълно съдействие за установяването на мястото и произхода на колективната находка от монети, отсечени при последните одриски владетели. След като специалисти от НАИМ-БАН изготвят експертиза на колективната монетна находка същата постъпва във фондовете на РИМ Смолян.
МВР

Монетите са общо 328 броя – бронзови, отсечени в два номинала от името на тракийските владетели Реметалк I и Реметалк II. До днес, само осем са известните колективни монетни находки, съдържащи екземпляри на последните тракийски царе – седем от находките са открити в България и една в Гърция. От тях, смолянската находка е едва третото съкровище, запазено в цялост – останалите пет са разпръснати. В този си вид е втората по брой екземпляри запазена колективна находка в света с монети на царете Реметалк I и Реметалк II. Само находката от с. Груево, съдържаща 449 екземпляра, е по-многобройна. Отсичането на най-ранните монети – тези на цар Реметалк I, е станало между 12/11 г. пр. Хр и 12/13 г. сл. Хр., а укриването на находката може да се свърже с вълненията в Тракия през 26 г., когато римски войски, предвождани от пропретора на провинция Мизия П. Сабин, навлизат в царството в подкрепа на цар Реметалк II. Смолянската колективна находка включва монети, разпределени в шест групи.
РИМ Смолян, без инв. №
СЙ

Кат. № 114. Кана (фрагментирана)

Керамика
Вис. (запазена) 10,8 см; D макс. 12 см;
D столче 5,7 см
Смолян, монетно съкровище
I в. пр. Хр.
Долна част на кана с овоидно тяло с ниско столче. На раменете е запазена основата на дръжка. Местата на счупването на прехода към шията и на дръжката са добре огладени, с цел съдът да продължи да се използва, макар и не цял. Външната повърхност е с частично и неравномерно нанесено червено-кафяво покритие, което в голяма степен е изтрито. В съда са намерени 328 бронзови монети (кат. № 113).
РИМ Смолян, без инв. №.
Непубликувана
СВ

Cat. № 113. A coin hoard from Smolyan region

In 2015, the Ministry of Interior officials received information that a treasure hunter living in a village near the town of Smolyan had found a pot with antique coins during treasure hunting excavations and tried to sell them to a collector or a dealer. The implementation of investigation and monitoring of the villager by the police revealed that a bargain was being prepared between him and an antiques dealer, the meeting being scheduled in the center of the town of Smolyan. After being brought for inspection by the dealer, the coins and the people involved in the bargain were detained by the Ministry of Interior officials at the time of the transaction, as they fully cooperated to establish the place and origin of the hoard consisting of 328 coins dated to the reign of the last Odrysian rulers. After the expert report had been prepared by specialists from NAIM-BAS, the hoard was handed over to the depository of the Regional Historical Museum in Smolyan.

MI

The total number of the coins is 328. They are made from bronze. Two denominations were struck on behalf of the Thracian rulers Rhoemetalces I and Rhoemetalces II.

At present only eight coin hoards contain coins of the last Thracian kings are known: seven found in Bulgaria and one in Greece. The Smolyan hoard is only the third one which is completely preserved; the rest are scattered. It is also the second one containing such large number of the kings Rhoemetalces I and Rhoemetalces II's coins. The hoard from the village of Gruevo is the only one containing a larger number of such coins – 449 pieces.

The earliest coins, those of King Rhoemetalces I, were struck between 12/11 BC and 12/13 AD. The burial of the hoard can be related to the turmoil in Thrace in 26 AD, when the Roman military troops headed by Gaius Poppaeus Sabinus, proprietor of the province of Moesia, invaded the kingdom in support of King Rhoemetalces II.

The Smolyan hoard comprises coins divided into six groups.

RHM Smolyan, no inv. №

SY

Cat. № 114. Jug (fragmented)

Clay
H max. 10.8 cm; D max. 12 cm;
D base 5.7 cm
Smolyan, coin hoard
2nd – 1st century BC
Lower part of a wheel made jug with ovoid body and small ring-shaped foot. The lower end of the handle is preserved on the shoulder. The places of breaking at the neck are well smoothed to enable the further use of the vessel. The outer surface is partly and unevenly covered with badly preserved reddish-brown glaze. The vessel contained 328 bronze coins (Cat. № 113).
RHM Smolyan, non-inventory item
Unpublished
SV

Група I

Монети на цар Реметалк I
(12/11 г. пр. Хр. – 12/13 г. сл. Хр.), тип II – 151 броя

Бронз

D 17 – 20 мм; тегло от 3,37 до 7,18 г

Л.: Глава на Реметалк с диадема, надясно. Надписи: ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ (обратно на часовниковата стрелка).

Оп.: Глава на Август, надясно. Надписи ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (об-
ратно на часовниковата стрелка).

Вж. вж. отпред Youroukova 1976, № 200; RPC I, n. 1718

Group I

Coins of king Rhoemetalces I (12/11 BC – 12/13 AD),
type II, 151 coins

Bronze

D 17 – 20 mm; weight 3.37 – 7.18 g

Obv: Diademed head of Rhoemetalces I, right. Greek legend:
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ (anticlockwise).

Rev.: Head of August, right. Greek legend: ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
(anticlockwise).

See Youroukova 1976, № 200; RPC I, n. 1718

Група II

Монети на цар Реметалк I (12/11 г. пр. Хр. – 12/13 г. сл. Хр.), тип VI – 98 броя

Бронз

D 20 – 25 мм; тегло от 6,83 до 13,56 г

Л.: Глави на Реметалк с диадема и на съпругата му в профил надясно. Надписи ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΝ (обратно на часовниковата стрелка).

Оп.: Глава на Август надясно. Надписи ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (обратно на часовниковата стрелка).

Вж. вж. отпред Youroukova 1976, № 208; RPC I, n. 1711

Group II

Coins of king Rhoemetalces I (12/11 BC – 12/13 AD), type VI, 98 coins

Bronze

D 20 – 25 mm; weight 6.83 – 13.56 g

Obv.: Heads of Rhoemetalces, diademed and his wife, right. Greek legend: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΝ (anticlockwise).

Rev.: Head of August, right. Greek legend: ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (anticlockwise).

See Youroukova 1976, № 208; RPC I, n. 1711

Група III

Монети на цар Реметалк I (12/11 г. пр. Хр. – 12/13 г. сл. Хр.), тип II или на Реметалк II (ок. 18/19 – 37/38 г.), тип I – 52 броя

Бронз

D 18 – 21 мм; тегло от 3,68 до 5,76 г

Л.: Глава на Реметалк с диадема, надясно. Надписи ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΝ (обратно на часовниковата стрелка).

Оп.: Глава на Август, надясно. Надписи ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (обратно на часовниковата стрелка).

Йорданов 2017, табло XII.3

Group III

Coins of king Rhoemetalces I (12/11 BC – 12/13 AD), type II of king Rhoemetalces II (ca. 18/19 – 37/38 AD), type I, 52 coins

Bronze

D 18 – 21 mm; weight 3.68 – 5.76 g

Obv: Diademed head of Rhoemetalces, right. Greek legend: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΝ (anticlockwise).

Rev.: Head of August, right. Greek legend: ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (anticlockwise).

Йорданов 2017, табло XII.3

Група IV

Монети на цар Реметалк II (18/19 – 37/38 г.), тип I – 5 броя

Бронз

D 18 – 19 мм; тегло от 4,10 до 5,30 г

Л.: Глава на Реметалк с диадема, надясно. Надписи ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΥΜΗΤΑΛΚΟΝ (обратно на часовниковата стрелка).

Оп.: Глава на Тиберий, надясно. Надписи ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (обратно на часовниковата стрелка).

Йорданов 2017, табло XII.1

Group IV

Coins of king Rhoemetalces II (18/19 – 37/38 AD), type I, 5 coins

Bronze

D 18 – 19 mm; weight 4.10 – 5.30 g

Obv: Diademed head of Rhoemetalces, right. Greek legend: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΥΜΗΤΑΛΚΟΝ (counter-clockwise).

Rev.: Head of Emperor Tiberius, right. Greek legend: ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (anticlockwise). – anti is UK counter is USA

Йорданов 2017, табло XII.1

Група V

Монети на цар Реметалк II (18/19 – 37/38 г.), тип II – 14 броя

Бронз

D 23 – 25 мм; тегло от 7,45 до 12,56 г

Л.: Бюстове на Реметалк II с диадема и съпругата му Питодорида, надясно. Надписи ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΥΜΗΤΑΛΚΟΥ (обратно на часовниковата стрелка).

Оп.: Глава на император Тиберий, надясно. Надписи ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (обратно на часовниковата стрелка).

Вж. отпред – Вж. Мушмов 1912, № 5796; Юрукова 1992, № 171; RPC I, n.1721; Йорданов 2017, Табло XII.2

Group V

Coins of king Rhoemetalces II (18/19 – 37/38 AD), type II, 14 pieces

Bronze

D 23 – 25 mm; weight 7.45 – 12.56 g

Obv: Bust of Rhoemetalces, diademed and queen Pythodoris, right. Greek legend: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΥΜΗΤΑΛΚΟΥ (anticlockwise).

Rev.: Head of Emperor Tiberius, right. Greek legend: ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ (anticlockwise).

See Мушмов 1912, № 5796; Юрукова 1992, № 171; RPC I, n.1721; Йорданов 2017, Табло XII.2

Група VI

Монети на цар Реметалк I (12/11 г. пр. Хр. - 12/13 г. сл. Хр.), тип II или на Реметалк II (18/19 – 37/38 г.), тип I – аналфабетни – 8 броя

Бронз

D 17 – 20 мм; тегло от 3,20 до 6 г

Л.: Глава на тракийския цар с диадема, надясно. Надписи нечетливи.

Оп.: Глава на римския император, надясно. Надписи нечетливи. Непубликувани

Group VI

Coins of king Rhoemetalces I (12/11 BC – 12/13 AD), type II or King Rhoemetalces II (18/19 – 37/38 г.), type I, analphabetical, 8 coins

Bronze

D 17 – 20 mm; weight 3.20 – 6 g

Obv: Diademed head of Rhoemetalces, right. Illegible legend.

Rev.: Head of the Roman Emperor, right. Illegible legend.

Unpublished

Кат. № 115-131
Колекция от 46 бронзови фигурки от Дрангово,
Кърджалийско

Голяма колекция от бронзови миниатюрни фигурки на конници и коне, както и на божества от гръко-римския пантеон, е задържана през 2012 г. благодарение на оперативна информация, постъпила в МВР, за лица извършващи иманярска дейност на територията на граничната зона в района на с. Дрангово, общ. Кирково, обл. Кърджали, оградена от телените заграждения на границата с Гърция преди 1989 г. Служителите на МВР установяват жителя на селото, който е намерил антично светилище в района, намиращо се в непосредствена близост до държавната ни граница. В резултат на извършени спрямо иманяра оперативни и процесуални действия, в дома му са намерени и иззети 39 антични предмета. Същият е оказал съдействие на органите на МВР, показвайки точно местонахождение на светилището, като впоследствие то е регистрирано и проучено от служители на РИМ Кърджали.

МВР

Светилището е разположено на характерен връх по билото към южните склонове на Гюмюрджински снежник. Предметите са открити около скалните избици, непосредствено под чимовия пласт.

Колекцията включва пет монети (две бронзови на Маронея, два денара на имп. Веспасиан, един на Фаустина Млада) и 46 предмета от бронз – фигурки на кончета, конници, три статуетки на Зевс, по една на Хера, Аполон и Хермес, както и бронзови постаменти – т. нар. „култови масички“. Впечатление прави група кончета и конници с изключително издължени пропорции, изпълнени в един нетипичен стил. За първи път вотивните фигурки се откриват заедно с оловните заливки, които са фиксирани статуетките към скалните повърхности.

Въз основа на стиловите особености на част от вотивната пластика, както и на монетите, може да се допусне датировка на светилището от III-II в. пр. Хр. до III в. сл. Хр.

РИМ Кърджали
Непубликувани
ДК

Cat. № 115-131
Collection of 51 bronze figurines from the village of
Drangovo, Kardzhali region

A large collection of bronze miniature figurines of horsemen and horses, as well as deities of the Greco-Roman pantheon, was detained in 2012 due to operational information received by the Ministry of Interior about treasure hunters on the territory of the border region of the village of Drangovo, Kirkovo Municipality, Kardzhali region, surrounded by a barbed wire fence through the border with Greece before 1989. The Ministry of Interior officials established the identity of the resident of the village, who has discovered a sanctuary of Antiquity in the area located in the immediate vicinity of our state border. As a result of the operative and procedural activities committed against the treasure hunter, 39 objects of Antiquity were found and confiscated in his home. He assisted the Ministry of Interior officials, indicating the exact location of the sanctuary which was subsequently registered and researched by the archaeologists from the Regional Museum of History in Kardzhali.

MI

The sanctuary is situated on a peak on the ridge of the southern slopes of Gyumurdzinski Snezhnik, Rhodope Mountain. The artifacts were found on the rocky surface immediately under the top soil layer.

The collection comprises five coins (two bronze coins of Maroneia, two denarii of Emperor Vespasian and one denarius of Faustina the Younger) and 46 bronze artifacts, such as horse and horsemen figurines, three figurines of Zeus, one of Hera, Apollo and Hermes as well as bronze pedestals, the so-called cult tables. It is worth mentioning a group of horses and horsemen with extremely elongated proportions, which differ from the typical votive offerings. For the first time, the votive figures were found together with the lead which served to fix them to the rocky surface.

The typical features of a certain part of the figurines as well as the coins allow to suggest that the sanctuary functioned between the 3rd – 2nd century BC and the 3rd century AD.

RHM Kardzali
Unpublished
DK

Кат. № 115. Мъжка антропоморфна фигура – Зевс

Бронз

Вис. 12,8 см

Права гола фигура със схематично представени анатомични подробности. Ръцете са отчупени, лицето е грубо моделирано, с гъста брада и дълга коса, прибрана на кок на тила. Фигурата е отлята заедно с квадратна поставка върху четири крака, с украса по лицевата страна.

Инв. № 13264

Cat. № 115. Male anthropomorphic figurine – Zeus

Bronze

H 12.8 cm

Standing naked figure without many anatomical details. The arms are broken, the face is roughly modelled, the beard is thick, the hair is long combed in a bun at the nape of the neck. The figurine was cast together with a square pedestal on four legs, with a decorated front part.

Inv. № 13264

Кат. № 116. Женска антропоморфна фигура – Хера

Бронз, олово

Вис. 10,7 см

Права, в дясната ръка държи патера; лявата, сгъната в лакътя, държи вертикален цилиндричен предмет; лицето е третирано сумарно; косата е прибрана в кок на тила; облечена е в дълга пола и туника, стегната под гърдите; стъпила е върху сложнопрофилирана цилиндрична поставка.

Инв. № 13263

Cat. № 116 . Female anthropomorphic figurine – Hera

Bronze, lead

H 10.7 cm

Standing female figure holding patera in the right hand; the left arm is bent at the elbow and holds a cylindrical object. The face is represented without many details: the hair is shaped into a bun at the nape of the neck. The figure is dressed in long skirt and a tunic, girded under the breasts. It stands on a cylindrical pedestal.

Inv. № 13263

Кат. № 117. Мъжка антропоморфна фигура – Зевс

Бронз

Вис. 5 см

Изправен; дясната ръка, вдигната нагоре, държи мълния; лявата – напред; главата е цилиндрична; лицето е представено схематично, с масивен нос.

Инв. № 13252

Cat. № 117. Male anthropomorphic figurine – Zeus

Bronze

H 5 cm

Standing male figure; the raised right hand holds a lightning; the left hand points forward; the head is cylindrical; the face with a large nose is represented without many details.

Inv. № 13252

Кат. № 118. Мъжка антропоморфна фигура – Зевс

Бронз

Вис. 7,1 см

Прав, гола, левият крак леко свит в коляното, стъпалата отчупени, дясната ръка отчупена, лявата – нагоре, лицето е изразително с добре моделирани нос и уста, гъста добре оформена брада, косата е прибрана на кок на тила.

Инв. № 13280

Cat. № 118. Male anthropomorphic figurine – Zeus

Bronze

H 7.1 cm

Standing naked male figure; the left leg is slightly bent in the knee; the feet and the right hand are broken; the left arm is raised; the face is expressive with nicely modelled nose and mouth; the beard is thick and combed, and the hair is shaped into a bun at the nape of the neck.

Inv. № 13280

Кат. № 119. Мъжка антропоморфна фигура – Аполон

Бронз

Вис. 7,3 см

Прав, левият крак леко свит в коляното, ръцете надолу леко разперени, лицето схематично, косата на кок на тила, през дясното рамо е праметнат колчан за стрели.

Инв. № 13256

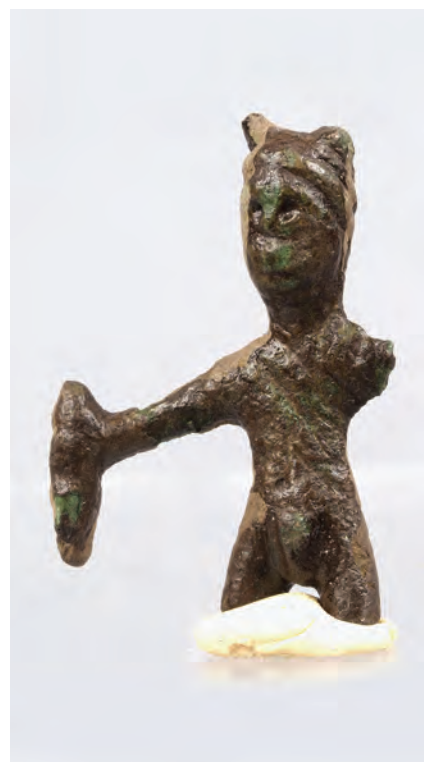
Cat. № 119. Male anthropomorphic figurine – Apollo

Bronze

H 7.3 cm

Standing male figure, the left leg is slightly bent at the knee, the arms are slightly outward and pointing down; the face is represented without many details, the hair is shaped into a bun at the nape of the neck; there is a quiver on the right shoulder.

Inv. № 13256

Кат. № 120. Мъжка антропоморфна фигура – Хермес

Бронз

Вис. 3,7 см

Прав, през раменете – хламида, дясната ръка държи кадуцей, лявата е отчупена, лицето е представено схематично, косата във висока прическа, отгоре – рогца.

Инв. № 13260

Cat. № 120. Male anthropomorphic figurine – Hermes

Bronze

H 3.7 cm

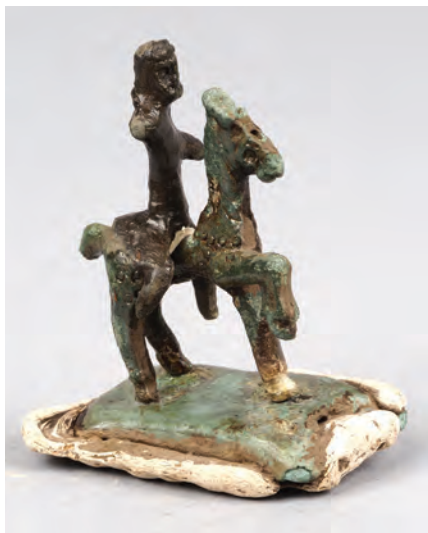
Standing with a chlamys; the right hand holds a caduceus, and the left hand is broken; the face is represented without details; the hair is combed in a high hairstyle with small horns on top.

Inv. № 13260

**Кат. № 121. Статуарна група
Тракийски конник**

Бронз
Вис. 6,5 см

Постамент с форма на правилен паралелепипед с профилиран перваз; конят е добре пропорциониран, предният десен крак вдигнат, муцуната добре оформена, ушите и украсата върху главата отчупени; релефна едностранна украса, представляваща конската сбруя; ездачът е в къса дреха, дясната ръка нагоре, лявата – напред, лицето е старателно моделирано, косата е с дълги къдрици.
Инв. №№ 13249, 13253, 13244

**Cat. № 121. Statuette group the
Thracian horseman**

Bronze
H 6.5 cm

A pedestal shaped as a regular parallelepiped with a profiled edge; the horse has regular proportions. The front right leg is raised up; the muzzle nicely modelled, but the ears and the head decoration are broken; the harness is depicted; the rider wears a short garment. The right arm is raised up, while the left arm points forward; the face nicely modelled, and the hair is long and curly.
Inv. №№ 13249, 13253, 13244

**Кат. № 122. Статуарна група
Тракийски конник**

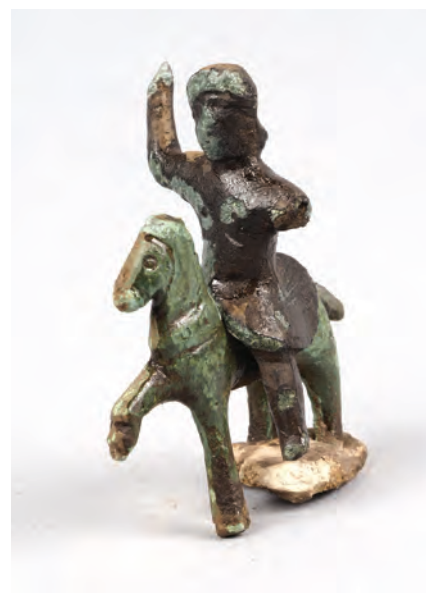
Бронз, олово
Вис. 6,8 см

Правоъгълна масичка с триъгълни ниски крачета с оловна заливка, конят е стъпил върху нея, предният десен крак е вдигнат, тялото и шията са издължени, муцуната е добре моделирана, ушите са големи, между тях – висока украса, буйни грива и опашка. Конникът е в къса дреха, с отчупени ръце, масивен врат, брадато лице с едър нос.
Инв. №№ 13262, 13259, 13275

**Cat. № 122. Statuette group the
Thracian horseman**

Bronze, lead
H 6.8 cm

A rectangular table with triangular short legs, lead. The horse's feet are on the table. The front right leg is raised. The body and neck are elongated, and the muzzle is nicely modelled. There are large ears with high decoration between them, as well as lush mane and tail. The horseman wears short garment, his arms are broken. He has a solid neck and a bearded face with a large nose.
Inv. №№ 13262, 13259, 13275

**Кат. № 123. Статуарна група
Тракийски конник**

Бронз, олово
Вис. 6,2 см

Кончето е добре пропорционирано, предният десен крак вдигнат, главата малка, едностранно релефно представени елементи на сбруята. Конникът е в къса затворена дреха, дясната ръка нагоре, лявата отчупена, както и десният крак, лицето представено схематично, косата гъста, прибрана на кок на тила.
Инв. №№ 13247, 13261

**Cat. № 123. Statuette group the
Thracian horseman**

Bronze, lead
H 6.2 cm

The horse has regular proportions; the front right leg is raised, the head is small; the harness is not depicted in details. The horseman wears a short closed garment; the right arm is raised up, the left arm and the right leg are broken; the face is represented without details; the hair is thick and shaped into a bun at the nape of the neck.
Inv. №№ 13247, 13261

Кат. № 124. Барелеф – женска фигура

Бронз

Вис. 4,9 см

В цял ръст, облечена в къса туника, стегната под гърдите, дясната ръка свита пред гърдите, лявата неясна, лицето едро, схематично, косата гъста, спуска се на плитка през дясното рамо.

Инв. № 13287

Cat. № 124. Bas-relief – female figurine

Bronze

H 4.9 cm

Female figure in full height dressed in a short tunic, girded under the breast; the right arm is bent in front of the chest; the position of the left arm is not defined. The face is large and schematic; her hair is thick and braided over the right shoulder.

Inv. № 13287

Кат. № 127. Мъжка антропоморфна фигура – конник – 3 броя

Бронз

Вис. 5,7 см

Полуизправен, дясната ръка нагоре, лявата – напред, главата цилиндрична, лицето брадато, с масивен нос, косата прибрана във висока прическа.

Инв. №№ 13266, 13251, 13257

Cat. № 127. Male anthropomorphic figurine – horseman – 3 items

Bronze

H 5.7 cm

Half-standing male figure, the right arm is raised up, the left points ahead; the head is cylindrical; bearded face, large nose and a high hairstyle.

Inv. №№ 13266, 13251, 13257

Кат. № 125. Мъжка антропоморфна фигура

Бронз, оловна заливка

Вис. 7,2 см

Права, краката разтворени, дясната ръка нагоре, лявата – напред, главата грубо моделирана, косата прибрана във висока прическа на темето.

Инв. № 13282

Cat. № 125. Male anthropomorphic figurine

Bronze, lead cover

H 7.2 cm

Standing male figure, the legs are open; the right arm is raised up, and the left points forward; the head is roughly modelled with a high hairstyle.

Inv. № 13282

Кат. № 126. Антропоморфна фигура

Бронз

Вис. 6,9 см

Права, дясната ръка свита в лакътя напред, лявата – свита нагоре, главата схематична, лицето като релефна маска, косата вдигната, отгоре шапка, до кръста двустранно представена наметка; старателно очертан полов тръгълник.

Инв. № 13255

Cat. № 126. Male anthropomorphic figurine

Bronze

H 6.9 cm

Standing male figurine; the right arm is bent forward at the elbow; the left arm is also bent and pointing upwards. The head is schematically depicted. The face is represented as a relief mask; the hair is combed up, and there is a hat on top. There is also a short cloak reaching the waist; well-defined male sex.

Inv. № 13255

Кат. № 128. Мъжка антропоморфна фигура – конник – 8 броя

Бронз

Вис. 4,9 см

В къса туника, препасана на гърдите и кръста, дясната ръка нагоре, лявата – напред, масивен нос, очите и устата врязани, косата на кок на тила.

Инв. №№ 13267, 13268, 13269, 13276, 13279, 13281, 13283, 13284

Cat. № 128. Male anthropomorphic figurine – horseman – 8 items

Bronze

H 4.9 cm

The figure is dressed in a short tunic, girded at the chest and the waist; the right arm is raised up and the left arm points forward; large nose; the eyes and the mouth are incised; the hair is shaped into a bun at the nape of the neck.

Inv. №№ 13267, 13268, 13269, 13276, 13279, 13281, 13283, 13284

Кат. № 129. Зооморфна фигура – конче – 5 броя

Бронз

Вис. 5,5 см

Неестествено дълги крайници, десният преден крак вдигнат, гривата и шията са в един обем, главата е малка и схематична.

Инв. №№ 13270, 13254, 13265, 13277, 13278

Cat. № 129. Zoomorphic figurine – horse – 5 items

Bronze

H 5.5 cm

Unnaturally long limbs, right front leg lifted, the mane and the neck depicted in general, the head is small and schematically modelled.

Inv. №№ 13270, 13254, 13265, 13277, 13278

Кат. № 130. Зооморфна фигура – конче – 2 броя

Бронз

Вис. 5,8 см

Фигура стъпила върху бронзова пластина, с оловна заливка; издължено тяло, вдигнат преден десен крак, дълга шия, моделирани грива и опашка, издължена муцуна, големи уши с висока украса между тях

Инв. №№ 13250, 13246

Cat. № 130. Zoomorphic figurine – horse – 2 items

Bronze

H 5.8 cm

A figurine on a bronze lamella, with a lead slip; elongated body, raised front right leg, long neck, nicely depicted mane and tail, elongated muzzle and large ears with a decoration between them.

Inv. №№ 13250, 13246

Кат. № 131. Зооморфна фигура – конче – 6 броя

Бронз

Вис. 5 см

Предният десен крак е вдигнат, дълга шия, обемни уши, между тях висока украса.

Инв. №№ 13258, 13271, 13272, 13273, 13274, 1328

Cat. № 131. Zoomorphic figurine – horse – 6 items

Bronze

H 5 cm

The front right foot is raised, a long neck, large ears with a decoration between them.

Inv. №№ 13258, 13271, 13272, 13273, 13274, 1328

Кат. № 132. Купа

Керамика (*terra sigillata*), барботино
Вис. 5,7 см; D тяло 9,2 см; D дъно 3,6 см
Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)
След средата на I в.

Тънкостенна, изработена от фина, пречистена глина със светлоохров цвят, червенолаково покритие. Тялото в долната част е с форма на пресечен конус, украсено с врязан мрежест орнамент, а в горната е цилиндрично, с леко скосени плещи, украсени с моделирани и прилепени преди изпичането растителни орнаменти – групи от по три по-къси листа с извити върхове във висок релеф, съединени с тънко стебло; между тях – издължени листа с означени чрез плитко врязани линии жилки. Устието е равно, отделено от плещите с врязана линия. Внос, вероятно от Северна Италия или Сирмиум.

НИМ, инв. № 63175
Непубликувана
ЛК, ЕП, КК

Cat. № 132. Bowl

Clay (*terra sigillata*), barbotine
H 5.7 cm; D body 9.2 cm; D base 3.6 cm
Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)
After the mid-1st century

Fine pottery made of fine clay, light ochre in colour, red slipped. The lower part of the body is shaped as a frustum of a cone. It is decorated with an incised net pattern. The upper part is cylindrical, with slightly oblique shoulders. It is decorated with floral motifs cast in molds before the firing, which after drying were added to the vessel. The motifs comprise groups of three shorter leaves with curved points in high relief, joined with a thin stem; between them – elongated leaves with veins marked by shallow incisions. The rim is flat, separated from the shoulders by an incised line. The ware is probably imported from Northern Italy or Sirmium.

NHM, Inv. № 63175
Unpublished
LK, EP, KK

Кат. № 133. Купа

Керамика (*terra sigillata*), барботино
Вис. 5,5 см; D макс. 9,8 см; D дъно 3,5 см
Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)
I – II в.

Тънкостенна, изработена от фина, пречистена глина със светлоохров цвят, покрита с тъмночервен лак, деформирана преди изпичането. Долната част на тялото е пресечено-конусовидна, с псевдостолче, украсена с врязан мрежест орнамент. Горната е цилиндрична, с прави плещи, върху които има пояс от релефно моделирани и прилепени преди изпичането растителни орнаменти – издължени листа с волутообразно извити върхове във висок релеф.

НИМ, инв. № 63181
Непубликувана
ЛК, ЕП, КК

Cat. № 133. Bowl

Clay (*terra sigillata*), barbotine
H 5.5 cm; D max. 9.8 cm; D base 3.5 cm
Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)
1st–2nd century

Fine pottery made of fine clay, light ochre in colour, red slipped, deformed before firing. The lower part of the body is shaped as a frustum of a cone. It is decorated with an incised net pattern. False pedestal base. The upper part is cylindrical, with straight shoulders. It is decorated with floral motifs cast in molds before the firing, which after drying were added to the vessel. The ornaments comprise elongated leaves in high relief with points curved as volutes.

NHM, Inv. № 63181
Unpublished
LK, EP, KK

Кат. № 134. Кантарос

Керамика (*terra sigillata*)

Вис. 10,4 см; D устие 10,1 см; D тяло 11,8 см; D дъно 4 см

Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)

II в.

Изработен от фина, пречистена бежова глина, покрита с кафяв лак. Конично тяло, стъпило върху ниско пръстеновидно столче, скосени, леко изпъкнали плещи, отделени с релефни дъговидни линии. Устието е високо, цилиндрично, украсено с две релефни двойки растителни орнаменти – две волутообразно завити клонки, над втората има дъговидна линия. Следва стилизиран грозд, предаден с различни по големина релефни точки във форма на триъгълник със силно издължен ъгъл.

НИМ, инв. № 63238

Непубликувана

ЛК, ЕП, КК

Cat. № 134. Cantharos

Clay (*terra sigillata*)

H 10.4 cm; D rim 10.1 cm; D body 11.8 cm; D base 4 cm

Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)

2nd century

Fine pottery made of fine beige clay, brown glazed. Conical body with a low ring-shaped base, oblique, slightly convex shoulders separated by relief arch-shaped lines. High cylindrical rim decorated with two pairs of relief ornaments such as two volute-shaped sprays; there is an arch-shaped line above the second pair. This motif is followed by a stylized grape cluster depicted by arranged in a triangle relief pellets differing in size.

NHM, Inv. № 63238

Unpublished

LK, EP, KK

Кат. № 135. Чаша с една дръжка

Керамика (*terra sigillata*)

Вис. 7,8 см; D тяло 9,4 см; D устие 6,3 см; D дъно 3,3 см

Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)

II – III в.

Изработена от фина, пречистена глина със светлочервен цвят след изпичането, частично лаково покритие. С биконично тяло, ниско столче и равно дъно. Устието е фуниевидно разширено, отделено от плещите с дълбоко врязана линия, с извит навън ръб. Горната част на тялото е украсена с релефни, застъпващи се люспи, наподобяващи шишарка. Като форма и украса съдът може да се свърже с продукцията на керамичния център при Бутово-Хотница-Павликени.

НИМ, инв. № 63185

Непубликувана

ЛК, ЕП, КК

Cat. № 135. One-handed cup

Clay (*terra sigillata*)

H 7.8 cm; D body 9.4 cm; D rim 6.3 cm; D base 3.3 cm

Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)

2nd – 3rd century

Fine pottery made of fine clay, light red after firing, partially glazed. Biconical body, low flat base. Funnel-shaped neck with everted rim separated from the shoulders by deep incision. The upper part of the body is decorated with relief husks similar to fir-cone. The shape and the decoration of the vessel provide ground to relate it to the production of the pottery center near Butovo–Hotnitsa–Pavlikeni.

NHM, Inv. № 63185

Unpublished

LK, EP, KK

Кат. № 136. Антропоморфна чаша

Керамика
Вис. 6,5 см; D устие 4,4 см; D тяло 6,2 см; D дъно 3,1 см
Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)
II – III в.

Изработена от светлобежова глина, която при изпичането е придобила светлосив цвят. Лицевата страна е с форма на човешка глава, дъното е цилиндрично и предава шията. Лицето е експресивно – брадичката е силно издадена напред, над нея с дълбока врязана линия са означени устните. Ушите са релефно оформени, носът е остър, почти пирамидален, очите са леко дръпнати нагоре, предадени чрез две релефни елипси, а веждите, маркирани с вдълбани точки, са сключени над носа.

НИМ, инв. № 63262

Непубликувана

ЛК, ЕП, КК

Cat. № 136. Anthropomorphic cup

Clay
H 6.5 cm; D rim 4.4 cm; D body 6.2 cm; D base 3.1 cm
Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)
2nd – 3rd century

Fine pottery made of light beige clay, light gray after firing. The front part is shaped as a human head. The base is cylindrical and depicts the neck. The face is expressive: the chin protrudes forward, the lips are marked by a deep incision. The ears are modelled in relief, the nose is sharp, almost pyramid-shaped, the eyes are slightly oblique, depicted by two relief ellipses, and the eyebrows are marked with incised dot.

NHM, Inv. № 63262

Unpublished

LK, EP, KK

Кат. № 137. Съд с три дръжки

Керамика
Вис. 10,7 см; D устие 6,6 см; D тяло 7,8 см; D дъно 3,9 см
Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)
III – IV в.

Дебелостенна, изработена от глина с кварцови примеси, покрита със светлозелена глазура. Ниско сферично тяло, стъпило върху цилиндрично столче и леко скосени плещи, които плавно преминават в широка цилиндрична шийка с конкавни стени. Устието е удебелено, ръбът е оформен в профилирано венче. Тялото е набраздено с плитки хоризонтални канелюри.

НИМ, инв. № 63196

Непубликуван

ЛК, ЕП, КК

Cat. № 137. Three-handled vessel

Clay
H 10.7 cm; D rim 6.6 cm; D body 7.8 cm; D base 3.9 cm
Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)
3rd – 4th century

Thick-walled pottery made from clay with quartz temper, light green glazed. Low spherical body and slightly oblique shoulders, wide cylindrical neck, thickened profiled rim. The body is covered with shallow horizontal grooves.

The body is covered with shallow horizontal grooves.

NHM, Inv. № 63196

Unpublished

LK, EP, KK

Кат. № 138. Чаша с две дръжки

Керамика

Вис. 9,1 см; D устие 5,9 см; D тяло 8,4 см; D дъно 3,6 см

Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)

III – IV в.

Дебелостенна, изработена от глина с кварцови примеси, покрит с зелено-кафява глазура. Биконично тяло, столче с форма на пресечен конус и цилиндрична шийка. Устийният ръб е издаден навън, оформен като тясно венче. Украса от концентрични канелюри.

НИМ, инв. № 63194

Непубликувана

ЛК, ЕП, КК

Cat. № 138. Two-handled cup

Clay

H 9.1 cm; D rim 5.9 cm; D body 8.4 cm; D base 3.6 cm

Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)

3rd – 4th century

Thick-walled ware made from clay with quartz temper, green-brown glazed. Biconical body, base shaped as a frustum of a cone and cylindrical neck, everted rim. The decoration consists of concentric grooves.

NHM, Inv. № 63194

Unpublished

LK, EP, KK

Кат. № 139. Паница

Керамика

Вис. 3,3 см; D 21 см;

D дъно 14,3 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Хоризонтален перваз, с врязана украса по ръба. Тялото е с форма на обърната пирамида и украса от прищипвания по ръба на устието. Дъното е кръгло, равно.

РИМ Плевен, инв. № 5477

Непубликувана

ВН

Cat. № 139. Plate

Clay

H 3.3 cm; D 21 cm;

D base 14.3 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Horizontal ridge with incised decoration. The body is in the form of turn-up pyramid. The mouth rim is decorated with pinching. The base is round and flat.

RHM Pleven, Inv. № 5477

Unpublished

VN

Кат. № 140. Паница

Керамика

Вис. 3,5 см; D 14 см;

D дъно 3 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Хоризонтален перваз, с врязана украса по ръба и релефен пръстен от вътрешната страна. Тялото е с форма на обърнат пресечен конус и украса от прищипвания по ръба на устието. Дъното е кръгло, равно – с ниско „столче“.

РИМ Плевен, инв. № 5478

Непубликувана

ВН

Cat. № 140. Plate

Clay

H 3.5 cm; D 14 cm; D base 3 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Conical body, incisions and impressions on the rim, relief ring on the inner side, flat base.

RHM Pleven, Inv. № 5478

Unpublished

VN

Кат. № 141. Стомна

Керамика
Вис. 16 см; D устие 4,3 см; D тяло 12,6 см
Неизвестно местонамиране
II – IV в.

Устието е високо – с два релефни пръстена; издължена цилиндрична шийка. Тялото е с биконична форма – горната част е с релефен пояс от растителна украса, дръжката е канелирана. Конкавно дъно.

РИМ Плевен, инв. № 5504
Непубликувана
ВН

Cat. № 141. Pitcher

Clay
H 16 cm; D rim 4.3 cm; D body 12.6 cm
Provenance unknown
2nd – 4th century

High rim with two relief rings; elongated cylindrical neck. Biconical body whose upper part is decorated with a relief band of floral motifs. The handle is grooved. Concave base.

RIM Pleven, Inv. № 5504
Unpublished
VN

Кат. № 142. Съд с три дръжки

Керамика
Вис. 13,2 см; D устие 8,9 см; D тяло 10,5 см
Неизвестно местонамиране
IV – V в.

Устието е наклонено навътре, шийката е висока – цилиндрична. Тялото е сфероидно – с излизащи към устието три вертикални дръжки. Дъното е оформено върху високо столче. Повърхността е покрита със светлозелена глазура.

РИМ Плевен, инв. № 5505
Непубликуван
ВН

Cat. № 142. Three-handled vessel

Clay
H 13.2 cm; D rim 8.9 cm; D body 10.5 cm
Provenance unknown
4th – 5th century

Spherical body with three vertical handles; cylindrical neck, pedestal base. The vessel is covered with light green glaze.

RHM Pleven, Inv. № 5505
Unpublished
VN

Кат. № 143. Трапезна амфора

Керамика

Вис. 19 см; D устие 8,3 см; D столче 8,2 см

Неизвестно местонамиране

III – IV в.

Устието е наклонено навътре, шийката е масивна – цилиндрична. Тялото е с биконична форма и релефна украса – „бича глава“ и „грозд“, с излизащи към шийката две дръжки. Дъното е оформено като ниско столче.

РИМ Плевен, инв. № 5512

Непубликувана

ВН

Cat. № 143. Amphora

Clay

H 19 cm; D rim 8.3 cm; D base 8.2 cm

Provenance unknown

3rd – 4th century

Biconical body with two handles; decorated with relief bull's head and a grape cluster; cylindrical neck, pedestal base.

RHM Pleven, Inv. № 5512

Unpublished

VN

Кат. № 144. Съд

Керамика

Вис. 16 см; D устие 17 см; D дъно 7,6 см

Неизвестно местонамиране

III – IV в.

Керамичен съд с черно-кафяв цвят. Върху съда са апликирани мъжки глави и еротична сцена, изработени в калъп.

РИМ Враца, инв. № B1505

Penkova et al. 2017, cat. № 273

НТ

Cat. № 144. Pot

Clay

H 16 cm; D rim 17 cm; D base 7.6 cm

Provenance unknown

3rd – 4th century

Black-brown ceramic vessel. Male heads and erotic scenes cast in a mold are added on the vessel after drying.

RHM Vratsa, Inv. № B1505

Penkova et al. 2017, cat. № 273

NT

145

146

147

Кат. № 145. Паница

Керамика

D устие 13,5-14 см; D дъно 6 см; D тяло 12,5 см; вис. 5,2 см

Неизвестно местонамиране

II – III в. (?)

Изработена на колело, от песъчлива глина, с кафяво-черен цвят след изпичането. Тялото е биконично, със силно стесняващи се към дъното стени и широко, хоризонтално устие с плитки жлеbove. Плоско дъно.

РИМ Кюстендил, инв. № II-471

Непубликувана

ГГ

Cat. № 145. Plate

Clay

D rim 13.5-14 cm; D base 6 cm; D body 12.5 cm; H 5.2 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century (?)

Wheel-thrown pottery, sandy clay, brown-black colour after firing.

Biconical body, wide rim with shallow grooves, flat base.

RHM Kyustendil, Inv. № II-471

Unpublished

GG

Кат. № 146. Купа

Керамика

D устие 18,5 см; D дъно 5,2 см; вис. 9 см

Неизвестно местонамиране

II – III в. (?)

Изработена на колело, от песъчлива глина със сив цвят. Тялото е с биконична форма и извито навън устие, отчупено на места. Дъното е оформено като ниско пръстеновидно столче.

РИМ Кюстендил, инв. № II-473

Непубликувана

ГГ

Cat. № 146. Bowl

Clay

D rim 18.5 cm; D base 5.2 cm; H 9 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century (?)

Wheel-thrown pottery, sandy clay, gray colour. Biconical body, everted rim, slightly damaged.

Low ring-shaped base.

RHM Kyustendil, Inv. № II-473

Unpublished

GG

Кат. № 147. Купа

Керамика

D устие 13,8–14,3 см; D дъно 4,5 см; вис. 8 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Изработена на колело, от пясъчлива глина със сиво-черен цвят.

Тялото е с полусферична форма, с тясно, хоризонтално срязано устие. Дъното е оформено като ниско пръстеновидно столче.

РИМ Кюстендил, инв. № II-472

Непубликувана

ГГ

Cat. № 147. Bowl

Clay

D rim 13.8–14.3 cm; D base 4.5 cm; H 8 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Wheel-thrown pottery, sandy clay, gray-black colour. Hemi-spherical body with a horizontal narrow rim and a low ring-shaped base.

RHM Kyustendil, Inv. № II-472

Unpublished

GG

Кат. № 148. Паница

Керамика

D устие 11 см; D дъно 4,6 см; вис. 4,5 см

Неизвестно местонамиране

II – III в. (?)

Изработена на колело, от пясъчлива глина, с бледожълт цвят след изпичането. Биконично тяло със заоблен преход, със силно стесняващи се към дъното стени и хоризонтално устие с два плитки жлеба. Дъното е оформено като ниско пръстеновидно столче.

РИМ Кюстендил, инв. № II-477

Непубликувана

ГГ

Cat. № 148. Bowl

Clay

D rim 11 cm; D base 4.6 cm; H 4.5 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century (?)

Wheel-thrown pottery, sandy clay, light yellow colour after firing. Biconical body with a round carination, horizontal rim with two shallow grooves. Low ring-shaped base.

RHM Kyustendil, Inv. № II-477

Unpublished

GG

Кат. № 149. Паница

Керамика

D устие 15,7 см; D дъно 5,8 см; D тяло 11 см; вис. 4,8 см

Неизвестно местонамиране

IV в.

Изработена на колело, от сива глина, покрита със сив лак, силно обезличен. Плитък съд с полусферична форма, с широко хоризонтално устие и жлеб по периферията на ръба. Дъното е оформено като ниско пръстеновидно столче. Отчупвания по устието.

РИМ Кюстендил, инв. № II-470

Непубликувана

ГГ

Cat. № 149. Plate

Clay

D rim 15.7 cm; D base 5.8 cm; D body 11 cm; H 4.8 cm

Provenance unknown

4th century

Wheel-thrown pottery, gray clay, gray glaze, very damaged. Hemi-spherical shape, wide horizontal rim and a groove at the edge of the rim. Low ring-shaped base. The rim is damaged.

RHM Kyustendil, Inv. № II-470

Unpublished

GG

Кат. № 150. Кана

Керамика

D устие 8 см; D дъно 6,5 см; D тяло 11,6 см; вис. 15 см

Неизвестно местонамиране

IV – V в.

Широкогърла кана с една дръжка. Изработена на колело, от песъчлива глина с голямо съдържание на слюда и сиво-черен цвят след изпичането. Къса, конична шийка, с масивен и извит навън устиен ръб. Несиметрично тяло със заоблен преход. Дръжката е с елипсоидно сечение. Дъното е оформено като ниско пръстеновидно столче.

РИМ Кюстендил, инв. № II-480

Непубликувана

ГГ

Cat. № 150. Jug

Clay

D rim 8 cm; D base 6.5 cm; D body 11.6 cm; H 15 cm

Provenance unknown

4th – 5th century

Jug with a wide neck and one handle. Wheel-thrown pottery, sandy clay, large amount of mica in the clay, gray-black colour after firing. Short conical neck and a thick everted rim. Asymmetrical body with a round carnation. The handle has an oval cross-section. Low ring-shaped base.

RHM Kyustendil, Inv. № II-480

Unpublished

GG

Кат. № 151. Чаша

Бронз

Вис. 4,9 см; D устие 5 см; D дъно 4,9 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Чаша с цилиндрична форма, отлята в калъп. Стените са украсени с три успоредни двойки окръжности. Дъното е кръгло, равно, с врязана окръжност и вдлъбната точка в центъра ѝ.

РИМ Плевен, инв. № 5162

Бънов, Найденов 2013, 49

ВН

Cat. № 151. Cup

Bronze

2nd – 3rd century

H 4.9 cm; D rim 5 cm; D base 4.9 cm

Provenance unknown

A cylindrical cup cast into a mold. The walls are decorated with three parallel pairs of circles. The base is flat, with an incised circle and a concave point in its center.

RHM Pleven, Inv. № 5162

Бънов, Найденов 2013, 49

VN

Кат. № 152. Съд

Бронз

Вис. 11 см; D устие 4,9 см; D тяло 10,3 см

Неизвестно местонамиране

II в.

Тялото е с яйцевидна форма, устието е оформено като масивен релефен пръстен. Атшетата са разположени в най-горната част на тялото, под устието. Дръжката е дъговидна, с ромбовидно сечение, завита в двата края. Дъното е кръгло, с ниско столче.

РИМ Плевен, инв. № 5163

Бънов, Найденов 2013, 45

ВН

Cat. № 152. Pot

Bronze

H 11 cm; D rim 4.9 cm; D body 10.3 cm

Provenance unknown

2nd century

Egg-shaped body, the rim is shaped as a solid relief ring. Arch-shaped handle curved at both ends with a rhomboid cross-section. Low pedestal base.

RHM Plevan, Inv. № 5163

See Бънов, Найденов 2013, 45

VN

Кат. № 153. Канделабър

Керамика

Дълж. 7,4 см; шир. 7,3 см; вис. 17 см

Гулянци (Утус)

IV в.

Фитилникът липсва. Дискът е конкавен. Плещите са наклонени навън; дръжката е пръстеновидна с две канелюри. Дъно с високо столче, преминаващо в почти цилиндрична колона и поставка с форма на пресечен конус (кухи отвътре). Украса на поставката – две врязани окръжности. Глина – сиво-кафяв цвят; покрит с налеп.

РИМ Плевен, инв. № 5117

Найденов, Торбов 2012, 781 и табл. V/17a-b

ВН

Cat. № 153. Candelabrium

Clay

L 7.4 cm; W 7.3 cm; H 17 cm

Gulyantsi (Utus)

4th century

The nozzle is missing. The discus is concave. The shoulders are slanting outwards; the handle is ring-shaped and there are two grooves. Base with a high pedestal turning into almost cylindrical column and pedestal shaped as a frustum of a cone (hollow inside). The pedestal is decorated with two incised circles. The clay is gray-brown.

RHM Plevan, Inv. № 5117

Найденов, Торбов 2012, 781 и табл. V/17a-b

VN

Кат. № 154. Лампа

Керамика
 Вис. 2,4 см; зап. дълж. 9,8 см; шир. 6,7 см
 Гулянци (Утус)
 II – III в.
 Запазени са части от резервоара, фитилника и дръжката. Диск – конкавен, ограден с два врязани и един релефен пръстен. Плуци – наклонени навън, орнаментирани с ови. Дъно – плоско, с марка „planta pedis“, оградено с врязан пръстен. Изображение – воин в колесница (бига) в ход надясно. Глина – жълто-кафяв цвят, лак – тъмно-кафяв.
 РИМ Плевен, инв. № 5118
 Найденов, Торбов 2012, 777 и табл. I/5
 ВН

Cat. № 154. Lamp

Clay
 H 2.4 cm; L 9.8 cm; W 6.7 cm
 Gulyantsi (Utus)
 2nd – 3rd century
 Fragments of the reservoir, the nozzle and handle are preserved only. The discus is concave surrounded with two incised and one relief ring. The shoulders are slanting outwards and are decorated with ovae. The base is flat bearing “planta pedis” stamp surrounded with an incised ring. Image – a warrior in a chariot (biga) to the right. Yellow-brown clay, dark brown glaze.
 RHM Plevен, Inv. № 5118
 Найденов, Торбов 2012, 777 и табл. I/5
 VN

Кат. № 155. Лампа

Керамика
 Вис. 3,1 см; дълж. 9,2 см; шир. 6,6 см
 Гулянци (Утус)
 II – III в.
 Част от диска липсва. Диск – плосък; плуци – с две релефни плочки. Канал на фитилника – с отвор за въздух. Дъно – плоско, ограничено с три врязани пръстена, марка FESTI. Глина – жълто-кафяв цвят, следи от тъмно-кафяв лак.
 РИМ Плевен, инв. № 5121
 Найденов, Торбов 2012, 776 и табл. III/1a-b, V/9
 ВН

Cat. № 155. Lamp

Clay
 H 3.1 cm; L 9.2 cm; W 6.6 cm
 Gulyantsi (Utus)
 2nd – 3rd century
 Part of the discus is missing; flat discus; two relief plates on the shoulders. The wick channel has an air hole. The base is flat with three incised rings, FESTI stamp. Yellow-brown clay, remains of dark brown glaze.
 RHM Plevен, Inv. № 5121
 Найденов, Торбов 2012, 776 и табл. III/1a-b, V/9
 VN

Кат. № 156. Лампа

Керамика
 Вис. 2,9 см; дълж. 8,9 см; шир. 6 см
 Неизвестно местонамиране
 II – III в.
 Диск – плосък; плуци – с две релефни плочки. Дъно – конкавно, с врязани пръстени, марка – нечетлива. Глина – сиво-кафяв цвят, следи от тъмно-кафяв лак.
 РИМ Плевен, инв. № 5518
 Найденов, Торбов 2012, 777
 ВН

Cat. № 156. Lamp

Clay
 H 2.9 cm; L 8.9 cm; W 6 cm
 Provenance unknown
 2nd – 3rd century
 Flat discus; two relief plates on the shoulders; the base is concave with incised rings, illegible stamp. Gray-brown clay, remains of dark brown glaze.
 RHM Plevен, Inv. № 5518
 Найденов, Торбов 2012, 777
 VN

Кат. № 157. Лампа

Керамика

Вис. 2,6 см; зап. дълж. 6,5 см; D дъно 3,4 см

Гулянци (Утус)

II – III в.

Фитилникът и част от тялото липсват. Диск – конкавен; плещи – хоризонтални, отделени от диска с две врязани окръжности. Изображение – кентавър. Глина – жълто-кафяв цвят, следи от светло-кафяв лак.

РИМ Плевен, инв. № 5119

Найденов, Торбов 2012, 771 и табл. I/6

VH

Cat. № 157. Lamp

Clay

H 2.6 cm; L (preserved) 6.5 cm; D base 3.4 cm

Gulyantsi (Utus)

2nd – 3rd century

The nozzle and part of the reservoir are missing. Concave discus; the shoulders are horizontal separated from the discus with two incised circles. Image – a centaur. Yellow-brown clay, remains of light brown glaze.

RHM Pleven, Inv. № 5119

Найденов, Торбов 2012, 771 и табл. I/6

VN

Кат. № 158. Лампа

Керамика

Вис. 2,8 см; дълж. 8,6 см; шир. 6,8 см

Гулянци (Утус)

II – III в.

Дръжката липсва. Диск – конкавен, ограден с релефен пръстен. Отвори за масло – два. Плещи – наклонени навън. Дъно – плоско. Украса: на диска – релефно изображение на съд (кратер); на релефния пръстен – коси врязвания; на фитилника – релефен орнамент (палмета). Глина – сиво-кафяв цвят, кафяв лак.

РИМ Плевен, инв. № 5120

Найденов, Торбов 2012, 774 и табл. II/10

VH

Cat. № 158 Lamp

Clay

H 2.8 cm; L 8.6 cm; W 6.8 cm

Gulyantsi (Utus)

2nd – 3rd century

The handle is missing. Concave discus surrounded with a relief ring; two filling holes; the shoulders are slanting outwards; the base is flat. The discus is decorated with a relief image of a vessel (crater); oblique incisions on the relief ring; relief motif (palmette) on the wick hole. Gray-brown clay, brown glaze.

RHM Pleven, Inv. № 5120

Найденов, Торбов 2012, 774 и табл. II/10

VN

Кат. № 159. Лампа

Керамика

Вис. 3,1 см; дълж. 10,2 см; шир. 7,4 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Диск – плосък; плещи – с две релефни плочки. Дъно – конкавно, с дублирана марка FORTIS. Глина – сив цвят, следи от кафяв лак.

РИМ Плевен, инв. № 5519

Найденов, Торбов 2012, 771 и табл. III/2a-b

VH

Cat. № 159. Lamp

Clay

H 3.1 cm; L 10.2 cm; W 7.4 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Flat discus; two relief plates on the shoulders; the base is concave with doubled FORTIS stamp. Gray clay, remains of brown glaze

RHM Pleven, Inv. № 5519

Найденов, Торбов 2012, 771 и табл. III/2a-b

VN

Кат. № 160. Лампа

Керамика

Вис. 2,7 см; дълж. 8,7 см; шир. 6 см

Неизвестно местонамиране

III – IV в.

Диск – конкавен с релефен пръстен. Плещи – хоризонтални; дръжка – пръстеновидна с канелюри. Дъно – конкавно с релефен пръстен. Релефна украса: на диска – четири радиални лъча и кръгчета между тях; на плещите – зигзаговиден орнамент с точки; фитилник отделен от плещите с орнамент „рибешка кост“, ред точки и хоризонтална черта с коси чертички. Глина – сиво-кафяв цвят.

РИМ Плевен, инв. № 5515

Найденов, Торбов 2012, 774 и табл. II/12

VH

Cat. № 160. Lamp

Clay

H 2.7 cm; L 8.7 cm; W 6 cm

Provenance unknown

3rd – 4th century

Concave discus with relief ring; horizontal shoulders; ring-shaped handle with grooves. The base is concave with relief ring. Relief decoration: the discus is decorated with four radial rays and circles between them; zig-zag motif with dots on the shoulders; the wick hole is separated from the shoulders by herring bone motif, a line dotted line and a horizontal line with oblique incisions. Gray-brown clay.

RHM Pleven, Inv. № 5515

Найденов, Торбов 2012, 774 и табл. II/12

VN

Кат. № 161. Лампа

Керамика

Вис. 5,3 см; D тяло 9,9 см

Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)

III – IV в.

Дебелостенна, изработена от глина с керемиден цвят с примеси от слюда, следи от вторично опалване върху тялото. Долната част е с форма на нисък пресечен конус, който преминава в скосени заоблени плещи. Устието е равно, ръбът е пръстеновидно профилиран, удебелен. Запазени са два елипсоидни фитилника, третият липсва. Плещите са украсени с врязана зигзагообразна линия.

НИМ, инв. № 63173

Непубликувана

ЛК, ЕП, КК

Cat. № 161. Lamp

Clay

H 5.3 cm; D body 9.9 cm

Ratiaria (present-day village of Archar, Vidin region)

3rd – 4th century

Thick-walled, made from brick coloured clay with mica and remains of secondary firing. The lower part is conical, the shoulders are rounded and oblique. The rim edge is thickened. Two of the three oval wick holes are preserved. The shoulders are decorated with a zig-zad incision.

NHM, Inv. № 63173

Unpublished

LK, EP, KK

Кат. № 162. Лампа

Бронз

Вис. 6,5 см; дълж. 12,3 см; шир. 6,3 см

II – III в.

Еднофитилна лампа с биконично тяло и пръстеновидно кухо столче. Кръгло капаче с коничен връх и шарнирно окачване. Отдолу четвъртит отвор, в който влиза върхът на канделабъра.

РИМ Благоевград, инв. № 1.10.2 – 143

Непубликувана

ЮБ, МГК, МП

Cat. № 162. Lamp

Bronze

H 6.5 cm; L 12.3 cm; W 6.3 cm

2nd – 3rd century

Single nozzle lamp with biconical body and ring-shaped hollow base. Small round lid with a conical tip and hinged connection. There is a quadrangular opening underneath for the top of the candelabrium.

RHM Blagoevgrad, Inv. № 1.10.2 – 143

Unpublished

YB, MGK, MP

Кат. № 163. Лампа

Бронз

Дълж. 5,7 см; вис. 3 см; тегло 36,33 г

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Еднофитилна лампичка – бронз, с един отвор за наливане на маслото, с листообразна дръжка.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1584

Непубликувана

ВП

Cat. № 163. Lamp

Bronze

L 5.7 cm; H 3 cm; weight 36.33 g

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Single nozzle lamp made from bronze with a single filling hole and a leaf-shaped handle.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1584

Unpublished

VP

Кат. № 164. Балсамарий

Стъкло

Вис. 11,5 см; D 4,9 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Балсамарий от прозрачно стъкло, плоско дъно и конично тяло, издължена цилиндрична шийка и хоризонтално венче.

РИМ Хасково, инв. № А-4538

РИМ Хасково. Каталог 2007, 47

ДО

Cat. № 164. Balsarium

Glass

H 11.5 cm; D 4.9 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Balsarium made from transparent glass; conical body and flat base, elongated cylindrical neck and horizontal rim.

RHM Haskovo, Inv. № A-4538

РИМ Хасково. Каталог 2007, 47

DO

Кат. № 165. Балсамарий

Стъкло

Вис. 16,8 см; D 4,9 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Балсамарий от прозрачно стъкло с крушовидна форма на тялото и леко конкавно дъно. Шийката е силно издължена, разширяваща се нагоре, без венче.

РИМ Хасково, инв. № А-4539

РИМ Хасково. Каталог 2007, 47

ДО

Cat. № 165. Balsarium

Glass

H 16.8 cm; D 4.9 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Balsarium made from transparent glass; pear-shaped body and slightly concave bottom. The neck is very long and flaring.

RHM Haskovo, Inv. № A-4539

РИМ Хасково. Каталог 2007, 47

DO

Кат. № 166. Флакон

Стъкло

Вис. 6,01 см; D макс. 4,4см

Неизвестно местонамиране

III – IV в.

Флакон от полупрозрачно зелено стъкло, с крушовидна форма и разширяваща се нагоре конична шийка и профилирано устие.

РИМ Хасково, инв. № А-4533

Непубликуван

ДО

Cat. № 166. Bottle

Glass

H 6.01 cm; D max. 4.4 cm

Provenance unknown

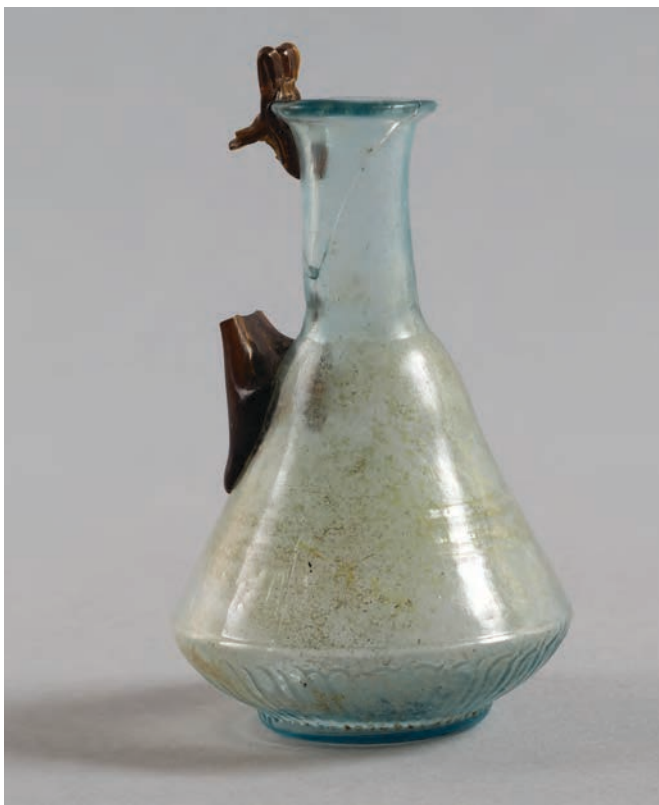
3rd – 4th century

Bottle made from semi-transparent green glass. Pear-shaped body, flaring neck and profiled rim.

RHM Haskovo, Inv. № A-4533

Unpublished

DO

Кат. № 167. Каничка

Стъкло

Вис. 9,6 см; D 5,7 см

Неизвестно местонамиране

II – IV в.

Каничка от бледосиньо прозрачно стъкло. Тялото е с форма на два пресечени конуса. Долният е покрит с овоиден орнамент. Леко конкавното столче е украсено с концентрични релефни окръжности. Дръжката (частично запазена) е изработена от кафяво стъкло.

РИМ Хасково, инв. № А-4536

Непубликувана

ДО

Cat. № 167. Jug

Glass

H 9.6 cm; D 5.7 cm

Provenance unknown

2nd – 4th century

Small jug made from light blue transparent glass. Biconical body; the lower part is decorated with ovae. The slightly concave pedestal base is decorated with relief concentric circles. The handle is partially preserved and is made from brown glass.

RHM Haskovo, Inv. № A-4536

Unpublished

DO

Кат. № 168. Ойнохое

Стъкло

Вис. 9,4 см; D 4,8 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Ойнохое, изработено от непрозрачно зелено стъкло, с профилирано „прищипнато“ устие и разширяваща се нагоре шийка, обхваната през средата от релефен пръстен. Разширяващото се към раменете тяло е украсено с три реда релефни обрамчени в правоъгълници пъпки. Столчето е ниско, пръстеновидно, а дръжката – канелирана.

РИМ Хасково, инв. № А-4534

РИМ Хасково. Каталог 2007, 43; Петров 2010, 92 – № 89

ДО

Cat. № 168. Oenochoe

Glass

H 9.4 cm; D 4.8 cm

Provenance unknown

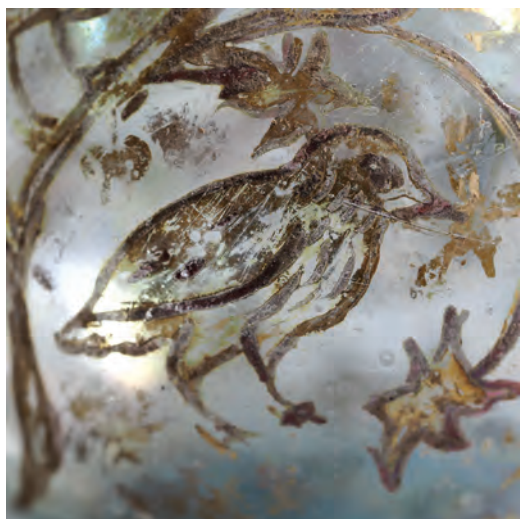
2nd – 3rd century

Oenochoe made from non-transparent green glass. The rim is profiled, the neck flares and there is a relief ring on its middle part. The body is decorated with three rows of buds in rectangles. The base is low and ring-shaped and the handle is grooved.

RHM Haskovo, Inv. № A-4534

РИМ Хасково. Каталог 2007, 43; Петров 2010, 92 – № 89

DO

Кат. № 169. Ойнохое

Съкло, позлата

Вис. 13,5 см; D 8,5 см

Неизвестно местонамиране

IV – VI в.

Ойнохое, изработено от прозрачно съкло, с крушовидно тяло и „прищипнато“ устие. Дръжката е с обло сечение, издигаща се над устието. Тялото е украсено с птици и клонки, рисувани със златна амалгама и контур от кафява боя.

РИМ Хасково, инв. № А-4532

РИМ Хасково. Каталог 2007, 50; Петров 2010, 100 – № 110

ДО

Cat. № 169. Oenochoe

Glass, позлата

H 13.5 cm; D 8.5 cm

Provenance unknown

4th – 6th century

Oenochoe made of transparent glass. Pear-shaped body; the handle has a round cross-section and rises over the rim. The body is decorated with birds and sprays painted with gold amalgam and contour of brown paint.

RHM Haskovo, Inv. № A-4532

РИМ Хасково. Каталог 2007, 50; Петров 2010, 100 – № 110

DO

Кат. № 170. Зооморфен съд

Стъкло
 Вис. 9,8 см; дълж. 8,7 см
 Неизвестно местонамиране
 VII – IX в.
 Стъклен съд с формата на камила, от бледосиньо полупрозрачно стъкло. От гърба на камилата излиза цилиндрична шийка с хоризонтални канелюри и заоблено венче.
 РИМ Хасково, инв. № А-4535
 Петров 2010, 87 – № 90
 ДО

Cat. № 170. Zoomorphic vessel

Glass
 H 9.8 cm; L 8.7 cm
 Provenance unknown
 7th – 9th century
 Camel-shaped vessel made from light blue semi-transparent glass. The cylindrical neck with horizontal grooves is on the camel's back.
 RHM Haskovo, Inv. № A-4535
 Петров 2010, 87 – № 90
 DO

През 1991 г. от сградата на Регионален исторически музей Видин са откраднати два изключително ценни експоната. Това са мраморна антична стауетка, наречена „Почиващият Херакъл“ и бронзова глава от статуя, определена като изображение на император Траян. И двата артефакта са от ранната римска императорска епоха. От проведените оперативни мероприятия от служители на МВР е установено, че лица от криминалния контингент са съпричастни към случая и правят опити за продажба или незаконен трафик извън границите на България с цел продажба на западни колекционери. Направена е организация за извършване на доверителна сделка от служител на МВР с лицата, съхраняващи откраднатата статуя. В района на Югозападна България е уговорена среща с криминално проявените лица и при установяване, че откраднатите находки са на мястото на сделката, лицата са задържани и находките са иззети. Това е една от първите сделки със служител под прикритие в България.
МВР

In 1991, the following two extremely valuable exhibits were stolen from the Regional Museum of History in Vidin: an antique marble statuette of the "Resting Hercules" type and a bronze head of a statue, identified as an image of the Emperor Trajan. Both artifacts are dated to the early Roman imperial period. As a result of operational activities carried out by the Ministry of Interior officials, it was established that common criminals were involved in the criminal case and tried to sell the items or make them subject to illegal traffic outside the borders of Bulgaria in order to sell them to collectors in the western countries. A trust deal with the persons keeping the stolen statue was prepared by the Ministry of Interior official. A meeting with the criminals was arranged in the region of southwestern Bulgaria and when the stolen finds were at the place of transaction, the persons were arrested and the finds were confiscated. This is one of the first deals with undercover police officer in Bulgaria.

MI

Кат. № 171. Херакъл

Епитрапезиос

Мрамор

Вис. 41 см; постамент 25-30 см

Рацария (дн. с. Арчар, Видинско)

II в.

Херакъл е представен в момент на почивка, седнал върху скала, с приведено тяло и отпуснат боздуган. Лявата ръка е отчупена.

РИМ Видин, инв. № ВДМ А - 461

Атанасова 1964, 28, обр. 6-9; Атанасова-Георгиева, Митова-Джонова 1985, 105-106

ФФ

Cat. № 171. Heracles Epitrapezios

Marble

H 41 cm; pedestal 25–30 cm

Ratiaria (the present-day village of Archar, Vidin region)

2nd century

Heracles is portrayed in a moment of rest, sitting on a rock with his body bent and loose club. The left arm is broken.

RHM Vidin, Inv. № ВДМ А - 461

Атанасова 1964, 28, обр. 6-9; Атанасова-Георгиева, Митова-Джонова 1985, 105-106

FF

172

Кат. № 172. Портрет на млад мъж

Бронз

Вис. 37 см; отчупен в основата

Бонония (дн. гр. Видин)

Краят на I – началото на II в.

Портрет на млад мъж със сресана напред коса с вълнисти къдрици. От двете страни на лицето има правоъгълни връзвания, които не са разположени симетрично.

РИМ Видин, инв. № ВДМ А - 905

Атанасова 1963, 13-15, обр. 1-Z; Атанасова-Георгиева, Митова-Джонова 1985, 15-17

ФФ

Cat. № 172. Portrait of a young man

Bronze

H 37 cm; the base is broken

Bononia (the present-day town of Vidin)

Late 1st – early 2nd century

Portrait of a young man with combed curly hair. There are rectangular cuts on both sides of the face, which are not symmetrical.

RHM Vidin, Inv. № ВДМ А - 905

Атанасова 1963, 13-15, обр. 1-Z;

Атанасова-Георгиева, Митова-Джонова 1985, 15-17

FF

Кат. № 173. Глава от статуетка на Аполон

Мрамор

11,8 x 8 x 8,8 см

Неизвестно местонамиране

I – II в.

Представено е младежко лице с нежни черти. Косата е със сложна прическа, оформяща венец на главата, с подчертаване на множеството преплетени кичури. На върха е оформен нимб. Ранноримска реминисценция на характерните черти на елинистическия портрет.

РИМ София, инв. № МИС А 7721

Непубликувана

КШ

Cat. № 173. A head of an Apollo figurine

Marble

11.8 x 8 x 8.8 cm

Provenance unknown

1st – 2nd century

The face of a young man with delicate features is represented. The hairstyle is complex; the hair is combed as a wreath with many intertwined strands. There is a nimbus on the top. Early Roman reminiscence of the typical features of the Hellenistic portrait.

RHM Sofia, Inv. № МИС А 7721

Unpublished

KSh

Кат. № 174. Статуетка на Аполон

Бронз

Вис. 9,1 см; шир. 3,68 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Права гола фигура на Аполон в цял ръст, стъпил върху овален постамент (основа). През гърдите отдясно наляво е праметнат ремък, придържащ колчан със стрели на гърба. На челото косата е оформена като венец, а на тила е издигната нагоре.

РИМ Хасково, инв. № А-5395

Непубликувана

ДО

Cat. № 174. Apollo figurine

Bronze

H 9.1 cm; W 3.68 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Standing naked figure of Apollo in full height on an oval pedestal (base). There is a strap over the chest from right to left, holding a quiver with arrows on his back. The hair is shaped like a wreath on the forehead, and raised upwards at the nape of the neck.

RHM Haskovo, Inv. № А-5395

Unpublished

DO

Кат. № 175. Статуетка на Хермес

Бронз

Вис. 6,7 см

Неизвестно местонамиране

II – III в. (?)

Богът е представен гол, прав, с обърната наляво глава. С дясната ръка Хермес е държал кесия, от която е запазена само горната част. Върху глезените са представени по две крила.

РИМ Враца, инв. № В1447

Непубликувана

НТ

Cat. № 175. Hermes figurine

Bronze

H 6.7 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century (?)

The deity is portrayed standing and naked, with his head turned to the left. In his right hand Hermes was holding a purse whose upper part is preserved only. There is a pair of wings on each ankle.

RHM Vratsa, Inv. № В1447

Unpublished

NT

Кат. № 176. Лява човешка длан, вероятно част от статуя

Бронз

Дълж. 16 см; шир. 11,34 см; деб. 7,7 см

II – III в.

Лява човешка длан с много добре анатомично предадени пръсти със свивки и нокти.

Липсва горната част на дланта.

РИМ Благоевград, инв. № 1.10.2 – 170

Непубликувана

ЮБ, МГК, МП

Cat. № 176. Left human palm, probably a fragment of a statue

Bronze

L 16 cm; W 11.34 cm; T 7.7 cm

2nd – 3rd century

Left human palm with precisely anatomically arranged fingers with curves and nails. The upper part of the palm is missing.

RHM Blagoevgrad, Inv. № 1.10.2 – 170

Unpublished

YB, MGK, MP

**Кат. № 177. Женска фигура
(вероятно дръжка от огледало)**

Олово

4,9 x 2,6 x 0,7 см

Неизвестно местонамиране

III в.

Полугола женска фигура, долната част на тялото е покрита с драперия – Венус Пудика (?). Липсва главата.

РИМ София, инв. № МИС А 7723

Непубликувана

КШ, ЛД

**Cat. № 177. Female torso
(probably a handle of a mirror)**

Lead

4.9 x 2.6 x 0.7 cm

Provenance unknown

3rd century

A half-naked female body, with the lower part covered with a drapery – Venus Pudica (?). The head is missing.

RHM Sofia, Inv. № МИС А 7723

Unpublished

KSh, LD

Кат. № 178. Плочка-матрица

Бронз

Височина 11,62 см; широчина 8,3 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Плочка с изображение на Зевс в едикула. Лявата му ръка е вдигната нагоре и държи жезъл. През нея е праметнат краят на тогата, покриваща тялото. В дясната ръка държи патера. До краката му отдясно има изображение на орел.

РИМ Хасково, инв. № А-4818

РИМ Хасково. Каталог 2007, 44

Петров 2010, 88 – № 101

ДО

Cat. № 178. Tablet-mold

Bronze

H 11.62 cm; W 8.3 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

A tablet with Zeus in aedicula. The left arm of the deity is raised and holds a scepter. It is wrapped by the end of the toga covering the body. The right hand holds a patera. An eagle is depicted at his right leg.

RHM Haskovo, Inv. № А-4818

РИМ Хасково. Каталог 2007, 44

Петров 2010, 88 – № 101

DO

Кат. № 179. Оброчна плочка

Мрамор

16 x 13 см

Втора половина на II – начало на III в.

Мраморна оброчна плочка на богинята Хеката в ролята ѝ на Тройната Хеката. Има правоъгълна форма. По периферията е оформена декоративна рамка. По изображението са останали следи от допълнително украсяване с червена, синя и черна боя. Сравнително примитивен маниер на изображение, характерен за провинциално ателие, намирало се най-вероятно в днешна Североизточна България.

РИМ Шумен, инв. № Вр. 56/3

Непубликувана

СС

Cat. № 179. Votive tablet

Marble

16 x 13 cm

Second half of the 2nd – early 3rd century

Marble votive tablet of the Goddess Hecate represented as Three-formed Hecate. The tablet is rectangular. There is a decorative frame at the periphery. Remains of red, blue and black paint are visible on the image. The relatively primitive depiction is typical for a provincial workshop, which probably functioned in present-day Northeastern Bulgaria.

RHM Shumen, Inv. № Bp. 56/3

Unpublished

SS

Кат. № 180. Оброчна плочка „Дунавски конници“

Олово

Вис. 10,6 см; шир. 8,8 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Правоъгълна форма, разделена е на три полета. Върху най-долното са изобразени клонка, кама, три триножника и в центъра – кантарос, последван от три торкви. Средното поле е най-широко – в центъра е изобразена Великата богиня-майка, стъпила на риба върху пиедестал. От двете ѝ страни – по един конник. Над нея – две симетрични арки. Във фронтоната са изобразени бюстовете на Луна и Сол.

РИМ Плевен, инв. № 5164

Непубликувана

ВН

Cat. № 180. Danubian horsemen votive tablet

Lead

H 10.6 cm; W 8.8 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

Rectangular tablet divided into three fields. A spray, a dagger, three tripods, and a cantharos in the center, followed by three torqs is depicted in the lower field. The Great Mother Goddess standing on a fish on a pedestal is portrayed in the center of the middle field, which is the widest. In the center is depicted the Great Mother Goddess, standing on a pedestal. There is a horseman at her both sides. There are two symmetrical arches above her. The bust of the Moon and the Sun are represented on the pediment.

RHM Pleven, Inv. № 5164

Unpublished

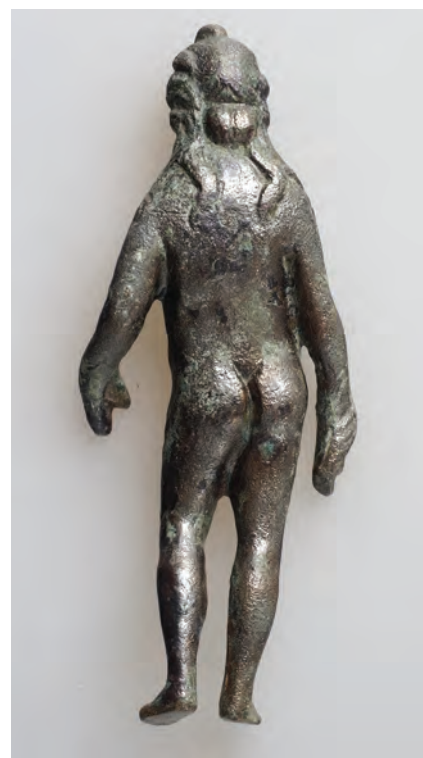
VN

Кат. № 181. Статуетка

Бронз
Вис. 8,1 см; макс. шир. 3,3 см
Неизвестно местонамиране
II – III в.
Статуетка – бронз, фигура на бог Аполон.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-
AII-1544
Непубликувана
ВП

Cat. № 181. Figurine

Bronze
H 8.1 cm; W max. 3.3 cm
Provenance unknown
2nd – 3rd century
Bronze figurine of Apollo.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-AII-1544
Unpublished
VP

Кат. № 182. Оброчна плочка на Силван

В средите на криминалния контингент се появява информация за особено ценна и рядка оброчна плочка, намерена при иманярски разкопки в района на Монтана и Враца. Плочката е с изображение на бог Силван. В резултат на проведени мероприятия на служители на МВР е добита информация, че се подготвя сделка с оброчната плочка в околностите на гр. Монтана от лица от специализирания криминален контингент. При обход на района на сделката и заградителни мероприятия оброчната плочка е установена в изоставена селскостопанска постройка, явно изхвърлена от криминално проявените лица, усетили полицейското присъствие. Находката е предадена на НИИМ, поради неизяснения ѝ произход и местонамиране от иманярите.
МВР

Мрамор
Вис. 46 см; шир. макс. 29,5 см; деб. 8 см
От района на гр. Монтана
III в.

Изработена във висок релеф, с добри пропорции, детайлизиране на изображението и мекота на релефа. Представен е Силван, прав, анфас, облечен в къса, препасана туника с дълги ръкави и хламида, закопчана с кръгла аграфка. Обут е във високи ботуши (ендромиди), на главата има шапка тип „петасос“. В дясната си ръка богът държи косер, а с лявата прикрепя към рамото си огромен клон със седем издължени листа. От лявата му страна, при краката, е изваяно куче с верижка на шията. Върху рамката на плочата има надпис на латински език: *Marcianus ex voto posui(t)* (Марциан постави заради (изпълнения) оброк (към Силван)).

НИИМ, инв. № КВП 17672
Непубликувана
ЕП, КК

Cat. № 182. Votive tablet of Silvanus

There was information sharing between the common criminals about particularly valued and rare votive tablet found during treasure hunting excavations in the region of Montana and Vratsa. The relief image of god Silvanus is depicted on the tablet. As a result of implemented investigation, the Ministry of Interior officials received information that the votive tablet was subject to bargaining between criminals in the vicinity of Montana. After inspection of the transaction area and barrage events, the votive tablet was found in an abandoned farmhouse, apparently thrown out of the criminals who noticed the police presence in the region. The find was handed over to the National History Museum due to unknown origin and provenance.

MI

Marble
H 46 cm; W max. 29.5 cm; T 8 cm
Montana region
3rd century

The image is carved in a high relief and is characterized by good proportions, many details and softness of the relief. Silvanus is portrayed standing, *en face*, dressed in a short girdled long-sleeved tunic and chlamydia, attached with a round brooch. He wears high boots on his feet (*endromides*) and a petasos on his head. The deity holds a pruning knife in his right hand and with his left hand attaches a huge tree branch with seven elongated leaves to his shoulder. A dog with a chain on the neck is standing at his left leg. There is a Latin inscription on the tablet's frame: (*Martianus ex voto posui (t)*) (Martian put it for the (kept) promise (to Silvanus)).

NHM, Inv. № КВП 17672
Unpublished
ЕП, КК

M ARCIANVS SEXVO TOPOSVI

Ограбването на тракийските колесници

Едни от най-знаковите паметници от периода на римската античност, откривани по днешните български земи, са прочутите тракийски колесници. При знатните траки от тази епоха често се среща обичаят те да бъдат погребвани заедно с любимата им кола, конски впряг и ездитен кон. Така, заедно с многобройните представителни погребални дарове, също се е подчертавал високият социален статус на починалия.

За това колко богата на този тип паметници е нашата страна и колко важни са те и за общоевропейската история е достатъчно да бъде споменат фактът, че днес от територията на Древна Тракия са познати над 250 комплекса с колесници (уви, много от тях известни от иманярски набези), а от територията на днешна Унгария (вторият по важност ареал, в който паметници от този тип се откриват с висок интензитет), известните колесници са едва 29.

Този обичай, разпространен в Тракия, дава възможност да придобием представа за различните видове антични коли. Полаганите двуколки и четириколки са луксозни пътнически колесници, изработени с различни конструктивни решения. Те са богато украсени с голямо количество метални части с висока художествена стойност. Всички елементи са изработени с голямо майсторство. Железните части са ковани и оформени естетично като геометричен или растителен елемент. Много от функционалните елементи от колите са изработени от фигурален бронз. Изобилстват украси от бронзови (много често посребрени) апликации и скулптури.

Точно този факт се превръща в пагубен за съдбата на тракийските колесници. Не е трудно да бъдат научени някои основни принципи къде спрямо гробното съоръжение са били разполагани тези толкова интересни обекти. При познаването на тези правила и с помощта на съвременни технически средства за иманярите не е трудно да локализират къде има аномалия, свързана с голямо количество метал. След това вандалски (често само за една нощ) частите от колесницата се изкопават и ограбват, като в повечето случаи на грабеж са подложени елементите на украсата, притежаващи висока художествена стойност. Това жестоко и безогледно съсипване на останките от колесници води до непоправима загуба на важна информация не само за погребалните обичаи и вярванията на тогавашното население, но и за конструк-

Looting Thracian chariots

The famous Thracian chariots are among the most iconic monuments from the Roman Period ever discovered in present-day Bulgaria. In this period, noble Thracians had the custom to be buried with their favourite carriage, a team of horses, and a saddle-horse. Together with the numerous luxury grave goods, they emphasized the elevated social status of the deceased.

A single fact is sufficient to illustrate how rich Bulgaria is of such monuments and how important are they for the history of Europe as a whole. Until today, more than 250 burials with chariots are known from Ancient Thrace (unfortunately, many of them registered after looters' activities), while from present-day Hungary, which is the second most important area in terms of discoveries of such monuments, there are only 29 known chariots.

This typical Thracian custom provides the opportunity to study various types of ancient carriages. The two-wheeled and four-wheeled vehicles were luxury carriages implementing various constructions. They were richly decorated with numerous metal parts of high artistic value. All elements were made with great skill. Iron parts were hammered and esthetically crafted in geometrical or floral shapes. Many of the functional elements of the carriages were of figural bronze. There are numerous bronze (often silver-plated) decorative appliques and statuettes.

Изхвърлени железни части от конструкцията на ограбена колесница. От района на Кортен, Южна България
Discarded iron parts from a looted ancient carriage. Near the village of Korten, South Bulgaria

цията на античните коли. Единствено при систематично археологическо проучване на този тип паметници, при което се регистрира всеки детайл (буквално всяко гвоздейче) и неговото точно място, може да бъде направена пълноценна възстановка и да се спаси информацията за функционалните характеристики и конструкцията на различните видове коли. При иманярските посегателства техните конструктивни елементи (обикновено от желязо) се изхвърлят от иманярите като непотребни. Така, когато тяхното място и контекст са компрометирани за нас, често е невъзможно да възстановим конструкцията и общия вид на колата.

През последните години в България се достигна до унищожаването на многобройни колесници и безвъзвратно бе загубена безценна информация. Интересни находки бяха разпръснати по частни колекции (у нас и в чужбина).

Район на с. Езеро. След разчистване на иманярския изкоп се виждат частично разрушените скелети на конете и мястото на липсващата колесница

Cleaning a looters' pit reveals the partially disturbed skeletons of the horses and the place of the missing carriage. Near the village of Ezero

Иманярски изкоп в Източната могила при с. Караново. На дъното се виждат шините от колелата на ограбената колесница

Looters' pit in the Eastern Tumulus at the village of Karanovo. The rims of the wheels of the looted carriage could be seen at the bottom

Precisely this fact has become the curse of the Thracian chariots. It is easy to learn the basic principles of the location of these precious objects regarding the burial structure. Knowing these principles and with the use of modern technology, looters could easily detect an anomaly related to a large amount of metal. Then, in a most brutal manner (often for a single night), the parts of the carriage are excavated and robbed – most often, the looters target the decorations that are of high artistic value. This savage and unscrupulous devastation of the remains of chariots brings not only an irretrievable loss of important information regarding the burial customs and beliefs of the ancient population, but also loss of priceless evidence about the construction of the ancient carriages. Only the systematic archaeological investigation of such monuments with precise registration of every detail (literally every single nail) and its position could lead to an adequate reconstruction and preservation of the information of the functional specifics and the construction of the various carriages. When they are looted, the functional elements (usually made of iron) are discarded as worthless. Thus, when their position and context have been compromised, it is often impossible for us to reconstruct the construction and the general appearance of the carriage.

In the last few years, numerous carriages were destroyed in Bulgaria and priceless information was lost for good. Valuable finds were scattered in private collections in the country and abroad.

The known carriages from Pannonia and Gallia number

Железни части от конструкцията на ограбена колесница. Района на с. Кортен

Iron parts from a looted carriage. Near the village of Korten

Известните коли от Панония и Галия са 33, докато само извадените и унищожени от иманяри коли в България (по статистика до миналата година) наброяват 151. Това е унищожаване не само на един интересен национален паметник, а на част от световното културно-историческо наследство.

В настоящата изложба като пример е представена художествена метална украса от тракийски колесници, спасени при акции на служители на МВР.

33, while those robbed by looters in Bulgaria are 151 (according to last year statistics). What is destroyed is not only an interesting national monument but also part of the global cultural and historical heritage.

The present exhibition features as an example the artistic metal decorations of two Thracian carriages saved during operations of the Ministry of Interior.

Ограбена колесница в района на с. Садиево. По стените на ямата се виждат следите от работата на иманярите с багер

Looted chariot near the village of Sadi-evo. Traces of the bucket of the excavator are visible on the walls of the pit

Кат. № 183–186
Апликации за колесница

Бронз
Винарово, Старозагорско
II в.
НИМ
Penkova et al. 2017, 268-269
ЕП

Cat. № 183–186
Appliques of a chariot

Bronze
Vinarovo, Stara Zagora region
2nd century
NHM
Penkova et al. 2017, 268-269
EP

183

Кат. № 183. Кръгли апликации – 5 броя

Бронз

Вис. 7,5 см; основа 5,6 x 5 см

Вис. 7,5 см; основа 5,9 x 5,1 см

Вис. 8 см; основа 5,9 x 4,6 см

Вис. 7,9 см; основа 5,7 x 5,1 см

Вис. 7,9 см; основа 5,5 x 4,9 см

D на кръглите пластини 11,2 – 11,8 см

Вероятно са били разположени симетрично върху коша на колесницата. Състоят се от две части – диск, украсен с врязани концентрични линии в края и около вдлъбнатото поле, в което се е закрепял бюст на сатир. Могат да се разделят на две групи според иконографията и стила на изображенията:

А: Сатири с къдрави, прибрани назад коси, пластични бръшлянови венци, привързани с лента и прецизно моделирани лица.

Б: Сатири с разделена на кичури коса, един от които се издига като пламък в средата и грубо изработени лица.

Инв. № 31664

Cat. № 183. Round appliques, 5 items

Bronze

H 7.5 cm; base 5.6 x 5 cm

H 7.5 cm; base 5.9 x 5.1 cm

H 8 cm; base 5.9 x 4.6 cm

H 7.9 cm; base 5.7 x 5.1 cm

H 7.9 cm; base 5.5 x 4.9 cm

D of the round appliques 11.2–11.8 cm

The appliques were probably attached symmetrically on the chariot's basket. They consist of two parts: a disk decorated with incised lines at the end and around the concave field in which a bust of a satyr was attached. They can be divided into two groups according to the iconography and the style of the images:

A: Satyrs with curly hair combed backward, relief ivy wreaths tied up with a ribbon and precisely modelled faces.

B: Satyrs with bushy locks of hair one of them rising like a flame in the middle and roughly portrayed faces.

Inv. № 31664

Кат. № 184. Главини – 2 броя

Бронз

Вис. 12,8 см; D 13,1 см

Вис. 13 см; D 13,4 см

Върху кръглите основи са разположени цилиндрични втулки, завършващи с лъвски глави. При моделирането на лицето на лъва майсторът е показал завидно умение – гривата е предадена чрез снопове кичури, оформени като пламъци, веждите са очертани чрез пояс от насечки, продълговатите изпъкнали очи са оградени с релефни клепачи. Изображението, макар и от доста по-късно време, следва традициите на старите тракийски майстори.

Инв. № 31666

Cat. № 184. Naves, 2 items

Bronze

H 12.8 cm; D 13.1 cm

H 13 cm; D 13.4 cm

There are cylindrical sleeves ending with lion's heads on the round bases. The face of the lion is modelled extremely skillfully – the mane is presented by locks of hair resembling flames, the eyebrows are marked by a band of incisions, the oblong protruding eyes are surrounded by relief eyelids. The image, although from a much later period, follows the traditions of the old Thracian craftsmen.

Inv. № 31666

Кат. № 185. Ажурни апликации – 2 броя

Бронз

Вис. 17,4 см; шир. 18 см

Вис. 18,5 см; шир. 18 см

Вероятно са украсявали двете страни на коша на колесницата, непосредствено до щита, тъй като обратната им страна е необработена. В пространството, наподобяващо вътрешност на храм с гладки колони с означени бази и архитрав, е представен Дионис, гол, прав, анфас, с прибрана на кок коса и с бръшлянов венец на главата, привързан с лента. В дясната ръка богът държи кантарос, а с лявата се опира на висок тирс. Лицето е с добре моделирани черти, тялото е с хармонични пропорции и с пластично предадена мускулатура. Вдясно от бога се вижда пантера, която се опира с предните си крака на дясното му коляно.

Инв. № 31663

Cat. № 185. Lacework appliques, 2 items

Bronze

H 17.4 cm; W 18 cm

H 18.5 cm; W 18 cm

The appliques probably decorated both sides of the chariot immediately next to the shield because their back side is not finished. Dionysus is presented naked, *en face* with a hair shaped into a bun and an ivy wreath tied up with a ribbon, standing in a space resembling the interior of a temple with smooth columns with marked bases and an architrave. The god holds cantharos in his right hand, and his left hand rests on a high thyrsus. The face well portrayed, the body has harmonic proportions and nicely modelled muscles. There is panther to the right of Dionysus, which rests her front paws on his right knee.

Inv. № 31663

Кат. № 186. Навръшници – 2 броя

Бронз

Десен: вис. 20 см; D 6,7 см

Ляв: вис. 21 см; D 6,3 см

Изработени са във форма на човешки ръце, лява и дясна. Отвътре са кухи, палецът е доста раздалечен от другите пръсти, вероятно за да има място за кожения ремък, който е прикрепял коша към шасито.

Инв. № 31665

Cat. № 186. Bronze decoration of a chariot, 2 items

Bronze

Right: H 20 cm; D 6.7 cm

Left: H 21 cm; D 6.3 cm

They are made in the shape of human hands, left and right. They are hollow and the thumb is quite distant from the other fingers, probably to provide enough space for the leather strap which attaches the basket to the chassis.

Inv. № 31665

Кат. № 187–197

Апликации от колесница

Бронз
Неизвестно местонамиране
II - III в.
Бронзови апликации от колесница със синкретични изображения от гръцката митология, смес от култовете към Дионис и Леда.
РАМ Пловдив
Непубликувани
СЧ

Cat. № 187-197

Appliques of a chariot

Bronze
Provenance unknown
2nd – 3rd century
Bronze appliques of a chariot with syncretic images from the Greek mythology, combining the Dionysus and Leda cults.
RAM Plovdiv
Unpublished
SCh

Кат. № 187. Апликация от колесница

Бронз
Вис. 19,1 см; шир. 19,3 x 22 см
Централна апликация от коша на колесница. Представен е бюст на Дионис насреща върху малък постамент. Около него има четири релефни лозови листа. Дионис е препасан с небрида (кожа на сърна, чиято глава се вижда под лявото рамо). Главата е сравнително малка. Лицето е с правилни черти, косата е разделена на път с два кичура, които се спускат на плещите. Върху косата му има венец от гроздове.
Инв. № II-3387

Cat. № 187. Applique of a chariot

Bronze
H 19.1 cm; W 19.3 x 22 cm
Central applique of a basket of a chariot. A bust of Dionysus is presented *en face* on a small pedestal. There are four relief vine leaves around him. Dionysus is girded with a nebris (the skin of a roe, whose head is visible under the left shoulder). The god's head is relatively small. The face has regular features, the hair is parted and two locks of hair fall down on the shoulders. Dionysus is wreathed with a bunch of grapes.
Inv. № II-3387

Кат. № 188. Апликация от колесница

Бронз
Вис. 11,7 см; шир. 5 x 6 см; D сфера 5,7 см
Върху правоъгълен, профилиран в предната част постамент е излята сфера върху кръгла поставка. Върху кълбото е моделирана релефна розета. Задната част на постамента е с врязана зигзаго-видна украса и точки.
Инв. № II-3391-2

Cat. № 188. Applique of a chariot

Bronze
H 11.7 cm; W 5 x 6 cm; D sphere 5.7 cm
A sphere is cast on a round stand on a rectangular pedestal with a profiled front part. A relief rosette is shaped on the sphere. The back part of the pedestal is decorated with zig-zags and dots.
Inv. № II-3391-2

Кат. № 189. Апликация от колесница

Бронз
Вис. 11,5 см; шир. 5 x 5,7 см;
D сфера 5,6 см
Върху правоъгълен, профилиран в предната част постамент е излята сфера върху кръгла поставка. Върху сферата е моделирана релефна розета. Задната част на постамента е с врязана зигзаго-видна украса и точки.
Инв. № II-3391-1

Cat. № 189. Applique of a chariot

Bronze
H 11.5 cm; W 5 x 5.7 cm; D sphere 5.6 cm
A sphere is cast on a round stand on a rectangular pedestal with a profiled front part. A relief rosette is shaped on the sphere. The back part of the pedestal is decorated with zig-zags and dots.
Inv. № II-3391-1

Кат. № 190. Апликация от колесница

Бронз
Вис. 7,5 x 11,7 см; шир. 8,5 см;
D сфера 5,6 см
Листовидно оформена бронзова апликация за колесница. Върху листа е запоена сфера с релефна четирилистна розета върху кръгла поставка. По края на листовидния елемент са гравирани гроздове и ластари.
Инв. № II-3388-1

Cat. № 190. Applique of a chariot

Bronze
H 7.5 x 11.7 cm; W 8.5 cm; D sphere 5.6 cm
A leaf-shaped bronze application of a chariot. A sphere with a four-leaf rosette on a round stand is soldered on the leaf. Bunches of grapes and sprouts are engraved on the edges of the leaf-shaped element.
Inv. № II-3388-1

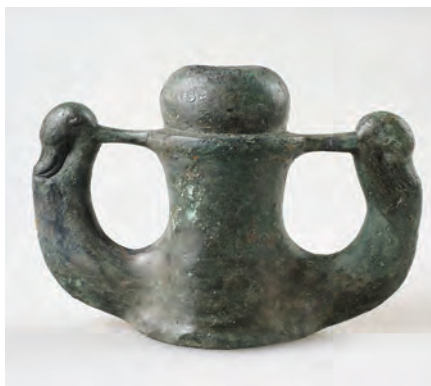
Кат. № 191. Апликация от колесница

Бронз
Вис. 7 x 9,8 см; шир. 9 см; D сфера 5,55 см
Листовидно оформена бронзова апликация за колесница. Върху листа е запоена сфера с релефна четирилистна розета върху кръгла поставка. По края на листовидния елемент са гравирани гроздове и ластари.
Инв. № II-3388-2

Cat. № 191. Applique of a chariot

Bronze
H 7 x 9.8 cm; W 9 cm; D sphere 5.55 cm
A leaf-shaped bronze application of a chariot. A sphere with a four-leaf rosette on a round stand is soldered on the leaf. Bunches of grapes and sprouts are engraved on the edges of the leaf-shaped element.
Inv. № II-3388-2

**Кат. № 192. Навръшник
от колесница**

Бронз
Вис. 11,4 см; шир. 16,3 см
Бронзов навръшник за колесница с цилиндрична втулка, която завършва със заоблен връх. Страничните куки, които излизат от основата на втулката и изви-ват под прав ъгъл нагоре, са оформени като лебедови шии с прибрани глави.
Инв. № II-3389-1

**Cat. № 192. Bronze decoration of a
chariot**

Bronze
H 11.4 cm; W 16.3 cm
Bronze decoration of a chariot with a cylindrical sleeve ending with a rounded tip. The side hooks which extend from the base of the sleeve and curve at right angles upwards are shaped as swan's necks.
Inv. № II-3389-1

**Кат. № 193. Навръшник
от колесница**

Бронз
Вис. 11,4 см; шир. 16 см
Бронзов навръшник за колесница с цилиндрична втулка, която завършва със заоблен връх. Страничните куки, които излизат от основата на втулката и изви-ват под прав ъгъл нагоре, са оформени като лебедови шии с прибрани глави.
Инв. № II-3389-2

**Cat. № 193. Bronze decoration of a
chariot**

Bronze
H 11.4 cm; W 16 cm
Bronze decoration of a chariot with a cylindrical sleeve ending with a rounded tip. The side hooks which extend from the base of the sleeve and curve at right angles upwards are shaped as swan's necks.
Inv. № II-3389-2

**Кат. № 194. Навръшник
от колесница**

Бронз
Вис. 11,1 см; шир. 16,5 см
Бронзов навръшник за колесница с цилиндрична втулка, която завършва със заоблен връх. Страничните куки, които излизат от основата на втулката и изви-ват под прав ъгъл нагоре, са оформени като лебедови шии с прибрани глави.
Инв. № II-3389-3

**Cat. № 194. Bronze decoration of a
chariot**

Bronze
H 11.1 cm; W 16.5 cm
Bronze decoration of a chariot with a cylindrical sleeve ending with a rounded tip. The side hooks which extend from the base of the sleeve and curve at right angles upwards are shaped as swan's necks.
Inv. № II-3389-3

**Кат. № 195. Навръшник
от колесница**

Бронз
Вис. 11,35 см; шир. 16,4 см
Бронзов навръшник за колесница с цилиндрична втулка, която завършва със заоблен връх. Страничните куки, които излизат от основата на втулката и изви-ват под прав ъгъл нагоре, са оформени като лебедови шии с прибрани глави.
Инв. № II-3389-4

**Cat. № 195. Bronze decoration of a
chariot**

Bronze
H 11.35 cm; W 16.4 cm
Bronze decoration of a chariot with a cylindrical sleeve ending with a rounded tip. The side hooks which extend from the base of the sleeve and curve at right angles upwards are shaped as swan's necks.
Inv. № II-3389-4

Кат. № 196. Апликация с лице на сатир

Бронз

Вис. 9,2 см; шир. 6,3 см; лице 6,2 x 4,3 см
Бронзова апликация с лице на сатир, което е с правилни класически черти (полегато чело, прав нос, мустаци, къдрата брада и коса с големи къдрици). Зениците са очертани.

Инв. № II-3390-1

Cat. № 196. Applique shaped as a face of a satyr

Bronze

H 9.2 cm; W 6.3 cm; face 6.2 x 4.3 cm
Bronze applique with the face of a satyr with regular classical features (slanting forehead, straight nose, mustache, curly beard and a hair with large locks). The pupils are marked.

Inv. № II-3390-1

Кат. № 197. Апликация с лице на сатир

Бронз

Вис. 9,8 см; шир. 6,4 см; лице 6 x 4,2 см
Бронзова апликация с лице на сатир, което е с правилни класически черти (полегато чело, прав нос, мустаци, къдрата брада и коса с големи къдрици). Зениците са очертани.

Инв. № II-3390-2

Cat. № 197. Applique shaped as a face of a satyr

Bronze

H 9.8 cm; W 6.4 cm; face 6 x 4.2 cm
Bronze applique with the face of a satyr with regular classical features (slanting forehead, straight nose, mustache, curly beard and a hair with large locks). The pupils are marked.

Inv. № II-3390-2

**Кат. № 198. Апликация
от колесница**

Бронз
Дълж. 9,4 см; шир. 5,3 см; деб. 5,8 см
II в.
Представява разцъфнал лотосов цвят, който в единия край завършва с релефно представена глава на глиган, а в другия край – с отвор за закрепване.
РИМ Благоевград, инв. № 1.10.2 – 145
Непубликувана
ЮБ, МГК, МП

Cat. № 198. Applique of a chariot

Bronze
L 9.4 cm; W 5.3 cm; T 5.8 cm
2nd century
A blossomed lotus flower whose one end ends with a relief wild boar's head and the other - with an opening for attaching.
RHM Blagoevgrad, Inv. № 1.10.2 – 145
Unpublished
YB, MGK, MP

**Кат. № 199. Апликация
от колесница**

Бронз
D 9,6 см
Неизвестно местонамиране
I – III в.
Апликацията вероятно е от украсата на коша на колесница. Представява леко конкавен диск с концентрични врязани окръжности по периферията на лицевата част. В центъра е разположена триизмерна глава на бик, отлята заедно с диска.
РИМ Враца, инв. № B1446
Непубликувана
НТ

Cat. № 199. Applique of a chariot

Bronze
D 9.6 cm
Provenance unknown
1st – 3rd century
The applique was probably decorating the basket of a chariot. It is a slightly concave disc with concentric incised circles around the periphery of the front part. In the center there is a three-dimensional bull's head casted together with the disc.
RHM Vratsa, Inv. № B1446
Unpublished
NT

**Кат. № 200. Апликация,
представляваща маска на Силен**

Бронз
Дълж. 3,2 см; шир. 4,1 см; деб. 2,6 см
II – III в.
Силен е с широко отворени очи, сплеснат нос, дебели вежди и голяма разтворена уста. Косата е дълга и разперена встрани. Челото е оформено с венец от бръшлянови клонки със съцветия. Отзад маската е вдлъбната и вероятно е служила като чучурче на съд за вино.
РИМ Благоевград, инв. № 1.10.2 – 172
Непубликувана
ЮБ, МГК, МП

Cat. № 200. Applique shaped as a mask of Silenus

Bronze
L 3.2 cm; W 4.1 cm; T 2.6 cm
2nd – 3rd century
Silenus is with his eyes wide open, a flattened nose, thick eyebrows and a large open mouth. The hair is long and stretched sideward. The forehead is wreathed with ivy branches with sprouts. The back of the mask is concave and it probably served as a spout of a wine vessel.
RHM Blagoevgrad, Inv. № 1.10.2 – 172
Unpublished
YB, MGK, MP

Варварското унищожаване на древните селища

Човекът се е установил на територията на Балканския полуостров от най-древни, праисторически времена. Свидетелствата за развитието на обществото през многобройните исторически периоди са се запечатали в останките от хиляди селища и свързани с тях структури, които откриваме на територията на цялата страна. Пластовете, натрупани от дългогодишното обитаване, съдържат многобройни следи от човешка дейност – руини от сгради и укрепления, разнообразни материали, свързани с всички възможни страни на бита, с икономиката и тогавашните технологии, социалната структура, духовния свят, обредите, връзката на човека с природата и т. н. За да изследваме и реконструираме историята на нашите земи и оценим по достойнство богатото ни културно-историческо наследство за нас е изключително важно да проучваме внимателно, със съответния методологичен научен апарат свидетелствата от древността. Наситените с материали землени пластове на територията на древните селища могат да бъдат оприличени на страници от книга, които трябва да бъдат откривани и разлиствани внимателно, за да не се загуби съхранената все още в тях информация.

Точно тук се крие големият конфликт между иманярите и специалистите, които се опитват да опазят културно-историческото ни наследство и да го проучват по правилата и стандартите на съвременната наука. Конфликтът е с интереса на цялото ни общество. Не става въпрос само за отделните движими културни ценности – за отделни предмети. Проблемът е далеч по-тежък.

В опита си бързо и безнаказано да открият културно-исторически ценности, които след това да продадат, иманярите прибегват до все по-вандалски и жестоки методи за разкопаване и буквално унищожаване на археологически обекти. Тук кирката и лопатата отдавна не са най-важните инструменти, а единичните изкопи на територията на даден археологически обект са престанали да бъдат безобидни свидетелства за „иманярската страст“ на малобройни членове на обществото.

Иманярската мафия работи все по-методично и организирано. Систематично се преорават площите на древни селища. Често се използва дълбока оран и риголване, за да бъдат извадени с помощта на тежката техника артефакти, които са разположени по-дълбоко под повърхността. Дори са засвидетелствани практики, при които

Barbarian devastation of ancient settlements

Humans arrived on the Balkan Peninsula in the deepest antiquity, already in prehistoric times. Testimonies to the development of the society during successive ages through the millennia are preserved in the remains of thousands settlements and the structures within their limits, scattered across the country. The layers that accumulated during centuries of occupation contain numerous traces of human activities – the ruins of buildings and fortifications and all types of materials related to various aspects of the everyday life, the economy and ancient technology, the social structure, the spiritual culture, the rituals, the relation between man and nature, etc. The rich strata of the ancient settlements could be compared to the pages of a book that need to be uncovered and turned over with great care in order not to lose the information they still carry.

This is precisely the great conflict between looters and experts that try to preserve our historical and cultural heritage and to investigate it in accordance with the principles and the standards of modern scholarly research. It is a conflict with the interests of the entire society, which is not about individual cultural valuables – the individual artefacts. The problem is much graver.

While attempting to discover quickly and with impunity cultural and historical valuables to sell, looters resort to ever more barbaric and brutal methods for excavating and virtually destroying entire archaeological sites. For a long time already, the pick and the spade are no longer the most important tools, and the isolated pits within an archaeological site have ceased to be the harmless testimonies to the “treasure-hunting passion” of a few members of the society.

The looting mafia works in an ever more methodical and organized manner. The territory of the ancient settlements is systematically ploughed up. Often, deep ploughing is applied in order to move up with machinery the heavy artefacts that lie deeper under the surface. There are even cases in which looters pay the landowners for the right to plough deep their properties with heavy machinery. The effects are devastating. Cultural layers and structures are destroyed to a degree that makes it impossible to reconstruct them and to extract the information they safeguarded to that moment. Often, in order to get to one artefact, looters deliberately destroy dozens of others. Sometimes, the ancient settlements are excavated systematically, little by little, and the vandals move from one devastated sector to another, trying

иманярите заплащат на собственици на земи за правото да риголват с тежка техника съответните имоти. Последниците са унищожителни. Разрушават се пластове и структури, които вече няма как да бъдат възстановени и да разкрият информацията, която са пазили до този момент. Често за придобиване на един предмет иманярите унищожават съзнателно десетки други. Понякога териториите на древните селища са разкопават планомерно, стъпка по стъпка, като от една унищожена площ вандалите се прехвърлят на друга. Работи се така, че нищо ценно да не бъде пропуснато.

Освен до използване на тежка земеделска и земекопна техника (трактори, фадроми, багери) често се прибегва и до използване на взрив, с цел по-бързо достигане в дълбочина до жадуваните богатства и с цел по-лесното отстраняване на останките от древни сгради и укрепления. Техниката се използва, за да се работи по-бързо и да се претърсват по-големи обеми от площ и земна маса. Крайната трагична картина от останалите изкопи често прилича на кратери върху лунен пейзаж. Един от най-драматичните примери в съвременната „история“ на археологическите обекти в България са селищата от римската епоха, разположени по някогашната фортификационна линия на Дунавския лимес. Преди една година римските селища от Лимеса на територията на Република България бяха включени в индикативната листа на ЮНЕСКО. Днес не може да не си зададем въпроса дали тази мярка не е закъсняла реакция на държавата, защото обемът на разрушенията и щетите, нанесени за последните тридесет години, понякога надвишава обема на това, което нашите предшественици са създавали за векове.

*Разкопана и унищожена с багер villa rustica край Монтана
Villa rustica near Montana excavated and destroyed with heavy machinery*

not to overlook anything of value.

In addition to working with heavy machinery (tractors, bulldozers, and excavators), explosives are often used as an easier way to reach deeper to the coveted riches and to remove the remains of ancient buildings and fortifications. Machinery is necessary for working faster and for ransacking larger areas and volumes of soil. In the end, the appalling picture of the digs often resembles craters in a lunar landscape. One of the most drastic examples in the modern “history” of the archaeological sites in Bulgaria are the settlements from the Roman Period along the ancient fortified border of the Danubian Limes. A year ago, the Roman settlements of the Limes in Bulgaria were included in UNESCO’s tentative list. Today, a legitimate question is whether this measure has not been a belated reaction on the part of the state, as the scope of the damages caused in the last thirty years could exceed what our ancestors created for centuries.

Кат. № 201. Фибула

Сребро
Дълж. 2 см
Неизвестно местонамиране
I в.

Фибулата е едноделна, с дъговидно извит плосък лък, разширен в средната си част. Нейното краче е стеснено и завършва с малък, извит нагоре издатък. Иглодържателят е четириъгълен.
РИМ Враца, инв. № В1419
Непубликувана
НТ

Cat. № 201. Fibula

Silver
L 2 cm
Provenance unknown
1st century

The fibula consists of a single part. It has an arch-shaped flat bow widening in the middle. The foot is narrower and ends with a small protrusion bent upwards. The pin-holder is quadrangular.
RHM Vratsa, Inv. № B1419
Unpublished
NT

Кат. № 202. Фибула

Бронз
Дълж. 5 см; вис. 2,5 см; тегло 15,15 г
Неизвестно местонамиране
I в.

Фибулата е лята, билатерална. Пружината е с 8 намотки. Лъкът е сложно профилиран. Украшен е с биконичен пръстен в средата и дъговидна пластина – в края. Иглодържателят е триъгълен, ажурно изрязан.
РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-276
Непубликувана
ВП

Cat. № 202. Fibula

Bronze
L 5 cm; H 2.5 cm; weight 15.15 g
Provenance unknown
1st century

The fibula is cast, bilateral. The spring has eight coils. The bow has a complex profile. It is decorated with a biconical ring in the middle and an arch-shaped lamella – at the end. The pin-holder is triangular, lace-work.
RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-276
Unpublished
VP

Кат. № 203. Фибула

Бронз
Дълж. 5,5 см; вис. 3,1 см; тегло 12,67 г
Неизвестно местонамиране
I в.

Фибула тип „Ауциса“, лята. Лъкът е оформен като издължена трапецовидна лента. Повърхността му е профилирана с релефни кантове – един надлъжен и три хоризонтални. Завършва с декоративен бутон.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1408
Непубликувана
ВП

Cat. № 203. Fibula

Bronze
L 5.5 cm; H 3.1 cm; weight 12.67 g
Provenance unknown
1st century

Aucissa fibula, cast. The bow is shaped as an elongated trapezoid band. Its surface is profiled by one longitudinal and three horizontal relief edgings. It ends with a decorative knob.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1408
Unpublished
VP

Кат. № 204. Фибула

Бронз
Дълж. 7,1 см; вис. 1,7 см
Неизвестно местонамиране
I в.

Фибула латенски тип. Лъкът е дъговиден, изработен от тел с ромбовидно сечение. В края му – украса от врязана V-образна линия. Плочката на иглодържателя е плътна, а завършекът ѝ – оформен като биконичен израстък.
РИМ София, без инв. №
Непубликувана
КШ, ЛД

Cat. № 204. La Tène fibula

Bronze
L 7.1 cm; H 1.7 cm
Provenance unknown
1st century

The bow is arch-shaped, made from a wire with a rhomboid cross-section. Its end is decorated with an incised zig-zag-shaped line. The plate of the pin-holder is solid and its end is shaped as a biconical pellet.
RHM Sofia, non-inventory item
Unpublished
KSh, LD

Кат. № 205. Фибула

Бронз
Дълж. 5,1 см; шир. 2,3 см
Неизвестно местонамиране
I – II в.

Дъговидно извит лък с полукръгло сечение и напречни канелюри, с правоъгълна предна плочка с две ажурно изрязани „очички“. Краче, отделено от лъка, завършва с полукръгло топче. Иглата е отчупена. Малък триъгълен иглодържател. Шарнирен механизъм на иглата, в специален цилиндър.

РИМ Кюстендил, инв. № II-485

Непубликувана

ДГ

Cat. № 205. Fibula

Bronze
L 5.1 cm; W 2.3 cm
Provenance unknown
1st – 2nd century

An arched bow with a semi-round cross-section and transverse grooves, a rectangular front plate with two „eyes“ made in an open-work technique. The foot is separated from the bow and ends with a semi-round pellet. The pin is missing. Small triangular pin-holder. The pin is attached with a cylindrical hinge.

RHM Kyustendil, Inv. N II-485

Unpublished

DG

Кат. № 206. Фибула

Бронз
Дълж. 5,3 см; шир. 2,2 см
Неизвестно местонамиране
II в.

Лък с овално сечение и с два биконични пръстена в двата края. Краче с триъгълно сечение, завършва с полукръгло топче. Малък четириъгълен иглодържател. Пружина с 8 навивки, горна тетива, поддържана от кукичка.

РИМ Кюстендил, инв. № II-483

Непубликувана

ДГ

Cat. № 206. Fibula

Bronze
L 5.3 cm; W 2.2 cm
Provenance unknown
2nd century

Bow with an oval cross-section with two biconical knobs at both ends. The foot with a triangular cross-section ends with a semi-round pellet. Small quadrangular pin-holder. An eight coil spring and an external chord secured by a hook.

RHM Kyustendil, Inv. N II-483

Unpublished

DG

Кат. № 207. Фибула

Бронз
Дълж. 4,8 см; вис. 2 см; тегло 11,80 г
Неизвестно местонамиране
II в.

Фибулата е лята. Лъкът е с уширена основа и профилирана релефна украса в средата и в края.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1464

Непубликувана

ВП

Cat. № 207. Fibula

Bronze
L 4.8 cm; H 2 cm; weight 11.80 g
Provenance unknown
2nd century

The fibula is cast. The bow has a broadened base and profile relief decoration in the middle part and at the end.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1464

Unpublished

VP

Кат. № 208. Фибула

Бронз
Дълж. 3 см; плочка 2,7 x 2,2 см; тегло 10,04 г
Неизвестно местонамиране
II в.

Фибулата е билатерална, оформена като брошка. Плочката е елипсовидна, с вписани една в друга релефни елипси. В центъра е запълнена със стъклена паста в оранжев цвят.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1489

Непубликувана

ВП

Cat. № 208. Fibula

Bronze
L 3 cm; plate 2.7 x 2.2 cm; weight 10.04 g
Provenance unknown
2nd century

Bilateral fibula shaped as a brooch. The plate is ellipsoid with relief ovals inscribed in each other. The central part is filled in with orange glass paste.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1489

Unpublished

VP

Кат. № 209. Украшение

Бронз с посребряване
Дълж. 3,5 см; вис. 1,9 см; тегло 10,04 г
Неизвестно местонамиране
II – III в.

Украшение – вероятно фибула; бронз, посребрена. Ажурно изрязана по контурите на брадва. Част от детайлите са отчупени. Липсва иглата.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1495
Непубликувана
ВП

Cat. № 209. Ornament

Bronze with silvering
L 3.5 cm; H 1.9 cm; weight 10.04 g
Provenance unknown
2nd – 3rd century

Ornament – probably a fibula; it is made from silvered bronze and is shaped as an axe. Some of the details are broken. The pin is missing.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1495
Unpublished
VP

Кат. № 210. Фибула

Бронз
Дълж. 5,5 см; вис. 3,5 см; тегло 23,50 г
Неизвестно местонамиране
II – III в.

Фибулата е лята. Щитът е оформен като трапецовидна издължена плочка. Лъкът е с уширена основа, наподобяваща котва, профилирана релефна украса в средата и обемен коничен бутон – в края.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1467

Непубликувана
ВП

Cat. № 210. Fibula

Bronze
L 5.5 cm; H 3.5 cm; weight 23.50 g
Provenance unknown
2nd – 3rd century

The fibula is cast. The body is shaped as a trapezoid elongated plate. The bow has a broadened base resembling an anchor, profiled relief decoration in the middle part and a large conical knob at the end.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1467
Unpublished
VP

Кат. № 211. Фибула

Бронз
Дълж. 3,7 см; вис. 2 см; тегло 6,20 г
Неизвестно местонамиране
II – III в.

Фибула – брошка. Изрязана по контурите на животно в профил надясно. Централното поле е запълнено със стъклена паста с два видими цвята – светлозелено и оранжево.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1492

Непубликувана
ВП

Cat. № 211. Fibula

Bronze
L 3.7 cm; H 2 cm; weight 6.20 g
Provenance unknown
2nd – 3rd century

Fibula – brooch. It is shaped as an animal to the right. The central field is filled in with a glass paste with two visible colours – light green and orange.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1492
Unpublished
VP

Кат. № 212. Фибула

Бронз
Дълж. 8,6 см; шир. 3 см
Неизвестно местонамиране
II – III в.

Дъговидно извит лък с правоъгълно сечение и три врязани вертикално разположени кръгчета с две врязани линии от страни. Трапецовидна предна плочка, украсена с врязани кръгчета. Краче, отделено от лъка, завършващо с малък издатък. Четириъгълен иглодържател. Шарнирен механизъм на иглата, в специален цилиндър, образуван от извитата надолу предна плочка.

РИМ Кюстендил, инв. № II-487
Непубликувана
ДГ

Cat. № 212. Fibula

Bronze
L 8.6 cm; W 3 cm
Provenance unknown
2nd – 3rd century

An arched bow with a rectangular cross-section and three vertically arranged incised circles flanked by two incised lines. Trapezoid head plate decorated with incised circles. The foot is separated from the bow and ends with a small pellet. Quadrangular pin-holder. The trapezoid front plate is folded and forms a cylindrical hinge.

RHM Kyustendil, Inv. N II-487
Unpublished
DG

Кат. № 213. Фибула

Бронз
 Дълж. 3,5 см; шир. 2,1 см
 Неизвестно местонамиране
 Втората половина на II – средата на III в.
 Лък с многоъгълно сечение и малка полукръгла плочка в предната част, в края стеснен, завършва с малък полукръгъл диск. Правоъгълен, дълъг иглодържател. Шарнирен механизъм на иглата, в специален цилиндър.
 РИМ Кюстендил, инв. № II-491
 Непубликувана
 ДГ

Cat. № 213. Fibula

Bronze
 L 3.5 cm; W 2.1 cm
 Provenance unknown
 The second half of the 2nd – the early 3rd century
 A bow with a polygonal cross-section and a small front plate semi-round at the front narrowing to the end and ending with a small semi-round disk. Long rectangular pin-holder. The pin is attached with a cylindrical hinge.
 RHM Kyustendil, Inv. N II-491
 Unpublished
 DG

Кат. № 214. Фибула

Бронз
 D 3,3 см
 Неизвестно местонамиране
 Последна четвърт на II – първа четвърт на III в.
 Фибулата е дискова, с форма подобна на колело със спици. В центъра е поставена окръжност с означен център.
 РИМ Враца, инв. № B1441
 Непубликувана
 НТ

Cat. № 214. Fibula

Bronze
 D 3.3 cm
 Provenance unknown
 Last quarter of the 2nd – first half of the 3rd century
 The fibula is disc-shaped and resembles a wheel with wheel arms. There is a circumference with a marked center in the middle.
 RHM Vratsa, Inv. № B1441
 Unpublished
 NT

Кат. № 215. Фибула

Бронз, стъклена паста
 D 3,3 см
 II – III в.
 Изцяло запазена, с кръгла форма. Плочката е украсена с клетъчен емайл, чиято повърхност е нарушена. Отнася се към групата на „дисковидните емайлирани фибули“ по Е. Генчева.
 РИМ Шумен, инв. № Вр. 465/3.2.1
 Непубликувана
 СС

Cat. № 215. Fibula

Bronze, glass paste
 D 3.3 cm
 2nd – 3rd century
 Completely preserved, round-shaped fibula. The plate is decorated with a cloisonné enamel, whose surface is damaged. The artifact belongs to the group of the „enameled disc fibulae“ after E. Gencheva.
 RHM Shumen, Inv. № Вр. 465/3.2.1
 Unpublished
 SS

Кат. № 216. Фибула

Бронз
 Дълж. 7,1 см
 Неизвестно местонамиране
 III в.
 В предната част на лъка на фибулата са оформени издължени трапецовидни рамене, чиито краища, както и краят на лъка, завършват с топче. На мястото на прехода между лъка и крачето са оформени три топчета.
 РИМ Враца, инв. № B1438
 Непубликувана
 НТ

Cat. № 216. Fibula

Bronze
 L 7.1 cm
 Provenance unknown
 3rd century
 The front part of the fibula features elongated trapezoid arms whose ends as well as the end of the bow are marked by a pellet. There are three pellets at the transition between the bow and the foot.
 RHM Vratsa, Inv. № B1438
 Unpublished
 NT

Кат. № 217. Фибула

Бронз
Дълж. 4,8 см; вис. 2,5 см; тегло 7,70 г
Неизвестно местонамиране
III в.
Фибулата е лята, билатерална. Пружина-та е с 10 намотки. Лъкът е лентовиден, с четириъгълно сечение. Единият край на иглодържателя изтънява в объл тел и обвива с три намотки лъка.
РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-275
Непубликувана
ВП

Cat. № 217. Fibula

Bronze
L 4.8 cm; H 2.5 cm; weight 7.70 g
Provenance unknown
3rd century
Bilateral cast fibula. The spring has ten coils. The bow is band-shaped and has quadrangular cross-section. One of the ends of the pin-holder narrows in a round wire and winds the bow with three coils.
RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-275
Unpublished
VP

Кат. № 218. Фибула

Бронз
D плочка 3,3 см; деб. 0,2 см; тегло 6,98 г
Неизвестно местонамиране
III в.
Фибула тип „брошка“. Плочката е оформена като диск, с изрязан център. Тя е запълнена със светлозелена стъклена паста. Към периферията ѝ са разположени радиално шест гнезда, запълнени със същата паста.
РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-280
Непубликувана
ВП

Cat. № 218. Fibula

Bronze
D plate 3.3 cm; T 0.2 cm; weight 6.98 g
Provenance unknown
3rd century
A "brooch" type fibula. The plate is shaped as a disc with a cut center. It is filled in with light green glass paste. There are six radially situated sockets filled in with the same paste at the periphery.
RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-280
Unpublished
VP

Кат. № 219. Фибула

Бронз
Дълж. 4,5 см; вис. 2,1 см; тегло 15,01 г
Неизвестно местонамиране
III в.
Фибулата е лята, билатерална. Лъкът е украсен с два профилирани диска в основата и в средата и с обемен биконичен бутон – в края.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1452
Непубликувана
ВП

Cat. № 219. Fibula

Bronze
L 4.5 cm; H 2.1 cm; weight 15.01 g
Provenance unknown
3rd century
Bilateral cast fibula. The bow is decorated with two profiled discs at the base and the middle part. It has a large conical knob at the end.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1452
Unpublished
VP

Кат. № 220. Фибула

Бронз с посребряване
Дълж. 3,8 см; вис. 2 см; тегло 9,58 г
Неизвестно местонамиране
III в.
Фибула – бронз, посребрена, лята. Щитът е цилиндричен. Лъкът е сложно профилиран – с G-образна извивка над основата и обемен бутон в края. Иглодържателят е оформен като кука.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1499
Непубликувана
ВП

Cat. № 220. Fibula

Bronze, silvering
L 3.8 cm; H 2 cm; weight 9.58 g
Provenance unknown
3rd century
The fibula is made from silvered bronze and is cast. The body is cylindrical. The bow is complex; it has G-shaped curve above the base and a large knob at the end. The pin-holder is shaped as a hook.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1499
Unpublished
VP

Кат. № 221. Фибула

Бронз
4,5 x 3,8 см; деб. 0,2 см; тегло 16,38 г
Неизвестно местонамиране
III – IV в.
Фибулата е лята, тип „брошка“. Плочката е изрязана като свастика с четири стилизирани конски глави в профил. Иглата липсва.
РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-278
Непубликувана
ВП

Cat. № 221. Fibula

Bronze
4.5 x 3.8 cm; T 0.2 cm; weight 16.38 g
Provenance unknown
3rd – 4th century
A “brooch” type fibula, cast. The plate is cut into the shape of swastika with four stylized horse heads in profile. The pin is missing.
RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-278
Unpublished
VP

Кат. № 222. Фибула

Сребро с позлата
2,5 x 2,2 см
V – VI в.
Палчата фибула. Запазена е само плочката.
РИМ Шумен, инв. № Вр. 103/136
Непубликувана
СС

Cat. № 222. Fibula

Gilded silver
2.5 x 2.2 cm
5th – 6th century
Bow fibula. The plate is preserved only.
RHM Shumen, Inv. № Вр. 103/136
Unpublished
SS

Кат. № 223. Пръстен

Олово
Плочка с размери 2,2 x 1,8 см; деб. 0,15-0,2 см; вис. на халката 0,4 см; тегло 9,64 г
Неизвестно местонамиране
II – I в. пр. Хр.
Пръстен със силно деформирана халка. Плочката е елипсоидна, в центъра ѝ – релефно изображение на бюст на мъж, в профил надясно.
РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-312
Непубликувана
ВП

Cat. № 223. Ring

Lead
Plate 2.2 x 1.8 cm; T 0.15–0.2 cm;
H ring 0.4 cm; weight 9.64 g
Provenance unknown
2nd – 1st century BC
Finger ring with a highly deformed band. The plate is oval with a relief image of a male bust, to the right in the middle.
RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-312
Unpublished
VP

Кат. № 224. Торкви – 2 броя

Сребро

1) D 12,5 см; деб. макс. 0,5 см; деб. в края 0,2 см

2) D 13,4 см; деб. по средата 1,0 см; деб. в края 0,4 см

I в. пр. Хр. – I в. сл. Хр.

1) Торква, изработена от пръчка с ромбовидно напречно сечение и завършваща със стилизирана змийска глава. На една от плоскостите има украса от двойни зиг-заговидно врязани линии с точки в полетата между тях.

2) Торква, изработена чрез усукване на четири пръчки сребърна тел, изтъняващи в двата края.

РИМ Благоевград, инв. № 1.10.2 – 257, 1.10.2 – 258

Непубликувани

ЮБ, МГК, МП

Кат. № 225. Гривна

Сребро

D 4,7 см; тегло 7,13 г

Неизвестно местонамиране

I в. пр. Хр.

Изработена от тел, чиито краища се разминават и увиват един около друг. Деформирана.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1609

Непубликувана

ВП

Cat. № 225. Bracelet

Silver

D 4.7 cm; weight 7.13 g

Provenance unknown

1st century BC

The bracelet is made from wire whose ends do not meet and wind around each other; it is deformed.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1609

Unpublished

VP

Кат. № 226. Гривна

Сребро

D 3,2 см; деб. на тела 0,2–0,3 см, тегло 4,63 г

Неизвестно местонамиране

I – II в.

Вотивна гривна. Изработена е от тел с четириъгълно сечение. Краищата изтъняват, разминават се и се увиват спираловидно един около друг.

РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-311

Непубликувана

ВП

Cat. № 226. Bracelet

Silver

D 3.2 cm; T wire 0.2–0.3 cm, weight 4.63 g

Provenance unknown

1st – 2nd century

Votive bracelet made from wire with a quadrangular cross-section. The ends get thinner, do not meet and wind around each other.

RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-311

Unpublished

VP

Cat. № 224. Torques, 2 items

Silver

1) D 12.5 cm; T max. 0.5 cm; T end 0.2 cm

2) D 13.4 cm; T middle 1 cm; T end 0.4 cm

1st century BC – 1st century AD

1) Torque made from a stick with a rhomboid cross-section ending with a stylized snake's head. One of the sides is decorated with double incised zig-zag lines with dots in the fields between them.

2) Torque made by twisting four silver sticks thinning towards the ends.

RHM Blagoevgrad, Inv. № 1.10.2 – 257, 1.10.2 – 258

Unpublished

YB, MGK, MP

Кат. № 227. Медальон

Бронз
 Дълж. 7 см; вис. 5 см
 Неизвестно местонамиране
 I – II в. (?)
 Медальонът е с две рамена. Едното е с релефно изображение на фалос, другото завършва с ръка, чиито пръсти показват неприличен жест.
 РИМ Враца, инв. № В1449
 Непубликуван
 НТ

Cat. № 227. Pendant

Bronze
 L 7 cm; H 5 cm
 Provenance unknown
 1st – 2nd century (?)
 The pendant has two bars. One of them bears a relief image of a phallus and the second ends with a hand whose fingers show an obscene gesture.
 RHM Vratsa, Inv. № B1449
 Unpublished
 NT

Кат. № 228. Фигурка на делфин

Бронз
 Дълж. 7,4 см
 Неизвестно местонамиране
 I – II в. (?)
 Тялото на делфина е с кръгло сечение, което към главата се разширява. Опашката е извита нагоре. В устата на делфина има следи от желязо, вероятно там е била поставена халка от заключващ механизъм за сандъче.
 РИМ Враца, инв. № В1451
 Непубликувана
 НТ

Cat. № 228. Dolphin figurine

Bronze
 L 7.4 cm
 Provenance unknown
 1st – 2nd century (?)
 The dolphin's body has a round cross-section widening to the head. The tail is curved upwards. Remains of iron are visible in the dolphin's mouth, indicating that a ring, probably a locking mechanism of a casket was attached there.
 RHM Vratsa, Inv. № B1451
 Unpublished
 NT

Кат. № 229. Пръстен с гема

Бронз, полускъпоценен светлокафяв камък
 D халка 2 см; дълж. гема 0,7 см
 Неизвестно местонамиране
 I – II в. (?)
 Пръстенът е с елипсовидна плочка с гнездо, в което е поставена гема. Тя е с изображение на мъжка глава (Аполон?) в профил, с фини черти на лицето.
 РИМ Враца, инв. № В1453
 Непубликуван
 НТ

Cat. № 229. Intaglio ring

Bronze, light brown semi-precious stone
 D ring 2 cm; L intaglio 0.7 cm
 Provenance unknown
 1st – 2nd century (?)
 The finger ring has an oval plate with a socket with inserted intaglio. It bears an image of a male head with delicate features (Apollo?) in profile.
 RHM Vratsa, Inv. № B1453
 Unpublished
 NT

Кат. № 230. Пръстен с гема

Сребро, полускъпоценен червен камък
 D халка 1,7 см; D гема 0,6 см
 Неизвестно местонамиране
 I – II в. (?)
 Пръстенът е с елипсовидна плочка с кръгло гнездо, в което е поставена гема. Върху нея е изобразено пиле, обърнато наляво.
 РИМ Враца, инв. № В1454
 Непубликуван
 НТ

Cat. № 230. Intaglio ring

Silver, red semi-precious stone
 D ring 1.7 cm; D intaglio 0.6 cm
 Provenance unknown
 1st – 2nd century (?)
 The finger ring has an oval plate with a round socket with inserted intaglio. It bears an image of a bird to the left.
 RHM Vratsa, Inv. № B1454
 Unpublished
 NT

Кат. № 231. Пръстен с гема

Сребро, полускъпоценен светлокафяв камък

D халка 2 см; дълж. гема 1 см

Неизвестно местонамиране

I – II в. (?)

Пръстенът е с елипсовидно гнездо, в което е поставена гема. Върху нея са гравирани букви – IHC OV.

РИМ Враца, инв. № B1456

Непубликуван

НТ

Cat. № 231. Intaglio ring

Silver, light brown semi-precious stone

D ring 2 cm; L intaglio 1 cm

Provenance unknown

1st – 2nd century (?)

The finger ring has an oval socket with inserted intaglio. The letters IHC OV are engraved on the intaglio.

RHM Vratsa, Inv. № B1456

Unpublished

NT

Кат. № 232. Накрайник – животинска глава

Сребро

Дълж. 2,3 см; вис. 1,8 см; шир. 1,05 см;

тегло 9,35 г

Неизвестно местонамиране

I – III в.

Накрайник – сребро, кух. Моделиран като глава на животно, вероятно вълк.

РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-318

Непубликуван

ВП

Cat. № 232. Metal tip shaped as animal head

Silver

L 2.3 cm; H 1.8 cm; W 1.05 cm;

weight 9.35 g

Provenance unknown

1st – 3rd century

Metal tip shaped as animal head – silver, hollow. It is shaped as an animal head, probably a wolf.

RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-318

Unpublished

VP

Кат. № 233. Апликация – лъвска глава

Бронз

Дълж. 3,5 см; шир. 3,2 см; вис. 2 см; тегло

24,51 г

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Апликацията е лята, куха. Моделирана е като стилизирана лъвска глава с отворена паст, анфас. Вероятно от сандъче.

РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-319

Непубликувана

ВП

Cat. № 233. Applique – lion's head

Bronze

L 3.5 cm; W 3.2 cm; H 2 cm; weight 24,51 g

Provenance unknown

2nd – 3rd century

The applique is cast and hollow. It is shaped as a stylized lion head with an opened maw *en face*. The applique was probably part of a casket's decoration.

RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-319

Unpublished

VP

Кат. № 234. Апликация, вероятно украса към конска амуниция

Бронз

Вис. 9,3 см; шир. 7,3 см

Неизвестно местонамиране

II – III в.

Апликацията е лята, вероятно част от украсата към конска амуниция. Оформена е като щит с дълбоко изрязана периферия в горната му част. От центъра се издига полусферичен бутон. За прикрепването към ремъците са пробити дупчици и два симетрични правоъгълни отвора.

РИМ Перник, инв. № ОФ-АII-281

Непубликувана

ВП

Cat. № 234. Applique, probably an ornament of a horse harness

Bronze

H 9.3 cm; W 7.3 cm

Provenance unknown

2nd – 3rd century

The applique is cast, probably a horse harness ornament. It is shaped as a shield. There is a hemispherical knob in the middle. The applique was attached to leather straps by small openings and two symmetrical rectangular openings.

RHM Pernik, Inv. № ОФ-АII-281

Unpublished

VP

Кат. № 235. Апликация

Бронз
Вис. 5 см; шир. 6,6 см; тегло 49,90 г
Неизвестно местонамиране
Вер. II – III в.(?)
Апликация – бронз, лята. Изрязана по контурите на два симетрично разположени торса на орлови грифони – обърнати наляво и надясно. Апликацията е счупена в долния си край.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1626
Непубликувана
ВП

Cat. № 235. Applique

Bronze
H 5 cm; W 6.6 cm; weight 49.90 g
Provenance unknown
Probably 2nd – 3rd century
Applique cast from bronze. It is shaped as two symmetrical bodies of eagle griffins turned to the left and to the right. The lower part of the applique is broken.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1626
Unpublished
VP

Кат. № 236. Апликация

Бронз
D 5,3-5,5 см; деб. 0,15 мм; тегло 17,01 г
Неизвестно местонамиране
III в.
Апликацията е лята, ажурна, оформена като кръгла рамка, с множество радиално разположени касети. В тях е положена стъклена паста в различни цветове. Центърът на апликацията е ажурно изрязан около осморка, в центъра на която е монтирано гнездо със стъклена паста.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1631
Непубликувана
ВП

Cat. № 236. Applique

Bronze
D 5.3-5.5 cm; T 0.15 mm; weight 17.01 g
Provenance unknown
3rd century
The applique is cast, open-work, shaped as a round frame with many radially arranged sockets filled in with glass paste of two colours. The central part of the applique is nicely cut around an 8-shaped motif, in the middle of which there is a socket filled with glass paste.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1631
Unpublished
VP

Кат. № 237. Апликация

Бронз
4,5 x 3,7 см; тегло 5,24 г
Неизвестно местонамиране
Античност
Фрагмент, вероятно от коланна апликация – бронз, с две релефни човешки фигури, част от ритуална сцена. На гърба с две нитчета за прикрепяне.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1641
Непубликувана
ВП

Cat. № 237. Applique

Bronze
4.5 x 3.7 cm; weight 5.24 g
Provenance unknown
Antiquity
Fragment, probably from a belt mounting. It is made from bronze and there are two relief human figures, part of a ritual scene. There are two rivets for attaching at the back.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1641
Unpublished
VP

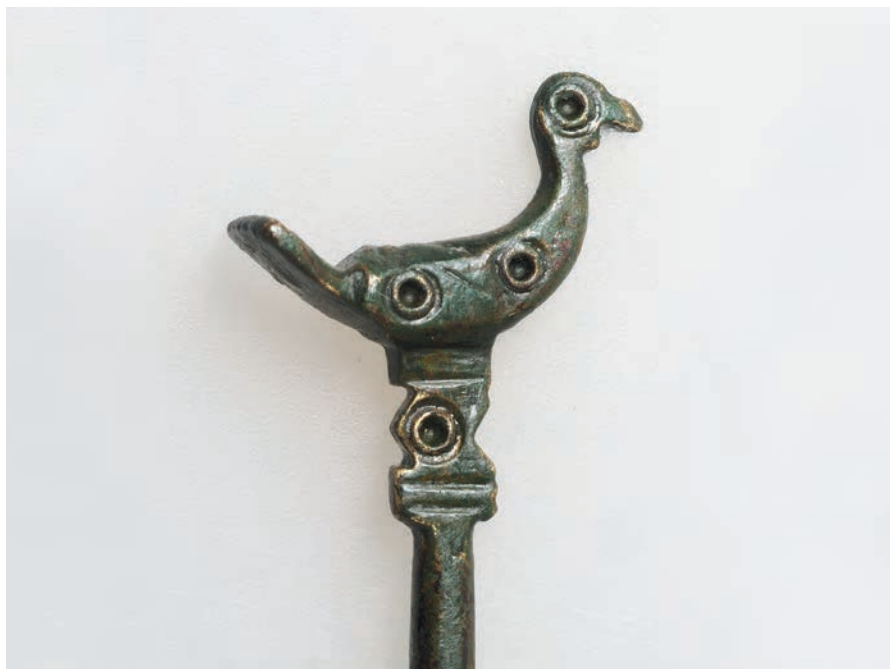

Кат. № 238. Висулка

Бронз
Дълж. 2,2 см; вис. 2,7 см; деб. 0,1-0,2 см; тегло 4,45 г
Неизвестно местонамиране
Несигурна датировка
Лунула, с цилиндрична халка за окачване.
РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1624
Непубликувана
ВП

Cat. № 238. Pendant

Bronze
L 2.2 cm; H 2.7 cm; T 0.1-0.2 cm; weight 4.45 g
Provenance unknown
Undefined date
Lunula with a cylindrical ring for suspending.
RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1624
Unpublished
VP

Кат. № 239. Вотивна пръчка

Бронз
 Дълж. 20,8 см
 Неизвестно местонамиране
 III – IV в.
 Вотивна пръчка – бронз, лята. Единият край е оформен като халка и издатък с пресечена конична форма. Другият е моделиран като птица.
 РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1612
 Непубликувана
 ВП

Cat. № 239. Votive stick

Bronze
 L 20.8 cm
 Provenance unknown
 3rd – 4th century
 Votive stick cast from bronze. One ends is shaped as a ring and a knob shaped as a frustum of a cone. The other end is shaped as a bird.
 RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1612
 Unpublished
 VP

Кат. № 240. Ампула (?)

Олово
 5,8 x 2 x 1,2 см
 Неизвестно местонамиране
 III – IV в.
 Има форма на амфора. Тялото е силно сплеснато, без кухина.
 РИМ София, инв. № МИС А 7722
 Непубликувана
 КШ, ЛД

Cat. № 240. Ampulla (?)

Lead
 5.8 x 2 x 1.2 cm
 Provenance unknown
 3rd – 4th century
 The vessel has the shape of an amphora. The body is very flat without a cavity.
 RHM Sofia, Inv. № МИС А 7722
 Unpublished
 KSh, LD

Кат. № 241. Букви – старогръцки и латински

Бронз
 Вис. 2,5 до 3,7 см; тегло 3,04 – 9,30 г
 Неизвестно местонамиране
 III в.
 Букви – бронз, лати, старогръцки и латински. Шест от тях са самостоятелни. Две двойки букви са сляти в лигатура. На гърба имат нитчета за прикрепяне.
 РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1622
 Непубликувани
 ВП

Cat. № 241. Ancient Greek and Latin letters

Bronze
 H varies from 2.5 to 3.7 cm; weight 3.04–9.30 g
 Provenance unknown
 3rd century
 Ancient Greek and Latin letters cast from bronze. Six of them are independent. Two couples of letters are joined in a ligatura. The letters have small rivets for attaching at the back.
 RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1622
 Unpublished
 VP

Кат. № 242. Врѣх за копие

Желязо
 Дълж. 27,5 см; макс. шир. на листовидното острие 5 см;
 макс. D на втулката 3,1 см
 Неизвестно местонамиране
 V – VI в.
 Врѣх на копие с листовидно острие. При прехода към коничната втулка има кръгъл печат с грѣцката буква ε.
 РИМ Перник, инв. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1277
 Непубликуван
 ВП

Cat. № 242. Spearhead

Iron
 L 27.5 cm; W max. point 5 cm; D max. sleeve 3.1 cm
 Provenance unknown
 5th– 6th century
 A leaf-shaped spearhead. There is a round stamp with the Greek letter “ε” at the transition to the conical sleeve.
 RHM Pernik, Inv. № РИМ – Пк-ОФ-АII-1277
 Unpublished
 VP

Кат. № 243. Врѣх за копие

Желязо
 Дълж. 32,2 см; шир. 3,6 см; D втулка 3 см
 Неизвестно местонамиране
 Античност (?)
 Ромбовидно острие с добре изразено централно ребро от едната страна и конична втулка.
 РИМ София, инв. № KBП 353
 Непубликуван
 КШ, ЛД

Cat. № 243. Spearhead

Iron
 L 32.2 cm; W 3.6 cm; D sleeve 3 cm
 Provenance unknown
 Antiquity (?)
 Rhomboid-shaped point with well-defined central rib on one side and a conical sleeve.
 RHM Sofia, Inv. № KBП 353
 Unpublished
 KSh, LD

Кат. № 244. Врѓх за копие

Желязо
Дълж. 16,5 см; шир. 1,7 см; D втулка 1,2 см
Неизвестно местонамиране
Средновековие (?)
Тясно листовидно острие с конична втулка.
РИМ София, инв. № KBП 335
Непубликуван
КШ, ЛД

Cat. № 244. Spearhead

Iron
L 16.5 cm; W 1.7 cm; D sleeve 1.2 cm
Provenance unknown
Medieval period (?)
A narrow leaf-shaped point with a conical sleeve.
RHM Sofia, Inv. № KBП 335
Unpublished
KSh, LD

Кат. № 245. Врѓх за стрела

Желязо
Дълж. 8,2 см; D втулка 0,9 см
Неизвестно местонамиране
Средновековие
Врѓх за стрела тип „лястовича опашка“, със спирално усукана опора над втулката.
РИМ Смолян, инв. № A-01842
Непубликувана
ДР

Cat. № 245. Arrowhead

Iron
L 8.2 cm; D sleeve 0.9 cm
Provenance unknown
Medieval period
Swallowtail arrowhead with spirally twisted prop above the sleeve.
RHM Smolyan, Inv. № A-01842
Unpublished
DR

Кат. № 246. Врѓх за стрела

Желязо
Дълж. 9,2 см; D втулка 1 см
Неизвестно местонамиране
Средновековие
Врѓх за стрела тип „лястовича опашка“, със спирално усукана опора над втулката.
РИМ Смолян, инв. № A-01843
Непубликувана
ДР

Cat. № 246. Arrowhead

Iron
L 9.2 cm; D sleeve 1 cm
Provenance unknown
Medieval period
Swallowtail arrowhead with spirally twisted prop above the sleeve.
RHM Smolyan, Inv. № A-01843
Unpublished
DR

Кат. № 247. Врѓх за стрела

Желязо
Дълж. 9,4 см; шир. макс. 3,5 см; D шип 0,3 см
Неизвестно местонамиране
XI – XIV в.
Врѓх за стрела с шип; с плоско, широко листовидно острие с триъгълен изрез в средата и къса конусовидна опора.
РИМ Смолян, инв. № A-01844
Непубликувана
ДР

Cat. № 247. Arrowhead

Iron
L 9.4 cm; W max. 3.5 cm; D spike 0.3 cm
Provenance unknown
11th–14th century
Spike arrowhead with a flat broad leaf-shaped point, a triangular opening in the middle and a short conical prop.
RHM Smolyan, Inv. № A-01844
Unpublished
DR

Кат. № 248 - 257

Част от колективна находка на
златни монети

Част от колективна монетна находка на златни персийски (сасанидски), арабски, византийски и венециански монети, с неустановен общ брой. Конфискувана е от българските митнически власти и органите на гранична полиция на българо-турската граница при пункт с. Капитан Андреево – Капъ куле през лятото на 2010 г. Местонамирането ѝ е неизвестно.

Персийските и арабски монети са от периода VII – IX в., с общ брой 63 екземпляра. Те са изключително редки и досега са намерени само няколко такива динара от времето на Първото българско царство.

НАИМ-БАН

Непубликувани

КД

Cat. №№ 248–257

Part of a golden coin hoard

Part of a gold coin hoard consisting of Persian (Sassanid), Arabic, Byzantine and Venetian gold coins. The total number is undetermined. It was confiscated by the Bulgarian customs authorities and the border police authorities at the Bulgarian–Turkish border at Kapitan Andreevo–Kapikule border crossing in the summer of 2010.

The provenance of the hoard is unknown.

The Persian and the Arabic coins are dated back to the 7th – 9th century. Their total number is 63. They are extremely rare finds and only several dinars have been found until present in layers dated back to the First Bulgarian Kingdom.

NAIM–BAS

Unpublished

KD

Кат. № 248 - 252
I. Персийски и арабски
златни динари

Cat. № 248-252
I. Persian and Arabic gold
dinars

Кат. № 248. Динар, династия
на Умайадите

Злато
D 21 мм; тегло 4,26 г
710-740 г.; монетарница Дамаск
Инв. № 4266
Вж. Walker 1941, I, 200-201

Cat. № 248. Dinar, Umayyad
dynasty

Gold
D 21 mm; weight 4.26 g
710-740 g.; Damascus mint
Inv. № 4266
See Walker 1941, I, 200-201

Кат. № 249. Динар, династия
на Абасидите, ал Мансур

Злато
D 20 мм; тегло 4,20 г
754-775 г.
Инв. № 4275
Вж. Vente publique 1998, № 1652

Cat. № 249. Dinar, Abbasid
dynasty, Al-Mansur

Gold
D 20 mm; weight 4.20 g
754-775 AD
Inv. № 4275
See Vente publique 1998, № 1652

Кат. № 250. Динар, династия
на Абасидите, ал Махди

Злато
D 20 мм; тегло 4,20 г
775-785 г.
Инв. № 4312
Вж. Vente publique 1998, № 1662

Cat. № 250. Dinar, Abbasid
dynasty, Al-Mahdi

Gold
D 20 mm; weight 4.20 g
775-785 AD
Inv. № 4312
See Vente publique 1998, № 1662

Кат. № 251. Динар, династия
на Абасидите, Харун ал Рашид

Злато
D 19 мм; тегло 4,17 г
786-809 г.
Инв. № 4313
Вж. Walker 1941, I, 153

Cat. № 251. Dinar, Abbasid
dynasty, Harun al-Rashid

Gold
D 19 mm; weight 4.17 g
786-809 AD
Inv. № 4313
See Walker 1941, I, 153

Кат. № 252. Динар, династия
на Абасидите, ал Мутаамид

Злато
D 21 мм; тегло 4,18 г
870-892 г.
Инв. № 4321

Cat. № 252. Dinar, Abbasid
dynasty, Al-Mu'tami

Gold
D 21 mm; weight 4.18 g
870-892 AD
Inv. № 4321

II. Византия

По време на династията на Комнините (1081-1085) в Константинопол и Тесалоника (Солун) освен златни перпери и медни монети се секат и електронови корубести трахеи в ограничени количества, предимно с възпоменателна цел, които днес се срещат изключително рядко. Една златна перпера с тегло от 4,50 г се разменяла за три електронови трахеи със същото тегло. Електроновите трахеи са издавани от златно-сребърна сплав със съдържание от 8-10% чисто злато.

III. Byzantine Empire

Electrum cup-shaped trachea were also minted in limited number during the reign of the Comenian dynasty (1081–1085) in Constantinople and Thessalonica together with the golden and copper coins. Minted mostly for commemorative purposes, trachea are extremely rare to find. A 4.5g gold trachea was exchanged for three electrum trachea of the same weight. The electrum trachea were made from a gold-silver alloy containing 8-10% pure gold.

Кат. № 253. Трахея, император Мануил I Комнин (1143–1180)

Електрон
Второ електроново монетосечене
Монетарница, Тесалоника
D 32 мм; тегло 4,50 г
Л. Императорът и св. Теодор държат лабарум.
Оп. Св. Богородица на трон, държи пред себе си младенеца Христос.
Инв. № B1714
Вж. Henny 1999, Pl. XIII, 9.5- 9.7

Cat. № 253. Trachea, Emperor Manuel I Comnenus (1143–1180)

Electrum
Second electrum coinage
Thessalonica mint
D 32 mm; weight 4.50 g
Obv. The Emperor and St Theodore holding labarum.
Rev. The Virgin Mary enthroned holding her Child in front of her.
Inv. № B1714
See Henny 1999, Pl. XIII, 9.5- 9.7

Кат. № 254 - 257

III. Венеция

Монетосеченето в града-република се датира в края на XII и началото на XIII в. Секат се първоначално само сребърни монети под името „grosso“ („голяма сребърна монета“), с еталонно тегло от 2,178 г и проба 950/1000. От 1284 г. във Венеция започват да се секат златни дукати, с еталонно тегло от 3,56 г и златно съдържание от 999/1000. Наименованието произхожда от титлата на венецианския избираем пожизнен дож („dux“). С това по-високо тегло венецианските дукати се наложили над златните флорини, отсичани във Флоренция, които имали еталонно тегло от 3,494 г и златно съдържание от 999/1000. От края на XIV до края на XVIII в. венецианските златни монети придобиват ролята на международни пари и се използват в цялото Средиземноморие и Османската империя, паралелно с турските златни алтъни. При управлението на дожа Франческо Дона (1545-1553) се извършва частично тегловно намаление на дукатите от 3,56 на 3,49, както на флорините. Те получили и ново наименование – „цехин“ от итал. „zecco“ („отсичам“, сека монети). Златните венециански цехини продължили да се отсичат в големи количества до 1805 г., когато градът-република бил вече под властта на френския император Наполеон Бонапарт (1804–1814). На лицевата страна на дукатите е представен дожът, коленичил при Св. Марко (покровителят на Венеция), който му връчва знаме. На обратната – Христос в мандорла (сияние от звезди), символизираща Светото Преображение Господне.

Cat. №№ 254–257

III. Venice

The coinage in the city state dates back to the late 12th and the early 13th century. Silver coins named “grosso” (“large silver coin”) with a reference weight of 2.178 g and a 950/1000 sample were minted only at the beginning. In 1284 the Republic of Venice started to strike gold ducats with a reference weight of 3.56 g and gold content of 999/1000. The name ‘ducats’ comes from the title of the Venetian Elective Life Doge (“dux”). The higher weight of the Venetian ducats gave them priority over the gold florins minted in Florence, which had a reference weight of 3.494 g and gold content of 999/1,000. The Venetian gold coins became international currency between the late 14th and the late 18th century and were used within the Mediterranean and the Ottoman Empire alongside the Turkish gold altins. A partial weight reduction of the ducats from 3.56 to 3.49 g during the reign of Doge Francesco Dona (1545–1553) brought them in line with the florins. The coins were also given a new name, “sequin”, from the Italian “zecco” (strike, mint coins). The golden Venetian sequins continued to be minted in large numbers until 1805, when the city state was already under the authority of the French Emperor Napoléon Bonaparte (1804–1814). The obverse of the ducats bears the representation of the doge kneeling in front of St Marco (the patron of Venice) who is handing him a flag. Jesus Christ in a mandorla (an almond-shaped luminous cloud, a glow of stars) symbolizing the Holy Transfiguration of the Lord is depicted on the obverse.

**Кат. № 254. Цехин, дож Франческо Еризо
(1631–1646)**

Злато
D 21 мм; тегло 3,45 г
Инв. № Ч1117
Вж. Catalogo unificato 1994, 14, № 51

**Cat. № 254. Sequin, Doge Francesco
Erizzo (1631–1646)**

Gold
D 21 mm; weight 3.45 g
Inv. № Ч1117
See Catalogo unificato 1994, 14, № 51

**Кат. № 255. Цехин, дож Доменико Контарини
(1659–1675)**

Злато
D 21 мм; тегло 3,47 г
Инв. № Ч1118
Вж. Catalogo unificato 1994, 16, № 57

**Cat. № 255. Sequin, Doge Domenico Contarini
(1659–1675)**

Gold
D 21 mm; weight 3.47 g
Inv. № Ч1118

Кат. № 258. Обеци/наушници

Сребро
D 4 x 3,5 см; дълж. на биконичното тяло 2,5 см
Неизвестно местонамиране
XII – XIV в.
Масивни овални халки с навивки от тънка сребърна тел. В долния край – хоризонтално нанизано кухо биконично тяло, съставено от две части, съединени с гладък пръстен и украсено с филигран и гранулация.
РИМ София, инв. № МИС А7713 а, б
Непубликувани
КШ, ЛД

**Кат. № 256. Цехин, дож Маркантонио Джустиани
(1684–1688)**

Злато
D 21 мм; тегло 3,47 г
Инв. № Ч1119
Вж. Catalogo unificato 1994, 16, № 60

**Cat. № 256. Sequin, Doge Marcantonio Giustinian
(1684–1688)**

Gold
D 21 mm; weight 3.47 g
Inv. № Ч1119
See Catalogo unificato 1994, 16, № 60

**Кат. № 257. Цехин, дож Франческо Морозини
(1688–1694)**

Злато
D 21 мм; тегло 3,48 г
Инв. № Ч1120
Вж. Catalogo unificato 1994, 16, № 61

**Cat. № 257. Sequin, Doge Francesco Morosini (1688–
1694)**

Gold
D 21 mm; weight 3.48 g
Inv. № Ч1120
See Catalogo unificato 1994, 16, № 61

Cat. № 258. Earrings/temple pendants

Silver
D 4 x 3.5 cm; L biconical body 2.5 cm
Provenance unknown
12th – 14th century
Solid oval rings with thin silver wire wrapped around them. A hollow biconical body, consisting of two parts joined with a smooth ring. It is decorated with filigree and granulation.
RHM Sofia, Inv. № МИС А 7713 а, б
Unpublished
KSh, LD

Кат. № 259 – 268. Накитно съкровище

Включва единадесет предмета, всичките елементи от женска украса, изработени от благородни метали. Съкровището е намерено от иманяри в района на гр. Никопол. В Националния исторически музей е попаднала изглежда част от него, а останалите предмети могат да се смятат за безвъзвратно изгубени за науката. Въпреки че някои от предметите могат да се отнесат към XV в., известен брой от образците, които датират от XVI в., свидетелстват за укриването на съкровището по това време.

Никопол
XV – XVI в.
НИМ
Непубликувано
НМ

Cat. №№ 259–268. Jewelry hoard

The hoard comprises eleven artifacts, all of them element of female personal decorations, made from precious metals. The hoard was found by treasure hunters in the region of the town of Nikopol. It seems that only part of the artifacts have entered the collection of the National History Museum. The rest can be considered irretrievably lost. Although some of the artifacts can be dated back to the 15th century, a certain number of them dating back to the 16th century suggest that the hoard was buried in this period.

Nikopol
15th – 16th century
NHM
Unpublished
NM

Кат. № 259. Гердан

Сребро
Дълж. 56,4 см
Разкъсан на две. Изработен от дебели телове, двойно оплетени.
Инв. № 41725

Cat. № 259. Necklace

Silver
Length 56.4 cm
The necklace is torn into two pieces. It is made from thick double-woven wires.
Inv. № 41725

Кат. № 260. Гривни „кубелии“ („рогатки“), чифт

Сребро с фрагментарна позлата и запазена на места стъклена паста
Външен D 7,6 см; вътрешен D 6,5 см
Инв. № 41724

Cat. № 260. A pair of bracelets “kubbeli” type

Silver with fragmented gild and glass paste preserved at some places.
D outer 7.6 cm; D inner 6.5 cm
Inv. № 41724

259

260

Кат. № 261. Игла за коса

Сребро с позлата
D 2,6 см

Кухо полусферично тяло, припоено към кръгла ламаринка. Декорирано с филигран и гранули и монтирани цветни камъчета. Инв. № 41717

Cat. № 261. Hair pin

Gilded silver
D 2.6 cm

A hollow hemi-spherical element soldered to a round lamella. It is decorated with filigree and colourful stones.

Inv. № 41717

Кат. № 262. Игла за коса

Сребро с позлата
D 3,2 см

Кухо полусферично тяло, припоено към кръгла ламаринка. Декорирано с филигран и гранули и монтирани цветни камъчета. Централното камъче липсва, иглата е отчупена от тялото. Инв. № 41716

Cat. № 262. Hair pin

Gilded silver
D 3.2 cm

A hollow hemi-spherical element soldered to a round lamella. It is decorated with filigree, granulation and colourful stones. The stone in the center is missing, and the pin is broken.

Inv. № 41716

Кат. № 263. Игла за коса

Сребро с позлата
D 4,4 см

Плоска, със зигзаговиден контур. Лицето е декорирано с филигран и гранули и монтирани цветни камъчета и стъкълце. Голямата част от иглата липсва. Инв. № 41713

Cat. № 263. Hair pin

Gilded silver
D 4.4 cm

The pin is flat with a zig-zag-shaped outline. The front part is decorated with filigree, granulation, colourful stones and a small piece of glass. A large part of the pin is missing.

Inv. № 41713

Кат. № 264. Игла за коса

Сребро с позлата
D 3 см

Върху кръглата й плочка с калем е иззето фоновото поле до оконтуриране на сюжета – „Изворът на живота“. По бордюра са занитени едри гранули. Иглата е отчупена. Инв. № 41712

Cat. № 264. Hair pin

Gilded silver
D 3 cm

“The source of life” subject is depicted on the round lamella by incision with a cutter. Large-size granules are soldered to the edge. The pin is broken.

Inv. № 41712

Кат. № 265. Апликации от диадема

Сребро с позлата
 Седем броя (едната с отчупено ъгълче, но със запазен фрагмент)
 Запазена дълж. 16,5 см; вис. 2,8 см
 Тънки пластини, върху които са припоени филигранни нишки и гранули и са монтирани цветни полирани камъчета. Едната апликация е луновидна (очевидно – крайна), две са кръгли, а другите четири са с обратни дъги, за да се редуват в накита с кръглите.
 Инв. № 41711

Cat. № 265. Elements of a tiara

Gilded silver
 Seven items (one of them is missing a corner but the fragment is preserved)
 L (preserved) 16.5 cm; H 2.8 cm
 Thin lamellae with soldered filigree threads and granules and inserted colourful polished stones. One of the appliques is crescent-shaped (it is apparently the last applique), two appliques are round-shaped, and the other four have reverse arches because of alternating with the round ones.
 Inv. № 41711

Кат. № 266. Наушник

Злато
 Дълж. 6 см; вис. 3,6 см
 Две кухи овални тела, декорирани с филигран и монтирани гранати. Кръжилото е откършено и от него е запазена само около 1/3.
 Инв. № 41736

Cat. № 266. Temple-pendant

Gold
 L 6 cm; H 3.6 cm
 Two hollow spherical elements decorated with filigree and inserted garnets. The ring is broken and only one third of it is preserved.
 Inv. № 41736

Кат. № 267. Наушник

Сребро с позлата
 Вис. 4,6 см
 Запазен е голям фрагмент от наушника. Има кухо бъчвовидно тяло, към чийто край е припоено кръжило. Повърхността му е декорирана с лепен филигран и тръбовидни филигранни тела.
 Инв. № 41737

Cat. № 267. Temple-pendant

Gilded silver
 H 4.6 cm
 A large fragment is preserved. There is a hollow barrel-shaped element with a soldered ring at its end. Its surface is decorated with a glued filigree and tubular-shaped filigree elements.
 Inv. № 41737

Кат. № 268. Наушник

Злато
Вис. 4,7 см, дълж. 5,7 см
Три полусферични тела, нанизани на
общо кръжило. По тях са припоени по-
лусферични ажурни тела и филигранни
нишки.
Инв. № 41738

Cat. № 268. Temple-earring

Gold
H 4.7 cm, L 5.7 cm
Three hemi-spherical elements are strung
to a ring. They are decorated with hemi-
spherical lacework elements and filigree
threads.
Inv. № 41738

Кат. № 269. Обеци

Медна сплав, посребряване, стъкло
Вис. 4,7 см; шир. макс. 1,9 см; деб. 0,2 см
Неизвестно местонамиране
XIX в.

Чифт двусъставни обеци с шарнирно свързани части. Горната е плътна листовидна, украсена с филигран и гранулация. Долната е ажурна, съставена от овална средна част, листовиден орнамент от филигранни жички и три групи едри гранули, припоени към тел. В центъра на долната част, в касета е вложено топче от червено-кафяво стъкло.

РИМ София, инв. № МИС А7706 а, б
Непубликувани
КШ, ЛД

Cat. № 269. Earrings

Copper alloy, silvering, glass
H 4.7 cm; W max. 1.9 cm; T 0.2 cm
Provenance unknown
19th century

A pair of two-component earrings with hinged parts. The upper part is thick and leaf-shaped, decorated with filigree and granulation. The lower part is openwork, consisting of an oval middle part, a leaf-shaped ornament made from thin filigree wires and three groups of large granules, soldered to a wire. A small red-brown glass ball is inserted into a cassette in the center of the lower part.

RHM Sofia, Inv. № МИС А 7706 а, б
Unpublished
KSh, LD

За култовите обекти, християнските ценности и днешните условия

Култовите обекти – светилища, езически храмове, църкви и манастири, джамии, синагоги са особен вид паметници, издигани в опит за връзка между настоящия, видимия свят с отвъдното и духовното. Всяка цивилизация изгражда своя собствена философско-религиозна система.

Религията сплотява хората, в името на обща идея и цел. Тя спомага за изграждането на ценностната система на обществото. Всички религиозни общности са създавали своите храмове и са полагали особени грижи за местата, свързани с почитането на вярата. Храмовите постройки и предметите свързани с култа винаги са били създавани с особена грижа и почит. Те често са били създавани благодарение на волните пожертвования и труда на представители от всички прослойки на обществото. Ето защо тяхното поругаване и ограбване са посегателство не толкова срещу материалния им облик, но и срещу обществото като цяло. Те по-скоро са ограбване на колективната памет, вяра и общи ценности на обществото.

Често в гробовете на поминалите са били полагани скъпи, грижливо приготвени дарове. Това обстоятелство, за съжаление, също ги прави обект на грабежи и вандалски посегателства.

Много значими в нашата страна са паметниците на християнската религия, които са едни от най-многобройните и добре разпознаваеми култови обекти. Те съхраняват и предават историята на религия, която и днес се изповядва от основната част от населението на нашите земи и е една от трите най-разпространени религии в света. В основата на тази религия е свободната воля и учението за милосърдие, смирение, състрадание и любов към ближния. Нейната история се пише вече две хиляди години и по своеобразен начин са синкретизирани традиции на античната философия и култура, езически вярвания и обредни практики на различни етноси, както и елементи на исляма.

Стотици храмове, запазени до днес, разказват за отделните периоди от развитието на църковната институция и редица занаяти и изкуства, като архитектурата, литургиката, каменоделството, художествената обработка на камък, мозаечното изкуство и стенописите. Освен естетически, те имат и образователни, и пропагандни функции. Любопитен факт е двукратното утвърждаване на християнството като официална религия в нашите

On the cult places, Christian values and modern living conditions

Cult places, such as sanctuaries, pagan temples, churches, monasteries, mosques or synagogues, belong to a particular group of sites that have been established in an attempt to make connections between the visible and physical world and the invisible world and the afterlife. Each civilization developed its own philosophical and religious system of beliefs.

Religion unites people in the name of a certain idea or a specific goal. It contributes to make up the value system of the society. All religious communities have their own tem-

Иманярски изкоп в основите на Късноантична и средновековна църква в м. Глухите камъни, община Любимец, Хасковска област

Treasure hunting excavations at the foundation of a late antique and medieval church at the Gluhite Kamani locality, Lubimets Municipality, Haskovo region

земи: веднъж в рамките на владенията на Римската империя, и втори път в границите на Средновековна България. Създадена в условията на засилващата се борба за влияние между Рим и Константинопол, българската църква си извоюва важна роля в духовния свят на Европейския югоизток. Нейната самостоятелност е фактор за политическа независимост, гарант за приемствеността и легитимността на Самуилова България в борбата срещу Византия и опора на Асеневци при възстановяването на българската държавност. Българският църковен въпрос

Взривена от иманяри късноантична и средновековна църква в м. Глухите камъни, община Любимец

Late antique and medieval church at the Gluhite Kamani locality, Lubimets Municipality, blown up by treasure hunters

Останки от разрушен гроб при църквата „Св. Николай Мирликийски“ в с. Мало Малово, община Драгоман, Софийска област

Remains of a destroyed grave near the St. Nicholay Mirlikiiski Church, Malo Malovo village, Dragoman Municipality, Sofia region

ples and took care of places of worship. The temple buildings and the cult objects were carefully created and were received with great respect. They were usually established due to voluntary donations and the efforts made by representatives from all social groups. Therefore, their desecration and plunder encroach not only upon their material appearance, but also upon the whole society. They are to be considered rather as a robbery of the shared history, common beliefs and social values.

Precious and precisely crafted goods were often laid in the graves. Unfortunately, that circumstance also makes them potential targets of robbery.

The monuments of the Christian religion, being the most numerous and well-known cult objects to recognize are of particular significance. They preserve and convey a history of religion professed by the majority of people in our country even today; furthermore, it is one of the three most widespread religions in the world. This religion is based on the notion of free will of the human beings and the doctrine of mercy, humility, compassion and love to fellowmen. It now has a history of more than 2,000 years and in a peculiar manner unites traditions of the ancient philosophy and culture, pagan notions and cult practices of different ethnicities, as well as some elements of Islam.

Hundreds of churches, well-preserved until now, contribute to the study of different periods of the development of the Church and various crafts and arts, such as architecture, liturgy, stonemasonry, artistic stone work, mosaics and wall paintings. They are designed not merely to have an aesthetic function, but also to play an educational and promotional role. It is noteworthy that Christianity was introduced twice in our lands: for the first time within the boundaries of the Roman Empire, and for the second time within the boundaries of medieval Bulgaria. The Bulgarian church, developed in the context of growing struggle for influence between Rome and Constantinople, held an important place in the religious sphere in the Southeastern Europe. Its autonomy is a factor for political independence, a guarantee of continuity and legitimacy of Samuel's Bulgaria during the struggle against Byzantium and a support of the Asen dynasty during the years of the restoration of the Bulgarian Kingdom. The "Bulgarian Church Question" became an integral part of the Bulgarian national revival. The role of the Church and the monasteries for spreading and development of the Bulgarian language, literacy and history is beyond dispute.

The desecration and violation of churches and plundering the relics, church plate and icons are well-known in history. The examples are commonly related to Barbarian hordes and people of a foreign religion strive to display authority and power, and desire to humiliate and crush the spirit of the local population. Nowadays, the situation is quite different – the churches are violated in peaceful times by fellow-

е съществена част от национално-освободителната програма в годините на Възраждането. Безспорна е ролята на църквите и манастирите за развитието и запазването на българския език, писменост и историческа памет.

Поругаването на храмове, разграбване на мощи, църковна утвар и икони не е ново явление. Обикновено примерите на оскверняване са свързани с варварски орди и пълчища, с иноверци, които демонстрират власт и сила, и едно желание – да унижават и да смазват духа на местното население. Днес обстоятелствата са други – храмовете са поругавани в мирно време, от сънародници, ако не и от единоверци. Бюлетините на МВР и вестникарските колонки са пълни със събития и факти, надминаващи многократно сведенията на древните хронисти. А престъплението има две страни: злодеянията на конкретните извършители и толерантността и пасивността на обществото към него.

Иманярски изкопи при входа на храма „Св. Николай Мирликийски“, XVII в., с. Мало Малово, община Драгоман, Софийска област

Treasure hunting excavations at the entrance of St. Nicholay Mirlikiski Church, 17th c. AD, Malo Malovo village, Dragoman Municipality, Sofia region

countrymen, if not by co-religionists. There are bulletins of the Ministry of Interior and newspaper columns full of information for facts and events that surpass many times the reports of the ancient written sources. However, the crime is two-sided: on the one hand, the misdeeds of the vandals and on the other hand, the tolerance and passivity of the society.

Триптих, откраднат от църква и спасен при акция на полицията във Великотърновско

A stolen triptych from a robbed church and rescued during the police action in Veliko Tarnovo region

Чудотворната икона на Св. Св. Козма и Дамян, открадната от Кукленския манастир и спасена от МВР

The wonder-making icon of St. St. Cosmas and Damian stolen from the Kuklen Monastery and returned by the Ministry of Interior

Част от иконостас с ктиторски надписи, изхвърлен от крадците при опит за бягство и спасен от служители на МВР

A fragment of iconostasis with the inscriptions of the church-donors which was left behind by the robbers during an escape attempt and rescued by the police authorities

Кат. № 270. Чаша (таc)

Сребро

D 12,4–12,5 см; вис. 3–3,2 см

Неизвестно местонамиране

Първа половина на XV в.

Чашата е изкована от един лист. Декорацията е разпределена в три концентрични пространства – слабо издут център, към който в миналото е била апликирана пластина с някакво изображение (днес липсваща) и около който в тесен пояс е гравирани растителен повлек; регистър, обхващащ стената на съда – в шестлистни цветовидни медальони са представени различни животни: заек, орел, грифон, дракон, лъв, елен. Пространствата между тях са запълнени с повтарящи се двойки симетрични флорални мотиви, типични за късноримското изкуство. Отгоре, непосредствено под ръба на чашата, върви тесен пояс с надпис на гръцки – началото на Псалм 26: + ΚΥΡΗΟΣ ΦΟΤΗΣΜΟΣ ΜΟΥ ΚΕ ΣΟΤΗΡ ΜΟΥ ΤΗΝΑ (N изписано ретроградно) ΦΩΒ(Η)ΘΗ[Η]ΣΟΜΕ ΚΥΡ (Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ... „Господ е моя светлина и мое спасение; от кого ще се боя? Господ...“ От XIX в. е „маскировката“ на липсващия център, извършено чрез занитване на отвора в него, служил за фиксирането на загубената централна декоративна пластина и гъстата зигзаговидна гравировка с щихел по цялата му повърхност.

НИМ, инв. № 57541

Марков 2012, 97-99; Марков 2018, 148-155

НМ

Cat. № 270. Bowl

Silver

D 12.4–12.5 cm; H 3–3.2 cm

Provenance unknown

First half of the 15th century

The cup is forged from a single sheet. The decoration is divided into three concentric fields: a slightly bulged out central part, to which a lamella with an image (missing now) has been applied in the past. A floral motif is engraved in a narrow band surrounding the center; different animals such as a rabbit, eagle, griffin, dragon, lion and deer are represented in six flower-shaped medallions situated in the field covering the receptacle's walls. The spaces between them are filled in with repeating pairs of symmetrical floral motifs typical of the Late Byzantine art; above, there is a narrow band immediately under the rim of the bowl and a Greek inscription, the beginning of Psalm 26: + ΚΥΡΗΟΣ ΦΟΤΗΣΜΟΣ ΜΟΥ ΚΕ ΣΟΤΗΡ ΜΟΥ ΤΗΝΑ (N retrograde written) ΦΩΒ(Η)ΘΗ[Η]ΣΟΜΕ ΚΥΡ “Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ... Lord is my light and my salvation; whom will I fear from? Lord...” The “make up” masking of the missing center is dated back to the 19th century; it was made by riveting of the opening used for fixing the lost central decorative lamella (missing now) and the dense zigzag-shaped engraving made with a cutter, which covers its entire surface.

NHM, Inv. № 57541

Марков 2012, 97-99; Марков 2018, 148–155

NM

Кат. № 271. Половинка от енколпион – панагия

Слонова кост, сребро
D 5,1 см; деб. 0,8-0,9 см
Неизвестно местонамиране
XVI в.

Запазените елементи са: сребърен конкавен капак с кръгъл отвор в средата и монтирана в него, изрязана в кръг, слабо издута навън плочка от слонова кост с двустранни резбовани изображения в нисък релеф. Обхванатите в кръгъл медальон допоясни изображения на Богородица с Младенеца анфас, в оранс, с пояснителни надписи встрани от главите им са основните персонажи откъм вътрешната страна. Около тях са представени старозаветни пророци; до главите им, в триъгълните отрязъци между медальоните, със съкращения или изцяло, са изписани имената им на кирилица. До ръба на плочката, в тесен пояс се чете на черковно-славянски началото на Богородичния химн „Достойно естъ“. Откъм гърба, в четвъртито поле, са представени образите на тримата светители – Василий Велики, Йоан Златоуст и Григорий Велики, прави, насреща, с архиерейски одеяния. Над главите им в двуредов надпис са изписани имената им на кирилица. Върху капака, който вероятно е изработен по-късно и в друго ателие, се чете твърде разкритен и неграмотно изписан кръгов надпис на гръцки. Отстрани на капака, диаметрално разположени една срещу друга, са припоени две халкички – шарнирни връзки за липсващата половина от кутийката; в горния край е припоена многостенна масивна халкичка за окачване на енколпиона към липсваща верижка. От външната страна на капака, в ниските места се забелязват следи от позлата.

НИМ, инв. № 57542
Марков 2012, 99-101
НМ

Cat. № 271. A half of an enkolpion – panagia

Ivory, silver
D 5.1 cm; T 0.8–0.9 cm
Provenance unknown
16th century

The preserved elements are as follows: a silver concave lid with a round opening in the middle and an ivory tile inserted in it. It is round, slightly bulging outwards, with bilateral engraved images in a low relief. The main characters on the inside are the images of the Virgin Mary with Christ as a child represented *en face* up to the belt in the orans position in a round medallion. There are explanatory inscriptions next to their heads. The Old Testament prophets are represented around, again in round medallions; their names are written in full or abbreviated in Cyrillic next to their heads in the triangular fields between the medallions. The beginning of Virgin Mary's anthem "Dostoino est (Worthi is)" is written in Old Slavic language in a narrow band on the tile. The images of the three saints – Basil the Great, John Chrysostom and Gregory the Great – are depicted at the back, in a square field with cut corners. They are standing, *en face*, wearing bishop attires, their names are written in Cyrillic in two-line inscription above their heads. There is a simple decorative frame consisting of segments of a round medallion below their feet. On the lid, probably made in a later period and in another workshop, there is a clumsy and misspelled inscription in Greek, forming a circle. Two small rings diametrically situated and opposite to each other, hinge connections of the missing half of the box, are soldered on the sides of the lid; a small heavy multi-wall ring for suspending the enkolpion to a missing chain is soldered to the upper end. Remains of gilt are visible on the lower part of the outer side of the lid.

NHM, Inv. № 57542
Марков 2012, 99-101
NM

Кат. № 272. Икона Св. Богородица Троеручица със Св. Йоан Предтеча и Св. Николай Мирликийски

Дърво, темпера

39 x 27,5 x 2 см

Самоков, зограф Никола Образописов

1853 г.

Представянето на св. Богородица с Младенеца възпроизвежда с някои изменения прочутата чудотворна икона на св. Богородица Троеручица от Хилендарския манастир. В долните ъгли, в оформени от барокови елементи клейма, са поместени допълнителните фигури на св. Йоан Предтеча и на св. Николай Мирликийски. По-тъмният колорит, продълговатите лица и плътните сенки в най-ранната подписана икона на Никола Образописов все още напомнят за стила на бащата – Йоан Иконописец.

НИМ, инв. № 12767

Matakieva-Lilkova 1994, 232-233, ил. № 90; Добрева 2006, 54, 56;

Вълкова 2007, 63, 72

НВ

Кат. № 273. Икона Св. Новозаветна Троица

Дърво, темпера

49 x 33,8 x 1,5 см

Тревненска школа (?)

1861 г.

Реализиран е един от най-разпространените антропоморфни варианти за визуализация на догмата за св. Троица от типа Съпрестолие. Бог Отец и Бог Син са изобразени седнали един до друг върху облаци, а над тях е представен св. Дух като гълъб с разперени крила. Небесната сфера между двете фигури и жезълът в ръката на Бог Отец са свидетелство за западни влияния в иконографията.

НИМ, инв. № 12762

Непубликувана

НВ

Кат. № 274. Икона Св. Великомъченик Димитър

Дърво, темпера

98,5 x 59,5 x 3 см

Неизвестен произход

Неясна датировка

Св. Димитър е представен фронтално и в цял ръст като млад – голобрад и с къса коса, държащ копие и щит в лявата ръка и кръст в дясната. Ликът на светеца е моделиран с меки и плавни преходи, а отделните елементи от облеклото са разработени прецизно и с усет към детайла – върху синята туника е нанесена изящна растителна орнаментика, ризницата е с флорални мотиви на златен фон, пурпурната хламида е богато драпирана.

НИМ, инв. № 13488

Непубликувана

НВ

Cat. № 272. *Virgin Mary Troerichitsa with St John Predecessor and St Nicholas of Myra Icon*

Wood, tempera

39 x 27.5 x 2 cm

Samokov, zograf (painter) Nikola Obrazopisov

1853

The presentation of the Virgin Mary with the Child reproduces, with some variations, the famous miraculous icon of the Virgin Mary Troeruchitsa (three-handed Virgin Mary) kept at the Hilendar Monastery. The figures of St. John Predecessor and St. Nicholas of Myra depicted to the waist are depicted in the lower corners in medallions formed by baroque elements. The darker colours, the elongated faces and the dense shadows of Nikola Obrazopisov's earliest signed icon are a reminder of his father's style – John Ikonopisets (Iconographer).

NHM, Inv. № 12767

Matakieva-Lilkova 1994, 232-233, ил. № 90; Добрева 2006, 54, 56;

Вълкова 2007, 63, 72

NV

Cat. № 273. *St Trinity of the New Testament Icon*

Wood, tempera

49 x 33.8 x 1.5 cm

Tryavna school (?)

1861

One of the most popular anthropomorphic variants for the visualization of the dogma of the St Trinity of the Saprestolie (the common throne) type is depicted. God the Father and God the Son are depicted sitting side by side on clouds, and the Holy Spirit is represented as a dove with wings spread above them. The heavenly sphere between the two figures and the scepter in the hand of God the Father evidence some West European influence in the iconography.

NHM, Inv. № 12762

Unpublished

NV

Cat. № 274. *The Holy Martyr St Demetrios Icon*

Wood, tempera

98.5 x 59.5 x 3 cm

Provenance unknown

Undefined date

St. Demetrios is shown *en face* and in full length as a young warrior, beardless and short-haired, holding a spear and a shield in his left hand and a cross in his right hand. The face of the saint is depicted with soft and smooth transitions, and the different elements of the attire are painted with precision and attention to detail: the blue tunic is decorated with exquisite floral ornaments, the cuirass is decorated with floral motif on a gold background, and the purple chlamydia is richly draped.

NHM, Inv. № 13488

Unpublished

NV

СТ : ВЕЛИКО МТ :

ДИМИТРИЙ

Кат. № 275. Кандило

Сиво-бял метал, вероятно сплав от калай и олово
Вис. 16 см; D макс. 7,7 см
Неизвестно местонамиране
1884 г.

Усложнена биконична форма. Геометрична украса, разположена в пояси. Към най-широката му част са припоени три дръжки с форма на акантов лист, завършващи с волути. Окачено на три железни верижки. Околовръст в най-широката му част – надпис „Подаръкът отъ Цоло Петровъ 1884 г.“

РИМ София, инв. № КВП 360

Непубликувано

КСП, ЛД

Cat. № 275. Church-lamp

Gray-white metal, probably alloy of lead and tin
H 16 cm; D max. 7.7 cm
Provenance unknown
1884

Complex biconical shape; geometric motifs arranged in bands. Three acanthus leaf-shaped handles ending with volutes are attached to the part with the maximal diameter. The church-lamp was suspended on three iron chains. An inscription *Подаръкът отъ Цоло Петровъ 1884 г./A gift from Tsolo Petrov 1884* is incised on the maximal diameter.

RHM Sofia, Inv. № КВП 360

Unpublished

KSP, LD

Кат. № 276. Просфорник (кръст-печат за обредни хлябове)

Месинг

Вис. 12,5 см; шир. 5,7 см; деб. 0,6 см; печат (агнец) 4,2 x 3,6 см

Неизвестно местонамиране

1860 г.

Кръст с релефна украса, използван като просфорник и като мощехранителница. На лицевата страна е изобразен Исус на Кръста, а обратната, върху раменете, е украсена с растителни мотиви – трилистници, символизиращи Светата Троица, и кръст в центъра, а над кръста – „1860“. Между лицето и гърба се образува кухина, в която вероятно са съхранявани мощи. Агнецът е правоъгълен с вписан кръст, а в четирите образували се полета е врязан надпис HI KA/IC XC.

РИМ София, инв. № КВП 353

Непубликуван

КСП

Cat. № 276. Bread stamp (cross-shaped stamp for liturgical bread)

Brass

H 12.5 cm; W 5.7 cm; T 0.6 cm; stamp (Agnus Dei) – 4.2 x 3.6 cm

Provenance unknown

1860

Brass cross with a plastic decoration used as a bread stamp and a reliquary. Jesus on the Cross is depicted on the obverse and floral motifs on the reverse. There are trefoils, symbolizing the Holy Trinity, on the bars and a cross in the center. The date "1860" is centered above the cross. The cavity between the obverse and the reverse was probably used for keeping relics. *Agnus Dei* is rectangular with an inscribed cross; a Greek legend HI KA/IC XC is incised in the four fields.

RHM Sofia, Inv. № КВП 353

Unpublished

KSP

Кат. № 277. Просфорник (кръст-печат за обредни хлябове)

Дърво

Вис. 20,5 см; шир. 11 см; деб. 1,7 см; печат (агнец) 5,4 x 4 см

Неизвестно местонамиране. Характерни са за Северозападна България

1923 г.

Резбована украса. Разцъфнал кръст с лъчи между рамената и две волути, излизащи от долното рамо на кръста. Върху дясната волута, на страницата – „1923“. Върху лицевата страна е изобразено Кръщението на Исус, а на обратната – Разпятие. Агнецът има правоъгълна форма. В правоъгълника е вписан кръст, а в образуваните квадратни полета е врязан надпис NI KA/IC XC.

РИМ София, инв. № KBП 358-3

Непубликуван
КСП

Cat. № 277. Bread stamp (cross-shaped stamp for liturgical bread)

Wood

Cross: H 20.5 cm; W 11 cm; T 1.7 cm; stamp (Agnus Dei) – 5.4 x 4 cm

Provenance unknown. These artifacts are typical for present-day NW Bulgaria

1923

Wood-carved decoration. A blooming cross with rays between the bars and two volutes stemming from the lower bar of the cross. The date "1923" is written on the side of the right volute. The baptism of Jesus is depicted on the obverse and the Crucifixion scene on the reverse. Agnus Dei is rectangular. A cross is inscribed in the rectangle; a Greek legend NI KA/IC XC is incised in the squares fields.

RHM Sofia, Inv. № KBП 358-3

Unpublished
KSP

Кат. № 278. Просфорник (кръст-печат за обредни хлябове)

Дърво

Кръст: 18,2 x 9 x 1,3 см; печат (агнец) с D макс. 6,6 см

Неизвестно местонамиране. Характерни са за Северозападна България

1935 г.

Руски/патриаршески кръст с лъчи между раменете и резбована украса от двете страни. Раменете завършват с по три топчета/цилиндърчета. Върху лицевата страна е изобразено Кръщението на Исус, на обратната страна – Разпятие. Под сцената с Разпятието – „1935“. Агнецът е с кръгла форма, в кръга е вписан квадрат, а в него – кръст. В образувалите се полета е врязан надпис НИ КА/IC XC.

РИМ София, инв. № КВП 358-5

Непубликуван

КСП

Cat. № 278. Bread stamp (cross-shaped stamp for liturgical bread)

Wood

Cross: 18.2 x 9 x 1.3 cm; stamp (Agnus Dei), D max. 6.6 cm

Provenance unknown. These artifacts are typical for present-day NW Bulgaria

1935

Russian cross with rays between the bars and carved decoration on both sides. The bars end with three small pellets. The baptism of Jesus is depicted on the obverse and the Crucifixion scene on the reverse. The date "1923" is written under the Crucifixion scene. Agnus Dei is round, with a quadrangle inscribed in the circle and a cross within the circle; a Greek legend НИ КА/IC XC is incised in the fields.

RHM Sofia, Inv. № КВП 358-5

Unpublished

KSP

Библиография / Bibliography

- Александров и др. 2018:** С. Александров, Т. Христова, М. Маринов. Колективна находка от района на Свищов – В: С. Александров, Я. Димитрова, Х. Попов, Б. Хореш, К. Чукалев (ред.). Злато и бронз. Метали, технологии и междурегионални контакти на територията на Източните Балкани през бронзовата епоха. София, 2018, 364-367.
- Атанасова 1963:** Й. Атанасова. Новооткрит римски бронзов портрет от Видин. – Археология, 1963, 1, 13-15.
- Атанасова 1964:** Й. Атанасова. Два новооткрити скулптурни паметника от Арчар, Видинско. – Археология, 1964, 1, 28.
- Атанасова-Георгиева, Митова-Джонова 1985:** Й. Атанасова-Георгиева, Д. Митова-Джонова. Антична пластика от Видинския музей. София, 1985.
- Бънов, Найденов 2013:** П. Бънов, В. Найденов. Римска бронзова пластика. Каталог. Регионален исторически музей Плевен. София, 2013.
- Василева 2009:** М. Василева. Антики, музеи и иманяри. – Будител, 2 (12), 2009, 23-27.
- Вълкова 2007:** М. Вълкова. Потъмняването в ранните икони на Никола Образописов. – Паметници. Реставрация. Музеи, 3-4, 2007, 62-72.
- Генчева 2004:** Е. Генчева. Римските фибули от България от края на I в. пр. н.е. до края на VI в. на н.е. Велико Търново, 2004.
- Добрева 2006:** Л. Добрева. За праволинейността на един възрожденски ексцентрик (Размисли върху юбилейната изложба на Никола Образописов). – Проблеми на изкуството, 1, 2006, 53-59.
- Йорданов 2017:** С. Йорданов. Монетосеченето на цар Реметалк II. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 13, 2017, 49-56.
- Лазов 2006:** Г. Лазов. Коринтски шлем от колекцията на НИМ. – Известия на Националния исторически музей, XVII, 2006, 9-13.
- Марков 2012:** Н. Марков. Бележки за три християнски предмета от сбирките на Националния исторически музей. – Известия на Националния исторически музей, XXIV, 2012, 97-99.
- Марков 2018:** Н. Марков. Отново за сребърната чаша от края на XIV – първата половина XV в. от сбирките на Националния исторически музей. – Известия на Националния исторически музей, XXX, 2018, 148-155.
- Мушмов 1912:** Н. Мушмов. Античните монети на Балканския полуостров и монетите на българските царе. София, 1912.
- Найденов, Торбов 2012:** В. Найденов, Н. Торбов. Римски и късноантични лампи от колекцията на Регионалния исторически музей в Плевен. – В: Е. Паунов, С. Филипова (съст.). ΠΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ (Изследвания в чест на Иля Прокопов от приятелите и учениците му по случай неговата 60-годишнина). Велико Търново, 2012, 769-790.
- Ножаров 2015:** Щ. Ножаров. Икономическо измерение на престъпленията срещу културно-историческото и археологическо наследство. Науч. тр. УНСС, LV, 2015, N 1, 125-166.
- Петров 2010:** И. Петров. Културната следа. Изложба с експонати от РИМ Хасково в Музея на НБУ. Електронен каталог. София, 2010.
- РИМ Хасково. Каталог 2007:** Регионален исторически музей Хасково. Каталог. Избрано от фондовете. 2007.
- Сидерис 2017:** А. Сидерис. Съдове и прибори от метал в Колекция Васил Божков. Ахеменидски, гръцки, етруски и тракийски. Том I. София, 2017.
- Хаджийски 1940:** И. Хаджийски. Психология на нашето иманярство. – Философски преглед, XII, 1940, кн. 4, 325-346.
- Юрукова 1992:** Й. Юрукова. Монетите на тракийските племена и владетели. София, 1992.
- Alexandrov et al. 2017:** S. Alexandrov, T. Christova, M. Marinov. Der Hortfund von Svištov. – In: S. Haag, H. Popov, B. Horejs, S. Alexandrov, G. Plattner (Hrsg.). Das erste Gold. Ada Tepe: Das Älteste Goldbergwerk Europas. Ausstellungskatalog. Wien 2017, 133-136.
- Catalogo unificato 1994:** Catalogo unificato delle monete italiane specializzato. Torino, 1994.
- Fol, Inkova 1998:** V. Fol, V. Inkova. Thracian Helmet from the village of Pletena, Western Rhodope. – Orpheus, 1998, 8, 21-34.
- Hendy 1999:** M. Hendy. Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks and in the Whitmore Collection, vol. 4, 2 parts, Washington D.C., 1999.
- Kiyashkina, Bozkova, Marvakov 2012:** P. Kiyashkina, A. Bozkova, T. Marvakov. A Guide to the Collections of the Archaeological Museum of Nessebar. Nessebar, 2012.
- Matakieva-Lilkova 1994:** T. Matakieva-Lilkova. Icons in Bulgaria. Sofia, 1994.
- Penkova et al. 2017:** E. Penkova, L. Konova, K. Kisyov (eds.). Legends in gold. Thracian treasures from Bulgaria. Sofia, 2017.
- Price 1991:** M. J. Price. The Coinage in name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus. Zurich/London, 1991.
- RPC I:** Roman Provincial Coinage, vol. I, 2006.
- Ventre publique 1998:** Vente publique, veiling-auction; 55. Importante collection de monnaies du monde oriental, 19 - 21 septembre 1998, Brussel.
- Walker 1941:** J. A. Walker. A Catalogue of the Muhammadan Coins in the British Museum. I. Arab-Sassanian Coins, London, 1941.
- Youroukova 1976:** Y. Youroukova. Coins of the Ancient Thracians. Oxford, 1976.

Автори на анотациите

Национален археологически институт с музей при Българската академия на науките

ГГ – Галина Грозданова
ГН – Георги Нехризов
ДР – Деян Рабовянов
КД – Константин Дочев
КК – Красимира Карадимитрова
ЛЛ – Любен Лещаков
МД – Мирослава Доткова
МТ – Милена Тонкова
СВ – Слава Василева
СЙ – Светослав Йорданов

Национален исторически музей

ЕП – Елка Пенкова
ЛК – Любава Конова
НВ – Нина Вутова
НМ – Николай Марков
ПД – Павлина Девлова

РИМ-Благоевград

МГК – Малгожата Гребска-Кулов
МП – Мария Пашова
ЮБ – Юлия Божинова

РИМ-Видин

ФФ – Фионера Филипова

РИМ-Враца

НТ – Нарцис Торбов

РИМ-Кърджали

ДК – Даниела Коджаманова

Музей „Старинен Несебър“

ПК – Петя Кияшкина

РИМ-Пазарджик

АБ – Адриана Божкова

РИМ-Перник

ВП – Василка Паунова

РИМ-Плевен

ВН – Владимир Найденов

РАМ-Пловдив

СЧ – Славка Чернева

ИМ-Свищов

ММ – Марин Матинов

РИМ-Силистра

ГА – Георги Атанасов

РИМ-Сливен

ИИ – Иван Иванов

РИМ-София

КСП – Кателина Салтирова-Павлова
КШ – Константин Шалганов
ЛД – Люба Дафова

РИМ-Хасково

ДО – Данаил Огнянов

РИМ-Шумен

СС – Станимир Стойчев

НИНКН

ДГ – Дойчин Грозданов

Authors of annotations

National Archaeological Institute with Museum – Bulgarian Academy of Sciences

GG – Galina Grozdanova
GN – Georgi Nekhrizov
DR – Deyan Rabovyanov
KD – Konstantin Dochev
KK – Krassimira Karadimitrova
LL – Lyuben Leshtakov
MD – Miroslava Dotkova
MT – Milena Tonkova
SV – Slava Vassileva
SY – Svetoslav Yordanov

National History Museum – Sofia

EP – Elka Penkova
LK – Lyubava Konova
NV – Nina Vutova
NM – Nikolay Markov
PD – Pavlina Devlova

RMH Blagoevgrad

MGK – Małgorzata Grebska-Kulow
MP – Maria Pashova
YB – Yuliya Bozhinova

RMH Vidin

FF – Fionera Filipova

RMH Vratsa

NT – Narcis Torbov

RMH Kardzhali

DK – Daniela Kodzhamanova

Museum Ancient Nessebar

PK – Petya Kiyashkina
RMH Pazardzhik
AB – Adriana Bozhkova

RMH Pernik

VP – Vasilka Paunova

RMH Pleven

VN – Vladimir Naydenov

RMA Plovdiv

SC – Slavka Cherneva

MH Svishtov

MM – Marin Marinov

RMH Silistra

GA – Georgi Atanasov

RMH Sliven

II – Ivan Ivanov

RMH Sofia

KSP – Katelina Saltirova-Pavlova
KS – Konstantin Shalghanov
LD – Lyuba Dafova

RMH Haskovo

DO – Danail Ognianov

RMH Shumen

SS – Stanimir Stoichev

National Institute of

Immovable Cultural Heritage
DG – Doichyn Grozdanov

Съкращения / Abbreviations

вис. = височина
деб. = дебелина
D = диаметър
дълж. = дължина
шир. = ширина
л. = лице
оп. = опако

H = height
T = thickness
D = diameter
L = length
W = width
o. = obverse
r. = reverse

Авторски права върху снимките в каталога

Александър Чохаджиев – стр. 10, 30 (горе)
Ангел Ангелов – стр. 168, 169
Анелия Божкова, Живко Узунов – стр. 7, 8
Васил Кацаров – стр. 56 (дясно), 58, 140
Васил Николов – стр. 30 (долу)
Веселин Игнатов – стр. 126, 127, 128
Галина Грозданова – стр. 167
Георги Атанасов – стр. 140, 141
Георги Иванов – стр. 57, 59, 140, 141
Камен Бояджиев – стр. 140
Костадин Кисъов – стр. 56 (ляво)
Красимир Георгиев – стр. 15, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 171, 172, 173, 175, 176, 176, 177, 178, 179, 180, 181
Кръстю Чукалев – стр. 28 (долу), 141
МВР – стр. 13, 14, 16, 17, 28 (горе), 44, 45, 46, 170
Мирослав Марков – стр. 8 (долу), 141, 142
РАМ Пловдив – стр. 18 (дясно)
РИМ Велико Търново – стр. 18 (ляво)
РИМ Плевен – стр. 19, 20
Христо Попов – стр. 168

Author's rights of pictures in the catalogue

Alexander Chohadzhiev – p. 10, 30 (top)
Angel Angelov – p. 168, 169
Anelia Bozkova, Zhivko Uzunov – p. 7, 8
Vassil Katzarov – p. 56 (right), 58, 140
Vassil Nikolov – p. 30 (bottom)
Veselin Ignatov – p. 126, 127, 128
Galina Grozdanova – p. 167
Georgi Atanasov – p. 140, 141
Georgi Ivanov – p. 57, 59, 140, 141
Kamen Boyadzhiev – p. 140
Kostadin Kisyov – p. 56 (left)
Krasimir Georgiev – p. 15, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 171, 172, 173, 175, 176, 176, 177, 178, 179, 180, 181
Krastyu Chukalev – p. 28 (bottom), 141
Ministry of Interior of the Republic of Bulgaria – p. 13, 14, 16, 17, 28 (top), 44, 45, 46, 170
Miroslav Markov – p. 8 (bottom), 141, 142
RMA Plovdiv – p. 18 (right)
RMH Veliko Tarnovo – p. 18 (left)
RMH Pleven – p. 19, 20
Hristo Popov – p. 168

